

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Archieven Oost Gelderland - openingstijden:

Aalten GA
Arnhem, Rijksarchief
Arnhem Gelderse bibliotheek

Borculo
Deventer Atheneum-Bibliotheek

Dinxperlo

Doesburg

Doetinchem

Eibergen
Gendringen
Gorssel
Groenlo
's-Heerenberg GA
's-Heerenberg Huis Bergh
Lichtenvoorde

Lobith

Winterswijk, arch.Herv.K.

Wisch. GA

Zevenaar GA

Zutphen GA

gem.h. Di 9?-12.30, 13.30-17.00, P.Meerdink
Markt 1 Arnhem
Is hier een exemplaar van de Boekzaal? In Rijksarchief
niet naar het schijnt.
zie Doetinchem
Klooster 12, Deventer 0570-693887
Ma 13-18 h
Di en Do 11-20 h
Wo en Vr 11-18 h
Za 11-15 h
B. Dorrestein. Maandag 13.30 u. Arch. Herv.k. gr.deels
aanwezig, rest bij KV. In principe alles vóór ca 1970.
Kerkvoogd K.P.Kleyn Roggekamp 7, 0315-651377.
Aaltense weg, zijweg naar RK kerk, maar andere kant op, als je
(na 1 of 2 km) een bocht in de weg naar links ziet, naar links.
Nieuwstraat 4 J.W.v.Petersen 0313-474165 (privé) of
481319 (archieff). Vrijdag 9-12 en 13-17.
L. de Colignylaan 11a arch. S.Molenaar, Di t/m Do 9-
16.30 u tevoren bellen 0314 - 377171. Hier (volgens Dorrestein)
Van Der Aa aanwezig.
gem.huis H.Nijman, Ma 9-16.30 u. Dossier orgel aanwezig.
gem.huis Bresser
Stukken Herv. kerk ter pl. onder kerkelijk beheer.
gem.huis H.Nijman, Wo tot 16.30 u.
Wo-morgen P.Bresser (als in Gendringen) 0314-678806
"De Mul" Di-morgen. (ook Bresser)
Nijman Di 9-16.30 u
is deze opgeheven? Berust het deels in Zutphen, deels in
Doetinchem?
Naast Gem.huis Komstraat 5, gem.arch. Rijnwaarden, arch.
Gies(s)en
2de en 4de dinsdag van de maand. 9-16.30
Gasth.straat Na afspraak, alleen stukken uit de XIXde
eeuw
Gem.huis (Varsseveld) Wo ca 9.00 - 17.00 (Dorrestein),
0315-256692
gem.huis Raadh.plein 1 Ma 8.30-12.15, 13.30-17.00, Wo
18.00-19.30 0316-595147
Hier heeft onderzoek gedaan: Onck 0316-341122
Verder onderzoek parochie-archieff
Andere plaatsen: Duiven, Oud-Zevenaar
Spiegelstr. 13-17 Di en Wo 10.00 - 18.30, Do en Vr 10.00 -
16.30 0575-512157

"Bloknummers" van de archieven met hun bewaarplaatsen.

"Bloknr" Archief

019 Archief N.Herv. gem. Steenderen en Bronkhorst
028 Archief N.Herv. gem. Hengelo (G)
030 Archief N.Herv. gem. Halle
032 Oud archief Borculo 1590-1870
033 Archief N.Herv. gem. Ruurlo
061 Archief Ev.Luth. gem. Doetinchem.
062 Archief N.Herv. gem. Doetinchem
063 Archief N.Herv. gem. Hummelo
063 Archief N.Herv. gem. Gendringen-Megchelen-Netterden
? Etten-Ulft
Archief Herv.gem. Winterswijk

bewaarplaats

Zelhem
Hengelo
Zelhem
Doetinchem
Doetinchem
Doetinchem
Doetinchem
Gendringen
Gendringen
in eigen beheer

Wie vertele mij dit? ... arch. Nolting-orgel uit Kruiherenkek te E, naar Rees over te brengen (één der leden van fam. Hoving?)

In juli 2008:

Aalten bog steeds Dinsdag

Gem. Wisch sinds 2007 in Doetinchem, gedeeltelijk naar Wehl.

Als je iets van Varsseveld wil raadplegen tevoren bellen. Het gevraagde stuk zou dan in Wehl kunnen liggen en dan wordt het opgehaald. Strekarchieff Doetinchem 0314 - 377171, 't beste is te vragen naar Jules Gervers

Er bestaat (bestond?) een boek, dat een.inhoudsopgaaf geeft van alle archieven van Hervormde Kerken in Nederland

Hieruit:

Vorden. Ter-pl. notulen sinds 1826, ingek. st. sinds 1700, doop, lidm. en huw. sinds 1772? Diac. en Kerk,voogdij reeningen 1602 - , notulen 1824 - ingek. st.

Voorts in archief te Hengelo over,Vorden: Kerkrek. 1742-1823 (hiaten) en div. st. tussen 1769-1832, plattegrond kerk ca 1822.

Haarlo. ter pl sinds 1855 (sinds1858 zelfst.)

Wichmond. Sinds 1855 of 56 ('56 gesticht)

Winterswijk Ter pl. acta-1662-1717, 1851-79, 1903 -

Kerkvoogdij RA Tinsboek 1804-19

Ter pl. not.,1841-75 en 1926 -

Rek. 1894-1912, etc

Almen, Op RA corresp. rep. orgel 1834 *Zie samenvatting*

Ter pl. not. 1836-1850 en 1895 - , ingek.st., rek.,

Terborg. Invent. arch, I:orkvoogdij terpl. (1930). Notulen 1824 - , afschr. uitgaande stukiten 1824 -

Warnsveld. Kerkeraad ter pl. acta 1816 - , ingek. st. 1809 - . Kerkvoogdij rek. 1748 - ingek-st. 1809-1924 (kerkeraad en kerkvoogdij) *Sie samenvatting art. Gelre*

|

Inhoudsopgave.

Adressen en openingstijden archieven Oost Gelderland

Inhoudsopgave

(v.d. Aa, zie aparte file, omdat daar ook gegevens buiten Oost-Gelderland in zitten)

Gelre

- Zutphen (Gimberg, stad, toren, orgel)
- Arnhem (Das)
- Warnsveld (De Graaf)

Archief (Oudheidk.Ver. De Graafschap). Kerken te

- Neede
- Hengel
- Lichtenvoorde
- vPetersen - Zondervan, Oude Ambachten (over Leichel).
- Aantekening archiefconsulent Herv.k.
- v.Heugten over Courtain in Duiven

Aalten gem.archief

- Oude catalogus met - voor zover bekend - nieuwe inv.nrs.
- Archief Drost en Geërfden (D&G: Aalten, Dinxperlo, Winterswijk)
- Archief Ambt Bredevoort (AB: Dinxperlo, Winterswijk)
- Archief Ned.Herv.Gemeente
- Archief huis Keppel (gedeeltelijke transcriptie)

Almen (oude aantekening)

Bredevoort (Hauer en Voltman)

Dinxperlo (arch. Herv.gem.). Is nu bij Aalten ondergebracht.

Doesburg

- Arch. Ned.Herv.Gem. Angerlo
- Arch. Ev.Lutherse Kerk Doesburg.
- Arch. Geref. kerk
- Archief St.Martinusparochie
- KV-Archief en GA betr Herv.K.?

(Angerlo, Doesburg Luth, Doesburg Herv 1698 - 1711)

Doetinchem Streekarchief

- Extract uit lijst van hier aanwezige archieven.
- Archief Evangelisch Lutherse Gemeente Doetinchem.
- Archief Ned. Hervormde Gemeente Doetinchem.

Eibergen

- Aantekening uit Odink
- Arch. Ned.Herv.Gem.

Groenlo

- Smit
- collectie Smit
- Stadsarchief
- Gem.archief (na 1811)
- Arch. Herv. Gem.
- Par.arch. RK.gem.

Wisch (aantekening uit boekje den Hertog - de Kler : Versseveld -> Bennebroek?)

Zevenaar

- artikel v.Petersen over St.Andreaskerk
- artikel Onck
- arch. St Andreasparochie
- Goossen, Kerkgeschiedenis Duiven

Zutphen

- Zutph. Ct
- Oud archief Zutphen: stadsresoluties
- Nieuw archief Zutphen: idem (vanaf 1816)
- Herv. KV-archief (inv. via kaartenbak)
- Arch. Ev.Luth. gem.
- Lochem GA

Oude termen:

Defroyeren

Kosten voor iemand betalen, vrij houden.

Gelre, Vereniging tot Beoefening van Geldersche Geschiedenis, Oudhoudkunde en Recht. Bijdragen en Mededelingen, Arnhem. Gelre begint in 1898 (aflevering I).

Gelre III, blz 1-32 (over Zutphen:) J. Gimberg, "een Gelderse stad in de middeleeuwen", o.a. mededeling, dat in 1456 het orgel onder de toren stond. Oorspronkelijk lage zijbeuken. vóór 1492 opgetrokken, zodat het een hallenkerk werd. 1479 bouw Zuidertrancept., 1492 Noordertrancept.

Gelre XI, blz 376-378 over de toren. Hierin 1905 restauratie toren van binnen, waar hij een geheel vormt met de kerk, noodzakelijk door de op handen zijnde verplaatsing van het orgel. Met dit laatste begonnen 14/2 1906, opgeleverd 22/12 1906.

Gelre XXV. Gimberg over orgel Walburgkerk Zutphen. Zie fotocopie.

Gelre XXVIII (1925), p 59-76. Dr G.Das, orgel en organisten te Arnhem. Zie ook de verwijzingen in collectie Gimberg. Das begint met te zeggen, dat hij het werk van anderen niet wil herhalen maar aanvullen.

Die anderen zijn: Van Hasselt, Arnhemse Oudheden III p 259,

A.J.C.Kremer, Arnhemse Courant, 13/9 1889 en vooral:

H.Potheine Jr, Bulletin Oudh.kundige Bond 1912.

St.Marten. In 1384 orgel aanwezig, bouwer Henric Bonnie (Van Hasselt) of Bomert (zo gelezen door Kremer) of mogelijk Bennic (Das). Eén der oudste orgelberichten in ons land. In Groningen was in 1318 een broederschap opgericht, in de statuten waarvan het gebruik van orgels wordt genoemd. Den Haag had in 1352 een orgel. In dezelfde tijd ook de St Salvator en Domkerk in Utrecht. In andere landen veel oudere berichten: 11de eeuw in Duitsland, Engeland, Frankrijk. Albertus van Os heeft bij werkzaamheden aan het Nicolaiorgel in Utrecht een aantekening met jkaar 1120 gevonden. Dit is niet bevestigd bij de afbraak in 1885. Vooral ontwikkeling in Duitsland in de 14de eeuw. Orgel Halberstadt 3 laden en drie klavieren

St. Marten 1432 nieuw orgel door Bochart Heine (naast of in plaats van het oude).

Eusebius. Begonnen met de bouw der kerk in 1452. In 1481 in gebruik geweest. 1506 orgel daar, contract met Bernt, orgelmaker van Emmerik. Dit is bewaard geblven (en dit hadden de anderen nog niet gezien). *Zie fotocopie hiervan en ook de interpretatie van Vente Brab.o. p 34*.

Das vraagt: Was Bernt dezelfde die met zijn zwager Jan Graurock (1534 burger van Zutphen) een positief en een groot orgel van 15 registers in Gorinchem bouwde?

Das' verklaring:

ff of FF betekent Groot F, f of f betekent f.

Dan zijn de klavieren F-f"

"in den ff ende inden vijftienffaut weder uut". Interpretatie Das: bij de vijfde f is het klavier uit (f-fa-ut).

Das: Italiaanse orgels hadden 47 toetsen, 29 tasti, 18 semitoni, precies zoals hier in Arnhem, Duitse minder: F-a".

Doeff. Verwijzing naar Praetorius (nieuwe uitgave, p 150). Hier 16 vt

Coppeldoef: om met andere registers gecombineerd (gekoppeld) te worden

Zymbel vlg's Das Mixtuur, Scherp hoge Mixtuur

Positief: 5 reg. klopt niet. Das: alle Prestantregisters als één register beschouwen? Maar dat is niet consequent: Zie het eerste werk.

Kryther is dan misschien een schreeuwer of schreeuwpijp, dus een Mixtuur

Over pedaal wordt niet gesproken. Maar Mr Bernt heeft in Gorkum melding gemaakt van "een nieuw Lade Pedaal en de Trommel"

"Ende die trummen op die floethen opstaen". Betekenis onduidelijk.

"Ende int lampet sullen die schinkelen mit beetzen gesneden zijn". Das: In het voetstuk de poten met "beetzen" gesneden, Duits: Beitzel: bijtels.

Kerk was toen nog niet volledig in gebruik. Orgel stond in Zuidertrancept.

1530 gehele kerk in gebruik. Elf jaar later nieuw orgel van **Johan Noster** die ook een orgel bouwde in de Werferdtskerk te Elst. Flarden van de dispositie (in Arnhem) genoemd. Dispositie (of delen daarvan) ontleend aan Van Hasselt, Kroniek van Arnhem p.95. Das is er niet in geslaagd het terug te vinden. (Das p 61)

1. Prestanten van 16 voet

2. Een Doijff van acht voeten

3. een coppel van vyer voeten off een baertpijpe, wie van beyden men believe sal

4. een superoctaaf myt zijn Registeren

5. die mixtuer off die positie scherp snydende myt siin Registeren

6. die zymbalen myt siin Registeren

7. die trumpetten ende is mogelick dat hy noch een sunderlinge stemme daarby vynden kon.

Van Hasselt gaat dan verder met zijn eigen woorden:

8. Baertfloeyte

9. holtpype

10. gemzenhorn

11. clynkende zymbel

12. een regaell

tremblant

ende dat holtwerck moest gemaect worden als toen die nye manier was.

Dit is het orgel dat bespeeld zou kunnen zijn door Steenwijck, Scholl en v.Noort.

Arnhem liep vooraan bij de invoering van orgelbegeleiding bij het psalmgezang.

1636 instructie organist daaromtrent. (In Friesland gebeurde dit in 1632, Amsterdam 1668, Utrecht 1683).

Vernieuwing van het orgel door **Mr Germer Galtus van Hagerbeer**. Zeer veel rekeningen bewaard hierover uit 1642, 1643, 1644. De zoon **Jacobus van Hagerbeer** wordt daarin ook genoemd. Gesproken wordt van een nieuw orgel, maar het kan ook een vergaande verbouwing zijn geweest.

1766 Contact met König, Köln en **Johann Michael en Johannes Wagner** uit Schmiedefeld. De laatsten kregen de opdracht. Bijzonderheden over de bouw orgel door Gebr. Wagner ontleend aan Nijhoffs' inventaris op p. 495: 1768-1770 stukken betreffende het vervaardigen van het nieuwe orgel in de grote kerk. (*Citaat Das* :)

"Eerst verscheen Johann Michael [Wagner] in Arnhem. Tot zijn eerste werkzaamheden behoorde het opnemen van het oude orgel. Hij bevond het in slechte staat, onbekwaam om het te repareren en "aangezien die oude orgelpypen maar uit pur loof bestaan, ook niet volgens de tegenwoordige staat gemesureert en ingerigt en dus in geen deelen met nieuwe harmonieren kunnen, derhalve oordelen wy het beste te weezen, dat men, wanneer het oude werk afgebroken word, een sortering maakt om één en zo het weezen kan 2 orgels van 8 voet daarvan te formeeren, om door de Edele G.Achtb. Magistraat bij occasie te worden verkocht of in een andere kerk te gebruiken; hetwelk ook voordeliger zal weezen dan dat die oude pypen wierden versmolten, dog de grooten 16-voet pypen dienden versmolten en tot het nieuwe werk g'employert te worden.""

Aanneemsom f 10000 en een present bij oplevering voor hun en hun knechts. De gebr. wilden direct f 800.- voor heen en weer reizen en vervoer van gereedschappen "dat 2000 pond weegt"

Citaat:

"En nadien wy van den organist Glaaser verneemen, dat in 's Haage een orgel wordt gemaakt, dat gaan zal tot F driemaal gestreeken, en wij onze dispositie en ook calculatie maar tot driemaal gestreeken, zoals tot nog toe alle orgelwerken zijn gemaakt, geformeert hebben en dus in ieder drie Claves ook in de Arbeit drie Registers meer uitmaakt en dus ook meerder tijd en onkosten vordert, so neemen wy aan, ten einde dat het Haagse orgel niet boven het onze prevaleere en uyt hoogagtinge voor d' Edele Gr. Achtb. Magistr. ook die drie toonen en claves by te voegen en te maaken en zulx sonder eenige interesse, ten einde, als alles vaardig is, by de proef op het prachtigste mag worden bevonden".

Das schrijft, dat Nederland Duitsland vóór ging in klavieruitbreiding.

Latere wensen van de gebr. Wagner:

1. Het opgegeven tin en Engelsch loot
2. Gebruik van de nieuwe waag, hierin 4 bedsteden voor de gebroeders en hun knechts.
3. dat de gietketel op een fornuis in de barakken gemetseld word.
4. Een gietvorm door de timmerman te maken.

Er was onenigheid over levering van het hout. Iemand is naar Haarlem geweest en heeft geconstateerd dat in de pijpen geen hout was gebruikt. Balgen, kanalen, laden van wagenschot en grenen.

10/7 1769 schrijven de gebroeders: "Nadien het regte hout tot de Bassorgelpijpen niet heeft kunnen bekomen worden, zo diend de Subbas van het pedaal gemaakt te worden van orgelmetaal, waarom U het nodige tin en lood verzoeken."

Bij gelegenheid de grootste pijp van de Majorbas 32 vt in het orgel kwam, werd dit feestelijk gevierd door deze pijp met wijn te vullen, zoals toen gebruikelijk schijnt te zijn geweest,. Das zegt nog, dat volgens ogaven van de (toen) huidige organist De Wolf, dit registe gedekt was.

Over organisten: Jan Morleth had in 1629 40 dienstjaren.

v.d. Dussen benoemd na examinatie door Lustig, Groningen. Ook Körnlein die later naar Alkmaar ging had gesolliciteerd.

Gelre XXXIII (1930)

J. de Graaf, Mededelingen over de kerk te Warnsveld p 199-205. Een der weinige k. in Gelderland uit de XIIde eeuw. Later zijbeuken. Door Pieter Lijzen in 1827 aan Oostzijde verlengd. Geen mededelingen over orgel(s). Zie De Graaf in Gelre XLVIII.

Mr A.P. van Schilfgaarde, De Kerken te Buren, p 173-198. Hij heeft veel kritiek op wat allemaal met de Herv.k. is gebeurd. Niets over een orgel gelezen.

Gelre XLVIII, (1948).

J. de Graaf (die veel over kerken schreef in Gelre). **De kerk te Warnsveld**. Hij verwijst naar een eerder artikel in dl XXXIII (1930). Hierin over het orgel (letterlijk):

p 193.
Omtrent het orgel (voetn. Register op Leenakten) vond ik vermeld, dat in 1798 de onderkerkmeesters L.Eggink en B.Lansink dit instrument in overleg met het municipaliteitslid Evert Jan Meyerink hadden laten repareren zonder voorkennis van het dagelijksch bestuur. Ofschoon deze handeling gequalificeerd werd als alleszins verkeerd en in strijd met de desbetreffende instructie, werd op 20 September 1803 toch besloten de kosten ad f 135.- ten laste der kerk te nemen. Echter liet de betaling zoo lang op zich wachten, dat de overtreders genoodzaakt waren het bedrag voorlopig zelf te voldoen. Bij hun overlijden in 1808 kwam het geval weer ter sprake. In plaats van toen eindelijk

p 194.
eens uitvoering te geven aan het reeds vijf jaren tevoren genomen besluit, ging men den erfgenamen slechts f 100.- restitueren en nog wel met de bepaling, dat men daardoor deze wettigheid der schuld niet erkende, "veel min om daardoor zig tot de voldoening van het restant in te laten". Evenwel werd dat volgende jaar toch ook dit restant betaald.

Eene tweede en veel belangrijker reparatie had plaats in 1826 door N.A.Lohman en Zonen te Groningen voor de overeengekomen som van f 130.- (voetnoot: Tijdens de uitvoering bleken meer herstellingen noodig, in veelheid (?) waarmede de aannemingssom met f 59.- verhoogd en den datum van oplevering op 1 juni 1816 (in plaats van op 1 maart) 1826 bepaald werd. (staan die haakjes goed?)

Wegens de overschrijding van de termijn van oplevering werd f 50.- gekort ten behoeve van het Diaconiebestuur. Het werk zelf schijnt de volle goedkeuring te hebben weggedragen, want bij de examinatie door J.Prins, organist der St. Walburgkerk en stadklokkenist te Zutphen, werd den aannemers eene gratificatie verleend van f 100.-

Archief, Orgaan van de Oudheidkundige Vereniging De Graafschap.

De Staringbibliotheek te Doetinchem, Grutstraat 29 (?) heeft ze allemaal, tel 0314-332831

Hierin de volgende vier artikelen over kerken:

- Jan Klooshof. Uit de geschiedenis van de NH kerk te **Neede** 1969, 61 Doorgelezen. Datum der fatale brand: nacht 22/23 sept 1945. Niets over orgel.
- Kerk en toren van **Hengel** IV, 260 *in Aalten niet aanwezig*.
- De **Vragender** kapel en de slotkapel te **Lichtenvoorde** VI, 367 *in Aalten niet aanwezig*.
- De NH kerk te **Lichtenvoorde** V, 289 door Mr H.J.Steenbergen. Hierin (Lichtenvoorde) stukje over orgel, uittreksel: 1722 plannen tot plaatsing van een orgel. Acties om geld te krijgen o.a. een bijdrage van "de possilerende Vrouwe deser Heerlijkheit". Bemiddeling van A.Stumph, organist te Aalten ter verkrijging van het orgel. Het orgel werd afgehaald door den Orgelmaker van Vreden en in de kerk neergezet "naadat hierop enige tijt met veel genoeg door d'Heer Abrah.Stumph was gespeelt". Verder over benoeming organist en overeenkomst met Stumph over jaarlijks onderhoud.

Monastisches Westfalen, Kloster und Stifte 800-1800, Münster 1982.

Begeleidend boek bij een tentoonstelling van dezelfde naam in het Westfälisches Landessmuseum für Kunst und Kulturgeschichte in Münster. Meerdere auteurs.

p. 527-540 R.Reuter. *Zeugnisse der Musikpflege in Westfälischen Klöstern*. Hij geeft wat over orgels met foto's, o.a. Zwillbrock, Borken Johannis. Anhang: p 535, 539 en 540. Lijst orgels, uit opgeheven kloosters ca 1810 en vermelding waarheen zij zijn verplaatst. Hiervan fotocopie.

J.W. van Petersen en W. Zondervan, Oude Ambachten en Bedrijven achter Rijn en IJssel, Zutphen 1972.

p 175 Van Keppel kwam in 1886 de orgelbouwer Ehrenfried Leichel, die hier (* waar? *) een 'piano- en orgelfabriek' oprichtte. In 1889 vetrok hij met zijn zoon naar Paramaribo; vrouw en dochter liet hij achter.

Archiefconsulent Herv.Kerk, Achterhoek Dorrestein, Doetinchem. Waarschijnlijk gaat hij over Bredevoort.
Later Nijman

Heugten, dr. W.F.W.M. van, Ook daags een fles roede wijn, de beroemde orgelbouwer Jacob Courtain in Duiven, Jaarboek Achterhoek en Liemers, Zutphen 1989. p 58-68, deel eruit overgenomen door Albert Jansen in HO 1992, p 286 v.v. Fotocopie.

v.d.Aa zie bij Boekzaal e.d. Aanwezig in Doesburg, Zutphen en Doetinchem en ...?

Ter Kuile. Monumenten van Geschiedenis en Kunst

Gelders Erfgoed. Bulletin Stichting oude Gelderse Kerken. Hierin Artikel orgels Gelderland in jg 24, najaar '98. M.Seybel, J.Jongepier, R. de Beer. *Hierin niets te vinden*.

Rosenberg H.P.R. De 19de eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland, 's-Gravenhage 1972. Heb ik zelf

Kalf J. De katholieke kerken in Nederland, dat is de tegenwoordige staat dier kerken met hunne meubeling en versiering beschreven en afgebeeld ed. P.J.H.Cuypers, Amsterdam 1906 vv.

Beukelaer, Hans de, *Sint Helena's Ommegang, De geschiedenis van de Aaltense Katholieken,*
Aalten 1992.

Voor de franse tijd kerkte men in de Kreuzkapelle in Hemden

Eerst twee noodkerken

- 1799 (p 69) 14/2 Inwijding kerk (woonhuis als kerk ingericht)
- 1801 (p 70) toestemming inwijding kerk (verbouwing van woonhuis met schuur). Bood plaats aan 600 personen
- 1836?? (p 91) reparatie of verbetering orgel genoemd.
- 1851 (p 93) organist genoemd (art. kerkkoor)
- 1859 (p 126-30) 4 mei, inwijding kerk van arch. Molkenboer, Leiden. Onmiddellijk begonnen zich gebreken voor te doen. Achtereenvolgens kwamen de volgende architecten eaan te pas.: Richter uit Winterswijk, , Wenneker, Zutphen, Peltzer van Cleef uit Bocholt, B.Koch uit Dorsten (die toen ook aan de Gr.k. te Bocholt werkte)
- 1880 (p 134 en 143) Heinrich Driessen schenkt f 4000 voor aanschaf nieuw orgel. Het oude kerkorgel, dat al dienst deed in de vorige kerk was sterk onderhevig aan slijtage. Daarom schonk Heinrich Driessen op 3/10 1878 f 4000 voor aankoop van een nieuw orgel. De uitvoering daarvan werd met toestemming van de milde geveer aan Maarschalkerweerd, Utrecht toevertrouwd. Voordien in 1879 galerij uitgebreid. Inwijding 9/3 1880.
- 1893 (p 181) Kerk uitgebrand.
- 1894/95 (p 181 en 184) Eerste steen nieuwe grotere kerk arch. Alfred Tepe uit Rijsenburg, 18/6 1894, ingewijd 9/9 1895.
- 1907 (p 186) 23 juli inwijding nieuw orgel Winkels Boxmeer. Het kerkbestuur schonk het oude orgel aan een pas opgerichte parochie in Nijverdal. Voetnoot: VI, 41, Archief Aartsbisdom Utrecht, ingekomen brieven, Aalten 27/6 1908.
- 1945 (p 235) 28 jan bombardement. Verdere bombardementen in Aalten: 8 febr Dale, 8 mrt luchtmijn in Dinxp.straat, 24 mrt omgeving Dijkstraat, Bonifaciusstraat, de Boomkamp, de Wehme, Hofstraat, Stationsstraat, 26 mrt Markt. Goede Vrijdag Aalten bevrijd.
Eerst houten noodkerk. Er moest een nieuwe kerk komen, groter dan de oude. De oude toren kon blijven. Arch. Jan van Dongen, Apeldoorn moest er een goed geheel van maken.
Uit foto's blijkt, dat de spits oorspronkelijk veel hoger (spitser) was.
- 1952 Inwijding 20/5'52.
- (geen datum p 256) Engels orgel / Kriek.

H.A.Hauer, *Breevoort kan ik vergeten niet, 2de druk,* drukkerij Weevers, Vorden 1993. Medewerking van meerdere personen, vooral F.W.Voltman. Zie ook wat hierna over Voltman staat.

p 101-103

In de vóórreformatische tijd was er vermoedelijk geen orgel: Het was maar een klein kapelletje.

1662 Aanschaf van een orgel

1696 Mr Valentijn Coops, organist van Bredevoort trad op als keurmeester van een gerestaureerd orgel te Aalten (ontleend aan archief Aalten)

1796 Nicolaas Schoenmaker benoemd als koster en organist

Daarna over 1834 met correctie van het foute Schnitger-verhaal.

Hetzelfde verhaal als in de oude druk over stukken, gevonden in de oude balgen.

1868-1921 en 1921-1984 organistschap van twee generaties Gerrit Rijks.

genoteerd 8/6'99

Het gedeelte over de K Kerk: zie Bredevoort RK

F.W.Voltman (titel weet ik niet meer: overzicht publicaties over Bredevoort)

p 30 Doel van de Hervormden: restauratie Naber-orgel (Trouw 10/10 1975)

Aalten, gem.archief

Er zijn in Winterswijk stukken, die in D&G thuis horen. Deze stukken zijn, vooruitlopend op een inventarisatie opgenomen. Dat schijnt inmiddels gebeurd te zijn.

Archief Aalten. Uit oude inventaris Bijleveld, 1890

Thans

20. Rekeningen Stadsrentambt van Bredevoort 1748-1776. Niets gevonden
22. Brieven over verschillende onderwerpen (briefje Pallandt over Grutterink) geheel of gedeeltelijk D&G 1
28. Kerkrekeningen met acquiten, 1727-1788 (Ik meen dat ik zelf de volgende verdeling in overleg met Kobus heb gemaakt):
- 28a Contract 1705 met Ruprecht (1 stuk) D&G 202
- 28b Rekening 1715 reparatie glazen school Aalten (1 stuk)
- 28c Specificatie leveranties aan Hollandse en Hannoverse troepen, door de kerkmeesters opgesteld 1744-45
- 28d Kerkrekeningen Jan Evers (1727-37) Abrah.Stumph (1738-66), Hendrik en Jan Kriebel (1766-89). Dit waren kerkrekeningen van goederen onder Dinxperlo gelegen. Dezelfde tekst treffen we bijna geheel aan in het kerkrekeningenboek, dat thans (1968) in bezit is gekomen van de Ned.Herv.Gemeente te Aalten (toen kluis consistoriekamer).
- 28e Quitanties bij vorige en andere stukken van kerkmr Abr.Stumph (1756-65)
- 28f Kerkrekeningen van kerkmr J.van Coeverden - Veltkamp 1753-55. Van andere jaren helaas niet bewaard gebleven. Dit moet Jan Rexwinkel zijn wiens rekening is afgekeurd, (zie P = D&G 76) (voorheen presenteerden ook beide kerkmeesters hun rekeningen (P))
- 28g Quitanties en andere stukken van Kerkmr Peter Vaags, genummerd 1761-1768
- 28h Quitanties van Kerkmr P.Vaags, genummerd. 1768-81. Niet geheel compleet. Enkele andere stukken uit die jaren.
- 28i Quitanties van Kerkmr P.Vaags, later J.Vaags, genummerd 1781-1788
- 28j Enkele losse niet genummerde quitanties vn Kerkmr J.Vaags en W.Vaags 1799-1807.
- 29 Geheel grondig uitgekamd. Veel over klokkengieten aanwezig.
- 29a Een gele map. Hierin een aantal extracten of afschriften uit kerkelijk protocol
- 29b **Over vergieten der klokken 1738, 1767, 1786.**
In 1737 was er nog over van het klokkengeld: f 82, 14, 0
"het restant van Abrah Stumph" f 39, 6, 8
Rekening afgesloten.
Ook het vele malen vergieten van de klokken niet uit rekening Abr.Stumph betaald. Contracten hiervan, evenals een nieuwe brandspuit 1742 door Van Herwaerden.
Klokkengieter Voigt woonde in Emmerich "thans te Warnsveld werkzaam (1786 aug) plm 1780 (*ik weet het niet meer*)
Jean Petit klok gegoten plm 1708 (*of '38, idem*)
- 29c **Stukken betreffende inhoud en bezittingen der kerk 1609-1798**
Stuk met als opschrift "De jaarlijkse inkomsten der Aaltense kerke zoo van pagter als uytgangen zijn als volgd alle gelegen onder en bij Aalten zoo stedekens als Landerien"
Aan het slot van dit stuk: "Het orgel in de Aaltense kerke is voor een gedeelte van de aangegravene gronden en voor het grootste gedeelte door eene collecte door de gemeente betaald". Ondertekend door Kerkmeester Vaags 26 okt 1798.
30. Idem Dinxperlo 1700-1803 (in werkelijkheid betr. Kerk Aalten?)
31. Oswald Eylenbos quitantie 17setbr 1750 5 Dldr Cleefs ontv. van wed. van Kerkmr. Garrit Jegerink
1802 stemmen en rep. orgel Dinxperlo I.Buyl
32. Idem Winterswijk
- 34a Stukken betr. reparatie orgel Winterswijk 1774 D&G 295
35. Stukken betr. Geërfdendagen Aalten, Dinxperlo, Winterswijk 1685-1815, hierin o.a. bestek 1757 betr. reparatie schaarsbrug.
Verder niets D&G 75 (kan niet zie jaren)
Oude aantekening: Idem maar dan Winterswijk D&G 111?
- 35A. Stukken betr. aangegraven gronden. of uitdrift 1759-'66. Veel oproepen, dat men op zijn plicht is geweest de aangegraven gronden te laten opmeten (volgens besluit ervendag 6 mrt 1759). Veel namen van natatigen. Zij krijgen nog 2 weken gelegenheid. (*Niets over orgel, dat volgens andere stukken uit aangegraven gronden zou worden betaald*)
- (*nr? *) Stukken betr. Inkomsten en Bezittingen der Kerk 1609-1798. Hierin de opmerking over het orgel: 26/10 1798.

Aalten Rechterlijk archief (afschriften) zie fotocopieën

Aalten: Archief Drost en Geërfden van de (voormalige) Heerlijkheid Bredevoort (D&G) en Ambt Bredevoort (AB)

Overzicht: Stukken geërfdendagen. Zie D&G 75
D&G 177-201 Kerkrekeningen Aalten 1700-1789
D&G 209-224 Kerkrekeningen Dinxperlo 1721-1791
D&G 229-277 Kerkrekeningen Winterswijk 1711-1784
AB 164 bijlage kerkr. Aalten.
AB 165-168 Kerkrekeningen Dinxperlo 1791-1803
AB 169-177 Kerkrekeningen Winterswijk 1784-1804

D&G 1. Ingekomen brieven en minuten van uitgaande stukken van bestuurders der Heerlijkheid Bredevoort.

(Oud nummert: AHB 22)

Wel Edele Heer

"Grutterink segt, dat hij niet gewoon is bij daagen te reekenen dewijl hij niet op vaste tijden of uren begint of uytshyt dus hij altoos zijne Rekeningen in 't Generaal opsteld.

Geene andere onkosten of uytshot zijn er geweest dan alleenlijk 10 st aan een helper. Wijders zijn er vellen gehaalt bij een schoenmaeker, waarvoor de Rekening aan Coster of Kerk(m)eeester bekend is.... (*volgt ander onderwerp*) ..

Hier neffens de Rekening van Grutterink verblijven WelEdele(r?) Heer Uw Ed gehoors Dienaar AWCW Pallandt Keppel den 27 juny 1774".

D&G 75. Protocol van de geërfdendagen in de Heerlijkheid Bredevoort.

Hierin notulen Aalten 1679-1693, Dinxperlo 1679-1725, Winterswijk 1679-1729. Er is een index naar onderwerpen, waarschijnlijk nieuw ingebonden. Notulen geërfden Bredevoort niet bewaard gebleven.

Vervolg hiervan voor Aalten is inv.nr 76, voor Winterswijk 111.

fol.45:

jovis 10/7 1698. "voorts voorgeslaegen dat het behoorde doordien het slecht gesangh dat den Organist des Woensdaechs als wanneer hier gepredickt wort onder 't singen sal op den Ordeldraeger spelen, Als daarop geresolveert van ja.

D&G 76. Protocol van het Markgericht tot Aalten. Vervolg van 75, betr. Aalten. Officiël heet het: Notulen van de geërfdendagen te Aalten. 1696-1834. Zie vroegere aantekeningen. o.a.:

p 54 "uit nijd afslaande ' ook de keuring door Valentijn Wichman Coops organist hier tot Bredevoort

p 405: "Dat vermits Klein Hengeveld .."

1726 (*oud briefje*) verwe swartzel, gold gelit... (*staat dat ook hierin?*)

D&G 82. Stukken betr. niet betalen van aangegraven gronden. 1759-1766. Niets gevonden 23/1'01

D&G 102. Over ontvangsten aangegraven gronden Dinxperlo. Niets gevonden 23/1'01

D&G 111. Protocol van de geërfdendagen (van Winterswijk) (vervolg van 75, betr. kerspel Winterswijk 1729-1797, 1805, 1813, 1823-1827.

en (commissie tot opsporing van aangegraven gronden en tegengaan van aangravingen) 1817-1834. Kladresolutie geërfdendag Winterswijk 1743.

D&G 140 Kerkmeester Stumph over verpondingen. Niets (het is wel rond 1758).

D&G 177-201. Kerkrekeningen Aalten (A): ontvangst uit goederen onder Aalten gelegen.

(D): idem goederen onder Dinxperlo gelegen.

D&G 177 A. Kerkrekeningen Aalten (D), KerkMr Peter Huijninck 1700-1708

D&G 177 B. Kerkrekeningen Aalten (D), KerkMr Peter Huijninck en Rutger Muller 1707

D&G 177 C. Kerkrekeningen Aalten (D), KerkMr Peter Huijninck 1707-1709

D&G 177 D. Kladrekeningen Huijninck 1707-1710 (ontv), 1708-1712 (uitg)

D&G 177 E. Kerkrekeningen Aalten (D), KerkMr Peter Huijninck 1709-1715

D&G 177 F. Bijlagen bij niet aanwezige rekeningen van KerkMr Peter Huijninck 1713-1715

D&G 178. Aalten. Rekeningen KerkMr Jan Evers (D) 1734-1735

D&G 179. Aalten. Rekeningen KerkMr Jan Evers (D) 1734-1736 en 1735-1737

D&G 180. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1737-1739

D&G 181. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1738-1744

D&G 182. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1744-1748

D&G 183. Conceptrekening KerkMr Abraham Stumph 1744-1748

D&G 184. Bijlagen 1747-1748 bij niet aanwezige rekening van KerkMr J.v.Coeverden-Veltkamp

D&G 185. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1747-1750

D&G 186. Aalten. Conceptrekening van KerkMr Abraham Stumph 1748-1751

D&G 187. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1751-1753

D&G 188. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1752-1753 en 1753-1755

D&G 189. Aalten. Rekeningen KerkMr J.v.Coeverden-Veltkamp 1753-1754 en 1754-1755

D&G 190. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1754-17..en -1757

D&G 191. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph (D) 1756-1763

D&G 192. Bijlagen bij vorige

D&G 193. Aalten. Rekeningen KerkMr Abraham Stumph † (D) 1764-1765 en 1766

D&G 194. Aalten, bijlagen bij niet aanw. rekening van KerkMr P.Vaags 1761-1768

D&G 195. Aalten, Rekeningen KerkMr Hendrik Kriebel (A) 1766-1768

D&G 196. Bijlagen bij niet aanw. rekening van KerkMr P.Vaags 1768-1781, b

D&G 197. Aalten, Rekeningen KerkMr Hendrik Kriebel (A) 1768-1782

D&G 198. Aalten, Rekeningen KerkMr Hendrik Kriebel (A) 1782-1788

D&G 199. Bijlagen bij rekeningen KerkMr P.Vaags †, voortgezet door J.Vaags 1781-1788

D&G 200. Aalten, Rekeningen KerkMr Hendrik Kriebel (A) 1788-1789

Oude aantekening: K II

1786 idem (slaat op...?)

1787 14/1 rep. blaasbalg door timmerman

0, 18, 12

21/9 stemmen en rep. blaasbalg (schaapvellen, lijn

9. - - en 3.12.-

D&G 201. Bijlagen bij vorige

D&G 202. Contract Ruprecht zie fotocopie

Bekennen wij ondergesch vooght ende KarckMr van aalten ten overstaen van den Heer Officier Stadtholder Heunigh geaccordeert te hebben wegens het repareren des Aaltensen Orgell met Meyster Conraduis Roeprecht orgelmaker des jaers voor twe rixxdalder Hollants geltdat Her over voor de tijt sall gedeevrogiert worden en dat op die condissis tot Bredevoort oyrcont onse Handen Aaelten den 10 Jan^F Ano 1705 Conradus Ruprecht orgelmaker

D&G 203 - 208. Andere zaken

D&G 209. Dinxperlo, Rekening kerkmr Gerrit Jegerink † 1721-1742 met hiaten.

1721	14	(d.w.z. er is een bijlage nr 15 *** klopt dus niet ***) Barend Leeneman organist	20 -
1722	2	4 aug. orgelm. Eijlenbosch	5 -
1722		1 jan (dus over 1721) Berent Leeneman Spullen (* spuelen? *) op 't orgel	20 -
1723	7	orgelm. Eijlenbosch	5 -
1727		aan den orgelmaker Eilenbos luijt quitantie	5 -
1727-1730	15	Eijlenbosch (* hoe zit dat? quit. 15 *)	5 -
(* oude Aantekeningen:			
1722, 1723, 1725, 1727 en halffjaar "bedieninge van 't orgel" betaalt 1730 - is dit een quitantie?			90 -
1727		Leeneman	20 -
*)			
1730	19 en 20	Berendt Leeneman "bedieninge van 't orgel" 4 1/2 jaar tractement	90 -
1730.		Wessel Ovink 1/2 jaar	10 -
(* oude aantekening: 1730 Wessel Ovink "bedieninge van gem: orgel half jaar tot jan 1730, waarsch. quitantie			10 -
*)			
1730	30	Oswold Eijlenbosch voor onderhoud van 't orgel voor twe jaar, quit. 31	10 -
1732		Den 4 7br aan Oswoldt Eijlenbos volgens quitantie (oude aant?)	5 -
1732		Wessel Ovink	20 -
1733	4	21 xbr bet: aan Ooswold Eijlenbosch	5 -
1733		Wessel Ovink	20 -
1733 t/m 1735		bedynen v.d.orgel W.Ovink	60 -
		Idem tot dec '37	20 -
1734	4	Osewold Eijlenbosch	5 -
1735		organist Wessel Ovink (oude aant?)	
	4 of 5	Eijlenbosch bij mij verteerd	2 - 3 -
		renoveren	14 -
	(ook 5)	Ook Eijlenb.? Kost, drank, 14 dagen	5 - 12 -
	12	Renoveren van 't orgel	- 18 -
		Aan Wessel Ovink luid. quit. 12	60 -
1736		Eijlenbosch	5 -
	5	aan organist Wessel Ovink (er zijn ook rekeningen van hem als glazenmaker)	20 -
1737		Eijlenbosch	5 -
	6	W.Ovink	20 -
1737		z.d. aan den orgelmaker Eyelenbosch beta: luyd quit: no: ?	5 -
1738		z.d. aan Oswold Eyelenbosch beta:	5 -
1739	niets		
1740	4	Eyelenbosch	5 -
1741	4	Eyelenbosch	5 -

D&G 210. Bijlagen bij vorige

Quitanties 1722 en 1723. Eigen ondertekening Oswaldt (of Oswoldt) Eijlenbosch orgelmaker. Hij kwam uit Aalten.

(*)

Ik heb de indruk, dat niet alle quitanties er nog zijn. Vroeger heb ik er veel meer aangetekend:

1719 f 28.-, jaarlijks onderhoud steeds f 5 - -, tenzij anders vermeld.

1720, 1721 (extra 18 stuivers voor reparatie blaasbalg, 1722, 1723, 1724 (alleen genoemd: orgelmaker), 1725 (idem), 1727, 1728, 1729, 1730 (pas in 1770 aan de weduwe van Oostwold Eijlenbosch voor 't orgelstemmen voor 1730 uitbetaald door Garrit Willem Ten Grotenhuis na het overlijden van diens stiefmoeder).

1731 (f 7 - -), 1732, 1733 (ook vermeld "voor 1730), 1734, 1735 (okt, ontv 1736), grote reparatie 14 dagen, zou goedgekeurd worden door onpartijdig meester f 14 - - plus geld voor organist en p.treder),

1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1750.

Voorts nog een quitantie ongedateerd: 8 jaat kost en drank Eilenbos f 8.-

(*)

D&G 211. Dinxperlo, Rekening Kerkmr Arentje te Rietstap (weduwe vorige) 1749-1759.

ordinaire uitgaven:

martini 1749- martini 1750 organist 20 -

Dit gaat zo door. Laatste: 1757-1758 steeds 20 -

extraordinaire uitgaven:

1750 21 sept Orgelmaker Eijlenbosch onleesbaar

D&G 212. Dinxperlo, Concept rekening A.te Rietstap 1749-1759

(* Inhoud Nagaan *)

D&G 213. Bijlagen bij rekening A. te Rietstap

Quitantie van Jan Krajenbrink. Een nieuwe lalé (?) aen het u~rgel gemaakt - 6 -

(verder werk aan kerkenbanken)

1750 17/2 Rekening Oswoldt Eijlenbs (?) gewoon onderhoud

(oude aantekening) 1750 ? Johannes Feijler Anholt

D&G 214.	Dinxperlo. Rekening Arnold Wessel ten Grotenhuis, 1754 - 1762
1755	5/9 tot een dexel op de klaviers en registers geleverd 3: voet eijken planken 0- 3-0
	19 dito een dexel op 't pataal geleverd 6 1/2 voet peppelen planken 't 100 voet tegens 3 gulden 0- 4-0 den pustentreder Derk Jan Nijmnan (1/2 dag loon en maaltijd) 0- 6-0
	Van den 26 aug. tot den 24 7br aen den orgelstemmer te Aanhold Johannes Feijler in 16 dagen gegeven 16 middagmaaltijden voor ijder 3 sts in gevolge accoord van den 23. Meij 1755 2- 8-0
	Van den 26. aug. tot den 24 7br den Orgelmaker geassisteerd tot 't stemmen en om de klaviers van 't orgel vast te houden, Stelle daarvoor 3- 0-0 (Die assistentie zal Ten Grotenhuis als organist hebben verricht) Den Pustentreder 1-10-0
1756 Den 19 jan ^f	Johannis Feijler orgelmaker te Aanhold. zijn Salaris L.Q. op 't accoord van den 23. Meij 1755 te sien is, betaald dit .. 15-0-0
	Van den 25. Maart tot den 9 xbr beide 1755. Voor mijn gangen na Bredevoort en Aanhold over 't accoord van 't orgel en consent van den Heer officier luid. notitie sub no 2 ^o . ²⁰ 6-2-0 Stelle ter discretie habeat 6-0-0
1758	den 19 aug. Christjaan Müller voor 't repareren van 't orgel L.Q op de ordonnantie van den 24. junij 1758 betaald. Nu 38-10--0
	Voor mijn ad sistentie als organist in verscheidene dagen als sub N.4. te sien civilitter 2-10-0
	Voor mijn gank na Aanhold dat Feyler wegens sijne indispositie van 't accoord van 't orgel ontslagen word en verscheidene reisen na Bredevoort om ordonnantie te halen over 't accoord met Christjaan Müller volgens notitie Sub N.5 ond (*?*) 4-0-0 Stelle ter discretie geaccordeert 4-0-0
1759	Kanttekening: voor dit maal geaccordeert, maar in 't vervolg geen gangen meer goed te doen. Onderhoud Müller 5-5-
1761	- jaarl. stemmen volgens contract Christjaan Müller 5-5-
	Aantekening voor de kantlijn: Deficit quitantie, dog gevalideerd - Aan de schoolmeester A.W. Ten Grotenhuis een jaar tractement ge=expireert Primo Mei 1761 (zie 1762, waar hij ook als organist wordt uitbetaald) 18-0-0
	17 9br Betaald aan Christjaan Müller voor 't stemmen van 't orgel L.Q. op ordonn: van de Heer Stadholder A.H.Bom van dato deses 5,5,0
	7 en 11 9br aen den organist A.W. Ten Grotenhuis een Jaar tractement ge=expireert Martinij 1761 20 - -
D&G 215.	Dinxperlo, Rekening A.W.ten Grotenhuis, 1762-1765 met bijlagen.
1762	11/11 Aan mij organist A.W. Ten Grotenhuis een jaar tractement verschenen data desis 20 - (hij betaalde zich ook elk jaar f 18 als schoolmeester) (Müller ?)
1763	19/5 aen mij organist A.W. ten Grotenhuis een jaar tractement expireert data deses 20 - 19/5 (C.Müller jaarlijks onderhoud) 6-0-0
1764	11/11 Organist A.W. ten Grotenhuis 20 -
bijlagen:	quitanties Müller 1762 en 1763
1765	- slot aan de deure van 't orgelsolder gerepareert 6.0.0 (Hiervan ook een quitantie van de smit Garrit Rikke (*?*)) (Müller)
1765	3/1
D&G 216.	Dinxperlo, Rekening A.W.ten Grotenhuis, 1765 - 1767 met bijlagen
1765	10 8br Betaald aan Christjaan Muller voor 't Jaarlix onderhoud van 't orgel verschenen den 25 julij 1764 L.Q. (ook quitantie aanw.) 6-0-0
	Kanttekening: Deeze post zal volgens ordre van den Heer Drossard in 't vervolg niet meer betaald worden en dus dat accoord met Christiaan Muller uit zijn. Zullende de nodige onderhoud en reparatie van 't orgel in 't toekomstige worden gevalideerd, zoo verre dezelve van tijd tot tijd zal vereischt worden. Oude aantekening (quitantie?). Die luidt:
	10 8br. Betaald aan Christjaan Muller voor 't Jaarlix Onderhoud van 't orgel, verschenen den 25 Julij deses Jaars L.Q. 6,0,0
	Betaald aan Christjaan Muller voor 't repareren van de Blaasbalken, voor leer, liem, nagels, dagloon, kost en drank, dit gaat 't accoord van 't orgel niet aan L.Q. 2,10,0
1766	- (Onderhoud Müller)

			6,0,0
			(organist Ten Grotenhuis)
			20 -
1767	-		idem
	17 juni	"Betaald den orgelstemmer Christjaan Muller, ingevolge accoord van den 25. july 1762.	
		Soo verschijnen is (*zal ?*) den 25. Julij dese Jaars 1767 L.Q.	
			6,0,0
		Kanttekening: Deeze post in 't vervolg niet meer".	
		Ook quitantie aanw.	
		Dito Betaald aan Christjaan Muller aan leer, liem en arbeidsloon tot 't repareren van de Blaasbalken, dat onder 't accoord van den 25. Julij 1762 niet begrepen ios, omdat sonder lecagie van de Blaasbaken geen orgel kan gestept worden. L.Q.	3,0,0
		<i>(N.B. de "grote" Müller † 1763, ook zijn handtekening wijkt af)</i>	
	D&G 217.	Dinxperlo, Kerkrekening over restant rekening A.W. ten Grotenhuis †	
1770	z.d.	aan de weduwe van Oostwold Eijlenbosch voor 't orgel stemmen voor 't jaar 1730 (!)	

D&G 218.	Dinxperlo, Rekening Kerkmr A.W. ten Grotenhuis 1767 - 1770	
1768, 1769, 1770	Ten Grotenhuis als organist	telkens 20 -
1768	Juli 5	bet. Derk Grutterink orgelmaker tot Keppel en pustentreders luid. ordon. en quitantie 44=10=0
		(Uit de quitantie blijkt: 42 gld en 2 gld 10 st voor pustentreden)
1769	april	(Derk Grutterink voor reparatie) 5.-
		(kanttekening? quitantie?): De kerk te Dinxperlo. Debet aan D.Grutterink 1769 in Mey, Een blaasbalk gerepareert en aan het orgel gestemt, hieraan verdient 5.-
		De Kerkmeester ten Grotenhuis word geordonneer deese te voldoen. Dinxperlo 2 octber 1769. Deze vijf gulden door A.W. ten Grotenhuis, kerkmeester tot Dinxperlo vodaan, Actum Keppel den 2 april 1770 D.Grutterink
D&G 219.	Dinxperlo, Rekening Kerkmr Arnold Wessel ten Grotenhuis 1770 - 1773	
1771	11/11	Aan mij A.W. Ten Grotenhuis
1772	11/11	Aan mij A.W. Ten Grotenhuis
D&G 220.	Bijlagen bij vorige. (* nagekeken? *)	
D&G 221.	Dinxperlo, Rekening van Kerkmr Anthoni Colenbrander 1773 - 1779 met bijlagen	
	<i>In 1772 - 1773 nieuwe zolder in de kerk gemaakt.</i>	
1773	11/11	Aan A.W. Ten Grotenhuis (toen geen kerkmeester meer) 1 jaar organisten Tractement 20 -
1774	29/6	Enders van Emmerik geaccordeert voor het stemmen van 't orgel jaarlijks enen Daalder en vrije kost (betreft Thomas Enders, orgelmaker in Emmerich) voor stemmen Lt q ^{ties} 1 - 10 - defrojement 1 - 10 - aan den Pustentreders (Quitantie: 1 dalder Hollans) - 15 - A.W. ten Grotenhuis 1 jaar org.tractement 20 -
1775	29/8	Aan Enders voor 't stemmen 1 - 10 - Kost en drank 1 - 10 - Pustentreden - 10 -
	23/11	A.W. ten Grotenhuis schoolmeester en organistractement 38 -
1776	18/12	idem (* is die volgorde zo? *) 38 - Enders 1 - 10 - en 1 - 8 -
	28/6	Aan Enders stemmen 1 - 10 - Kost en D. en pustentreden 2 - 10 - Aan de inspectoren 2 - 10 - Ten Grotenhuis 38 -
1777	28/6	Aan Enders stemmen en schoonmaak orgel (Quitantie aanw.) 3 - Defrojement 2 - 5 - Pustentr. 1 - 4(* ? *) - Ten Grotenhuis 38 -
	13/12	Ten Grotenhuis 38 -
1778	3/7	Aan Enders stemmen en schoonmaak orgel (Quitantie aanw.) 3 - Defrojement 2 - 5 - Pustentr. 1 - 4(* ? *) - Ten Grotenhuis 38 -
(*jaar?*)	4/11	Ten Grotenhuis 38 -
D&G 222.	Dinxperlo, Rekening van Kerkmr Anthoni Colenbrander 1779- 1785	
	<i>Oude aantekeningen:</i>	
1779	3/6	(Enders stembeurt) 3-0-0 steeds 20
1780, 1781, 1782, 1783, 1784 (organist)		(Enders, rep.balg)
1781	-	(Enders f 1,15,0 + defojement f 1,10,0 en pustentr. f 0,15,0)
1782	-	(Enders)
1783	-	Aan de smit N... - ijzer - werk en nagels voor orgel 0-18-8 (Enders)
1784	-	(Enders) (of volgend dossier?)
1785	-	(Enders) (of volgend dossier?)
D&G 223.	Dinxperlo, Rekening van Kerkmr Anthoni Colenbrander 1785 - 1791	
1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1792 organist Doeden, Düden, Duden		per jaar 20 - -
jaar?	datum?	J.Hageman voor reparatie orgel en blaasbalk

			21-17-0
		kost 6 st daags, balgentreder etc, planken laten, 9 boekjes goud, koperdraad, spaanse zeep,	
		orgelfoli (betaald Aan G.W.Boland	
			6-17-0
		J.Hageman 20 dagen	
			19-2-0
		leer, lijm, koperdraad, soldeer perkament, koperdraad	
			- - -
1786	-		(Enders alleen stembeurt f 1,10,0)
1787	-		(Enders alleen stembeurt f 1,10,0)
1788	8/5	Johannes Hageman, meester orgelmaker, 33 dagen	
			21-17-0
ca 1788	21/5	Johan Beelg (***) houtskool voor reparatie orgel	
1790	23/1	(Hageman, stemmen f 2,10,0 + kost + orgeltrappen)	
D&G 224.	Bijlagen bij vorige (* nog nagaan *)		
D&G 225-28	stukken over vergieten van klokken Dinxperlo		

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

D&G 229, Winterswijk, Rekening kerkmeester A.Verschrage 1711-1719 en 1721-1725.

(meestal alleen jaar genoemd)

1712 2/4 Aan Berent Straetmans de Smit voor Enige ijsere pinnen en ront gekopte naghtslot nagele aen het Orgell
betaelt 8.Str " 8 "
Aen den Orgelmaecker Buntrop (*haaltje op de u*) wegen sijn jaergelt ses gulden
6 " "
Den Organist tot Winterswijck komt jaerliks tot sijn tractement 12 stuiver
" 12 "
Organist 4 kann
1714 Orgelmaecker (geen naam genoemd)
6 " "
Organist
" 12 "
1715 Org.maker idem
Organist idem en 4 kannen
1716 Orgelmaecker en organist idem
1717 Organist idem (12 st en 4 kannen)
1718, 1721, 1722 idem
1724 z.d. wegen het ordinaris jaerlicks onderhouden en het stemmen van 't Orgel en repareren van de
Blaasbalgen en aangewende materialen
6-:-:
organist als eerder 2 keer (één keer zal wel op 1723 slaan, al staat dat er niet)

D&G 230, Winterswijk, Rekening kerkmeester Dr J.Satink, 1719-1721

1719 (25/11) den orgelmaker Bontrop alhier verschreven om het orgel te visiteren welke daer op aenstons met den
expressen overgekomen is en bij visitatie bevonden, dat het orgel geheel reddeloos was en 3 blaasbalgen leek
en vele pijpen ontstelt

den Expressen betaelt
0 - 6 - 0

28/11 Over accoort met Bontrop en diens rekening *Zie fotocopie, ook van vorige. Verder niets*

D&G 231, Winterswijk, Rekening kerkmeester A.Verschrage, 1725-1728

1725 30/4 (jaarl. onderhoud orgel en blaasbalgen)
6 - :-
1726 18/2 orgelmaker (geen naam)
6 - :-
(De organist (geen naam genoemd) krijgt jaarlijks 4 kannen wijn à 10 stuivers) en
- 12 -
(* klopt dat? *)
1727 ? (jaarl. onderhoud, naam orgelmaker niet genoemd)
6 - -
1727 over begraven van Huinink, organist tot Aalten

Ik had nog een aantekening: 1726 vacante organistenplaats (Gerrit Krabbenborg †)

D&G 232, Winterswijk, Kerkrekening Ds H.G.Schoemaker, 1728-1733 niets**D&G 233, Winterswijk, Rekening kerkmeester A.Verschrage, 1732-1733**

(1731) In septeapril aan een timmerman en 2 mans voor het aanbrenge van een grote Leere agter tegen het orgel om
de afgeworpen planken door het inbrengen van de klokken in den toren wedeom in te brengen en vast te
nagelen, als mede om de leeren en houtwerk an de kerk en de wegliggende, tegen de muijre te vlijen betaalt 14
stuiver - 14 -mber 1731 hebbe ik Monsr Martens Orgelmaker alle de defecten en fouten van het orgel
aangewesen en nae het repareren van hetseve den 14 november op versoek van deze (* of den? *)
gecommitteerdens den Heren geërfden de reparatie doorgaans gevisiteerd, en bij het opnemen van de reparatie
ook geaprobeert, waarvan het ordinairis salaris so als op andere gebruikelijk is een Ducaat behalve het
defrojement 5 - 1 - 1

doorgeschrapt en gewijzigd in 2- 10 -
kantekening: halfscheijt
Den 4

aan keersdenso van de Coster als op het orgel te grbeuiken
- 6 -

Het oude orgel stond dus ook aan de Westzijde!

D&G 234, Winterswijk, Rekening Kerkmr Jan van Hengel Jr, 1733-1734 (zie op oude folio)**D&G 235, Kerkrekeningen Winterswijk (Eén stuk, fotocopie)****D&G 236, Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1734-1735**

1734 17 nov aan orgelmaker l.q.
5 - 0 - 0

D&G 237, Winterswijk, Rekeningen Kerkmr Steven Jan van Hengel Jr, (* jaren ? *)

meerdere "kanne" organist, verder niets.

D&G 238, Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, (* jaren ? *) idem**D&G 239, Bijlagen bij vorige niets over orgel****D&G 240, Winterswijk, Rekening Kerkmr Jan van Hengel Jr, (* jaren ? *) als 237****D&G 241, Quitanties kerk Winterswijk als 239****D&G 242, Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1738-1739**

1739 15/5 organist als eerder
orgelmaker tot vreden
0 - 2 - 0
aan nagels tot het maaken van het orgel (* waar hoort die 0 - 2 - 0 en 8 - 0 precies bij? *)

22/5

aan den orgelmaker luyt quitantij
8 - 0 - 0
aan den blaasbalk treeder voor $1\frac{1}{4}$ dag
0 - 11 - 0

D&G 243,
(1739

Bijlagen bij vorige
22/5)

bekent der order geschreeven Dierck martens ontfangen te hebben van den kerkmeester Hendrik Tenkink agt gulden voor het repareren van de blaasbalk en het stellen van het orgel tot Winterswijk orkont mijn hand in Winterswijk den 22 maj 1739
Dierich Martens orgelmaker

D&G 244, 1744	Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan Hengel Jr, 1739-1743 Den 25 en 26 martij door ordre van mijn confrater geleverd aan de kerk off orgelmaker	2 kaarsen "-2-" nog 2 kaarsen "-2-" coperdraat fijn en groff voor "-12-" nagele ... (onleesb) "-2-" nog 2 kaarsen "-2-" (etc etc)
	26/3	Den orgelmaker Martens ingevolge acoort betaalt insgelijks "-5-"
D&G 245,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, en één quitantie, 1740-1743	alleen wijn voor de organist
D&G 246, 1742	Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan Hengel Jr, 1741-1742 6 7ber	aan Martens Orgelmaker betaalt ad 5 - -
D&G 247, 1743	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1742-1743 11/4	aan den orgelmaker luit quitansij 5-0-0 Aan den Pustertreder voor 1 ¹ / ₄ dag 0-12-0 voor turf, keersen en lijm 0-4-0
D&G 248,	een los briefje over leverantie van wijn.	
D&G 249, 1744	Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan van Hengel, 1743-1744 7/7	aan Berent Kindekes voor den orgelmaker(s?) gelangd 3/8 .. (?) lijm "-3-" aan kaarse "-1-"
	8/7	aan den orgelmaker betaalt het jaarlijx onderhoud van 't orgel L:q: met 5-" aan den Puestentreder Berent Kindekes voor het treden van 1 ¹ / ₂ dag balg bet: "-15-"
D&G 250,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1744-1745 niets	
D&G 251, 1745	Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan van Hengel Jr, 1745-1746 11/8ber,	Voor orgelmaker een kaars "-1-"
1746	3/6	aan den orgelmaker soldernagele en staak(?) duiken(?) voor "-3-"
	4/6	aan den orgelmaker L.q. betaalt voor 't ordinaire onderhoud 5-" (organist als gebruikelijk)
D&G 252, 1746	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1746-1747 11/3	aan Martens Luit quitansy 5-0-0 aan den blaasbalgtreder voor dagloon aan het orgel 0-10-0 voor keerse en lijm tot het repareren van het orgel 0-4-8
D&G 253, 1748	Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan van Hengel Jr, 1747-1748 243/9	organist als gebruikelijk (*datum?*) orgelmaker 5-0-0
D&G 254,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1748-1749 niets	
D&G 255,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1749-1750 (alleen wijn voor organist)	
D&G 256, 1748	Bijlagen 6 may	rekening van J.H.Lammers aan kerkmeester Hendrik Tenckink, deel hiervan: den 25 junij aen de pilasters onder het orgel vastgemaakt Aen gewerkt 1 dag 0-8-0
D&G 257,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1750-1751 niets	
D&G 258,	Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1751-1752	
alleen 2 kaarsen en wijn voor de organist.		
D&G 259, 1753	Winterswijk, Rekening Kerkmr (* wie? *), 1752-1753 16 sept	(persoon niet genoemd) Den 29 Dito (dito wat?) gehalt tot het schoonmaken vat orgel 64 Harde turven (?) 0-3-(0) een stuy stakenagels en 100 soldernagels en Een Kwwerse en een Bessem is samen 0-7-12 1/2 lt seep 0-2-2

Aan Geert Kindekes voor 12 dagen Helpens op het orgel. Bij den Orgelmaker Martens
des daags 10 stuy is 6 gld
6-0-0

Aan Theodorus Martens Orgelmaker voor het repareren aan het Orgel. Daarvoor met hem geaccordeert,
vast advijs van Mnsr Heer den Drost B.Sating Luyt qytansije 36 gld
36-0-0

Aan Derk Dekelijk Voor Het Arbeijden aan het Orgel Luyt Rekeninge en quitansije
3-5-0

D&G 260, Bijlagen
1753 29/9 (Th.Martens reparatie orgel) "ingevolge gemaakte akkoord" at 36 gld
1753 22/9 Jan Dekelink gewerkt aan Orgel 1³/₄ dag, zijn knecht 1¹/₂ dag
voor hem
1-8-0
voor sijn Knecht
0-17-0
Nogh bb(?) hoort bijgedaan
0-8-0
Nogh van het opnemen van de kerk
0-12-0
te sam:
3-5-0

(in overeenstemming met aantekening in kerkrekeningen, daar heet hij Dekelijk
D&G 261, Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1753-1754
alleen wijn en kaarsen organist

D&G 262, Winterswijk, Rekening Kerkmr Hendrik Tenkink, 1754-1755 idem

D&G 263, Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan van Hengel Jr, 1755-1756

1756 (Jaar stond er niet voor, maar dat blijkt, als je het geheel overziet)
20/3 aan den orgelmaker van Vreden voor het orgel te viseteren voor sijn gang betaalt
- 12 -

(verder kannen wijn voor de organist)

D&G 264, Winterswijk, Rekening Kerkmr IJsbrand Richolt, 1756-1757

z.d. quit Kindfkes treden puster
5-0-2
1756 z.d. kaarsen voor orgelist en orgelmaker, turf aan orgelmaker
1757 31/.. een expert na Vreden na de orgelmaker
:-4-:
orgelmaker luyt quitantie
25-:-:
19/2 pustentreder 6 1/2 dag luyt quitantie
3-5-:

1756 en 1757 beide "Voogt en orgelist samen" 13 kan

D&G 265, Bijlagen bij vorige

Jan Hendrik Lammerss aan Kerk gewerkt. Grote rekening, hieruit:

1757 14/2 aan het orgel gewerkt 1/2 dag
0-7-8
30/8 de pilaren onder het orgel vast gemaakt, daaraan verd:
0-5-0

quitantie pustentreder ...

"Den Heer Burgermeister Richoldt wegen Reparirung dessen Örgels zu Wenterschweick mihr bezahlett Lut quit 25 gülden ... etc

Theodorus Martens Orgelmacher

D&G 266 Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan Hengel Jr (tijdens afhoring overleden) 1757-1758.

Pastor, Voogt, kerkmr, organist gebr. kanne. Verder niets.

D&G 267 Winterswijk, Bijlagen bij vorige idem

D&G 268 Winterswijk, Rekening Kerkmr IJsbrand Richolt 1758-1759

kaarsen voor organist, verder niets

D&G 269 Winterswijk, Bijlagen bij vorige niets

D&G 270 Winterswijk, Rekening Kerkmr Harmen Jan van Hengel 1759-1760 met bijlagen. Wijn voor
organist, verder niets

D&G 271 Winterswijk, Rekening Kerkmr IJsbrand Richolt 1760-1761 niets

D&G 272 Winterswijk, bijlagen bij vorige niets

D&G 273 Winterswijk, Rekening Kerkmr Jan van Hengel 1761-1762 met bijlagen. niets

D&G 274 Winterswijk, Rekening Kerkmr IJsbrand Richolt 1762-1763.

1763 20/5 Aan de Orgelmaker volgens accoord dat met de gecommiteerden en de Heer Stadholder j:W ... (?) gemaakt in
:-17-8

aan de orgelmaker een keersse

:-1-:

1762

aan organist en anderen ...

D&G 275 Winterswijk, Bijlagen

27/5 1763 Quitantie betr. jaarlijks onderhoud orgel.

Stimmung und visitirung dessen örgells ein dücaten
en voor materiaal 18 st.

Theodorus Martens orgelmacher

pustentreder 17 st 4 dote

Gerhard Koiens

D&G 275a afkomstig uit D&G 277, waar dit niet in thuis hoort.

z.d. Uitslag voor 't orgel aangenomen door Jesepe Martens voor 28 - -
jaar? 20/5 Rekening van Joseph Martens orgelmacher tot Vreden (door hem ondertekend), drie ducaten. Orgel in slechte staat. Weer in goede staat gebracht. (plaats Winterswijk niet genoemd. Het slaat op Winterswijk: Kerkmeester Mellinck
Nog een aantekening van fin. aard (orgel niet genoemd)
2 quitanties betr. kleinigheden met namen van personen die 30/5/1774 en 15/7/1774 bij de reparatie hebben geholpen. *Als die hier zitten, moeten ze terug naar D&G 295*

D&G 276 Winterswijk, Rekening Kerkmr Jan Lammert Mellink als vervanger van zijn zwager D. ten Bengevoort Janz. 1782-1783 met bijlagen.

1783 21/6 Orgelmaker Joseep Martens luid. quit. 7-2-0
Quitantie: Mihr dem Herren Kirchmeister Melling pro Anno 1783 wegen jährliche Stimmung undt Viessentierung dessen Orgels bezalet hatte.

Mit 5 gülden 5 stui
undt pro extra arbeij verbrauchte Mettrialen als Messinck Vädern auf deren Tromppet undt unter deren Venttlien
gesetzt 37 stui Josep Martens Orgelmacher

D&G 277 Winterswijk, Rekening Kerkmr Steven Jan van Hengel 1783-1784 met bijlagen.

1784 11/7 Joseph Martens voor het onderhoud van het orgel ord: en extraord. L.Q 7=3=

Quitantie: Das Mihr den Herren Kirchmeister Von Lenel pro Anno 1787 wegen jährliche Stimmung undt Vieventirung dessen Orgels bezahlet hatte Mitt 5 gulden 5 stui
undt pro extra an Verbrauchte Mettrialen als neue Vedern Von Messinck auff deren tromppet undt deren Venttilen
35 st. Josep Martens Orgelmacher
(Het bedrag en de datum kloppen niet)

D&G 295 Stukken betreffende reparatie en onderhoud orgel Winterswijk 1774

1774 do 3 mrt Vergadering Rot- en Gildemeesteren. De stadhouder dient een orgelmaker te ontbieden, om na te gaan of het gerepareerd of vervangen dient te worden.
17 mrt rapport orgelmaker Grutterink van Keppel. Zonder grote kosten weer te repareren.
26 mrt doet men voorstel (aan de voogd ...) hem opdracht daartoe te verlenen.
3 maj Kerkmeesters willen Grutterink ontbieden.
30 juni Kwestie over rekeningen van Grutterink betr. reparatie orgel.
6 juni heeft de kerkmeester 3 schapenvellen laten halen (*oude aantekening*)
30 julij quitantie ondertekend D.Grutterink f 78 - 4 - 8 voor orgelreparatie in juni 1774 (ontvangen uit handen van de heer Aberson stadhouder Heerlijkheid Bredevoort)
30/5 en 15/7 Kosten van anderen, die bij de reparatie hebben geholpen: timmerman, lood, schapvellen, ijzerwerk, etc. 78-4-8 "met wat er bij komt" eindbedrag 93-5-8
(De bedragen kloppen niet met de brief van Pallandt in D&G 1)

Stukken die hier niet bijhoren door Meerdink op 23/1'01 uitgenomen. Hiervan voorlopig arch.nr 275A gemaakt:

AB 164 Bijlagen rekening Kerkmr J.Vaags N.H.gem. Aalten.

AB 165 Rekeningen Kerkmr A.Colenbrander, Dinxperlo 1791-"1796", afgehoord 1803.

1792	11/9	Aan den orgelmaker Hageman L.q. 20-9 - Aan den orgeltreder 2-14 -
1792	11/11	org. Duden tract. 20 - - idem
1793	11/11	20 - - idem
1794	31/9	Aan J.Hageman voor het stemmen van het orgel L.q. 2 - 10 - Aan den pusterreder 1 - 10 - aan den organist (jaar tractement) 20 - -
1795	14/4	Hageman stemmen 2 - 10 - pustentreden 1 - 10 - organist 20 - -
1796	8/10	organist 20 - -

1797	1/5		organist 20 - -
<i>Dit hoort hier niet:</i>			
	23/11		orgelmaker ?
	-		J.Hageman, Mr. orgelmaker 21.13.-

AB 166. Dinxperlo, Rekeningen Kerkmr A.Colenbrander, 1797-1803. Ernstig geleden door schimmel. Kan niet worden geraadpleegd.

Oude aantekeningen, waarsch. AB 166

1798			organist
1799	22/2	J.Hageman L.q. (quit. vermeldt 20 dagen, verschot (=voorschot), leer, lijn, soldeer, perkament, koperdraad	19.2.- pustentreder 10.-.- zwart voor 't orgel, Gerrit te Brink (*?*)
1801	-		C.E. ter Horst org. 20 -
1802	1/4		Orgelmaker I.Buil, rep. en stemmen 13.14.-
(* Waar komt dit vandaan?):			
	11/11	Bekenne ontv. te hebben het tractement van org. ampt Wed. Schültz - C.E.ter Horst	20 -

AB 167 Bijlagen (Quitanties) 1791-1803. A.Colenbrander †

1792	27/8	A.Colenbrander Kermeester debet aan J.Hageman Me ^r Orgelmaker Dinxperlo den 27 augustus 1792	Quitantie (zie boven 11/9) an Verschot en Arbeitsloon 19 . 9 . - (bedoeld: - 19.9 ?) an leer 6 velle 3 - - an liem 3 pont 1.16.- an koolen 0. 8.- an knoppen 0. 4.- an koperdrat 0. 4.- an daggelt van den 27 augustus tot den eersten September 5 dage per dag 1 gulden en 2 stuvers 5.10.- van den 3 September tot den 8 ⁿ 6 dagen 6.12.- van den 10 tot den 13 10-13 2 1/2 dag 2.15.- <i>(de som, als je het bovenste bedrag 19.9.- weglaat)</i> zegge 20 - 9
1794			J. Hageman, ondertekend 28 febr 1794 2 - 10 -
1795			Hageman 2 - 10 -
1799	22/2	Dinxperlo den 21 Februarij 1799 Antonij Koolenbrander debet aan J.Hageman voor arbeidsloose (lees arbeidsloon) an den orgel 20 dagen per dag is 15 stuifer	f 15 - - aan verschot (= voorschot) (niets) an leer 2 - - aan leem 0 -10- an soldier - 8 - an parkement - 4 - an koperdraat <u>1 - -</u> 19 - 2 -
1802		ontfangen voor Reparatie en Stemmen van het orgel Elff gulden Dinxperlo den 1 April 1802	Voldaan den 22 Februarij 1799 J.Hageman Aan kostgelt 2 -14

somma 13 - 14

AB 168. Een proces over afhoring vorige (niet van betekenis voor orgels).

I. Buijfel

AB 169 Kerkrekeningen met quitanties Winterswijk 1784 - 1785.Kerkrekeningen:

1784	24/12		Aan den Orgelmaker Joseph Martens Extra l.q. 4 - 7 - 10 Aan J. Keuijens als Expres 0 - 6 - 0 Aan Dezelve vor een dag puestentreden 0 - 10 - 0
1785	12/1		aan Jan Willem Vriesen 2 kannen die de orgelmaker heeft gebruikt (* ? *) (en nog eens twee)
	-		Joseep Martens extra en jaarlijks stemmen etc l.q. 9 - 12 (of 2?) - 0
	12/7		Jan Kluijers een dag pustentreden 0 - 10 - 0
	(*29/7?*)		aan Theodorus Dekkers l.q. (zie quitantie) 5 - 0 - 0

Quitanties:

(1784)		datum?) pro Anno 1784 auf Commission des Heren Kirchmeister Mellinck wegen expressen Mir geschiggen (?) ist WEgen das Claffvir undt brauchwehre undt Wieder in völligen Staube gesertzt und ist Mihr von den Herren Kirchmeisten bezahlet worden 4 gulden 14 stuvers den 12 4 den Joseph Merttens Orgelmacher
(1785)		12/6)Das mihr den Herren Burgemeister Mellinck als per Anno 1985 wegen jährliche Stimmung undt viessentirung dessen Orgels bezalet hatte mitt 5 gulden 5 stüvers und extra beij verbrauchte Mattrialen als Messink Vedren auff deren trompett undt Messink Vedren unter deren Ventilen 3 gulden 7 stüvers
		Wenterswick den 12 juli 1785 (handtekening:) Joseph Merttens Orgelmacher (klopt niet met in kerkrekeningen genoemde bedrag)
1785 11 julij		uijt order van de kerkmester Monsineur J.L:Mellinck door de orgelmaker gehaalt twee heel grote zeemse kalfsellejder twe guld 10 stuivers is 5 - - Voldaan 29 july 1786 Theodorus Dekkers

AB 170 Kerkrekeningen met quitanties, Winterswijk 1786 - 1787.Uit kerkrekeningen:

1787	10 julij	Joseep Martens jaarlijks onderhoud 5 - 5 - 0 extra 5 - 14 - 0 L. quit. 10 - 19 - 0
------	----------	---

Uit quitanties:

(1784)		Gaf Mihr dem Hern Kirchmeister Mellinck pro Anno 1784 wegen jährliche Stimmung undt dessen Orgels bezalet hätte Mitt 5 Gulden ... undt extra an beij vor brauchte Messink Veedren auf deren tromppete ... undt neue Vedren unter deren 5 Gulden 14 Stuffers Joseph Merttens orgelmacher
--------	--	--

AB 171 Kerkrekeningen met quitanties, Winterswijk 1788 - 1789.Kerkrekeningen:

1789	30 junij	Joseep Martens (jaarl. st.) 5 - 5 - en extra 4 - 16 - 10 - 1 - 0
------	----------	---

Quitanties:

-		(jaarlijkse stemming)
-	Daß Mit dem Herren Kirchmeister Mellink (?) pro Anno (1789) extra bezalen Vor auff deren Trompett aufgemacht	4 - 16

AB 172 Kerkrekeningen Winterswijk 1790 - 1791 en quitanties

1791	26 junij	(J.Martens jaarlijks onderhoud) 7-11-0 (pustentreder Koiijers) 0-10-0 (aan Wed. Dekkers 2 kalfsvellen voor orgelmaker) 5-0-0 Ook quitantie aanwezig. Hierin: onderdelen Trompet
------	----------	---

AB 173 Kerkrekeningen Winterswijk 1792 - 1793, (*ook quitanties?*)

17(???) 25 junij	Joseph Martens jaarlijkse stemming 5-5, extra 1-10	6-16-(0) (Klopt niet 1 stuiver te veel) Jan Keuijers 1 dag helpen (??*) 0-10-0 Het "extra" bestond uit extra veren aan de Trompet
------------------	--	---

AB 174 Kerkrekeningen en quitanties Winterswijk 1794 - 1795Uit Kerkrekeningen

1795	27/6	(J.Martens, jaarl. st.) 5-5-0 Jan Keuijers 1 dag helpen 0-10-0
------	------	---

Uit quitanties

(*datum?*)	Joseph Merttens alleen jaarl. stemming en "Viessentirung"	5 gld 5 st
------------	---	------------

AB 175 Kerkrekeningen met quitanties, Winterswijk 1796 - 1797.

1797	3/7	(J.Martens, jaarl. st.) 5-5-0 (Jan K. (onleesbaar) 1 dag hulp) 0 - 10 - 0
------	-----	--

AB 176 Kerkrekeningen Winterswijk 1797 - 1804

1804	1/11	Hageman (*welke?*) voor stemmen van 't orgel 3 - -
	p 12	(onduidelijk waarin de organist Gartenoord (?)* ik kan mijn eigen aantekeningen niet meer lezen)
AB waarschijnlijk (*voorafgaand aan vorige*)		
1797		orgelmaaker 8 - -
1800	4 sept.	aan d' orgermaaker 60 - - aan Jan Kuypers 4-2-8 aan Wes (?) leer "-18-" aan hout koolen - 6 - 2 canne kalk (?) 2-10 - voor 't lossen - 8 -
	19 sept	voor ... (Onleesbaar) voor d'organist 15 - - aan Jan Kuypers - 14 - aan Schoemaker voor t spelen op 't orgel 65 - - (* is dat bedrag goed? *)
1801	1 sebt	(orgelmaker) 15 - - 2 maal in de Coerant de organistplaats vacat 5 - -
	30/10	(orgelmaker) 6 - -
1803	19/2	Hageman voor orgelmaken 20 - - (nog wat kosten aan anderen)
	20 / 8	aan J.Hageman voor stemmen 3 - -
AB 177 Bijlagen Kerkmeester Winterswijk. (Quitanties)		
1797	2/12	Joseph Merttens Orgelmaker reparatie blaasbalg 5 gld
1797		Aalbert Zik aan orgel twe dagen Arbeidsloon 1 - 8 - 0 Hout ... (ook werk aan de klokken)
1800		stemmen 5 gld 5 st. en (weer!) nieuwe veren aan de Tromppet 30 st. Joseph Merttens Orgelmacher
(1800	5/9)	5 7bris 1800 B. Hitpass orgelmaker stemmen en reparatie
(1801	27/5	27 maj 1801 B. Hitpass orgelmaker 6 gld stemmen
(1801 30/10)	30 8bris 1801 (idem)	
(1803 1/9)	De orgerpijpen Verfolgeddat (verfoelied?) aangenomen voor vijtien gulde B. Hitpass Orgelmaker	
....		Voldaan 1 sept 1803 Inkomsten van de organist (die haalde kennelijk ook geld op)
1803	21/5	L. Hageman
1804	1/5	1/2 jaar stemmen Lamber ^s Hageman 3 - 0 - 0
(1804	1/11)	1/2 jaar onderhoud orgel te Winterswijk stemmen 3 - 0 - 0
1/11 - 1804 L: Hageman Organist		

Aalten. Archief Nederlandse Hervormde Gemeente

Acta Kerkeraad

Plm 1760 elk jaar alleen maar verslag welke ouderlingen en diakenen zijn benoemd. Kennelijk door de predikant geschreven. Op 22 apr 1761 is er kerkeradsvergadering geweest, hetgeem blijkt uit aantekening door zijn zoon in dit boek geschreven. 10 juli 1703 laat maar!

1824-1865 (korte verslagen).

1864 nieuwe voorzanger benoemd G.I.Arentzen (uit een drietal), die 't aanneemt na verzoek ontslag vorige (J.F.Freriks)

KV archief. In catalogus daarvan: nr 192 correspondentie met Spanjaard en Reil

Aalten (diverse aantekeningen uit later tijd)

1862-85 L.Schwarz(e), later L.Schwarz & Sohn

1885 Van't Kruys:

Het orgel in de Hervormde Kerk te Aalten heeft 24 sprekende stemmen, twee klavieren, vrij pedaal. Blijkbaar is dit orgel zeer oud, maker en jaartal niet meer bekend.

H o o f d m a n u a a l

	Voet
Prestant	8
Bourdon	16
Gedakt	8
Octaaf	4
Speelfluit	4
Quint	3
Octaaf	2
Gemshoorn	2
Fluit	2
Quint	1 $\frac{1}{2}$
Sesquialter	3 st
Fourniture	4 st
Cimbel	2,4 st
Mixtuur	3,4 st
Cornet	4 st
Trompet	8
Dulciaan	8

B o v e n m a n u a a l

	Voet
Prestant	4
Holpijp	8
Quint	3
Octaaf	2
Mixtuur	2,3 st
Trompet	8

P e d a a l

	Voet
Bazuin	16 (van hout)

S t o m m e r e g i s t e r s

Pedaalkoppel
Manuaalkoppel
Afsluiting
Ventiel

Organist de Heer Te Gussinklo

1888, 1901, 1899 orgeltrapper G.J.Prinsen.

1888 G.J.Prinsen. Rekening orgeltrappen f 2..27⁵ em 0.75 voor zijn zoon 3 $\frac{1}{4}$ dag bij de reparatie

- In bezit van E.M.Smilda Aalten. Fotocopie van getypt (of gestencild?) stuk over het gouden Jubileum van F.H.te Gussinklo, als organist der Ned.Herv.Kerk.

1900 G.J.Prinsen 1 jaar orgeltrappen over 1899 f 10.-, idem f 3.- straatvegen om het kerkhof, 20 nov 1900 f 0.60 voor 't "wieder" (wieden?) der straat om het kerkhof.

1900 nov. 3 $\frac{1}{2}$ dag D.H. te Slaa orgeltrappen en 3 dagen zontje van Prinsen assistentie bij de toetsen.

1902-1915 H.Leichel

1929 5 jan. brief in bezit van E.M.Smilda. N.V.Orgelfabriek P.van Dam vh firma L.van Dam en Zonen, Leeuwarden Eewal 69. Bevestiging, dat ze de opdracht tot de jaarlijkse grote stemming aanvaarden en zullen blijven uitvoeren voor f 50.- Ondertekend J.Vaas directeur.

1939 De Graafschapper

27/3. Een stukje geschiedenis van het orgel in de Ned.Herv.Kerk te Aalten (boekzaalbericht 1811 en disp. Broekhuysen). Zie knipsel.

26/4. Programma concert 3/5.

3/5. Verslag orgelconcert Sj.Mook in Herv.k. te Aalten met medewerking van de zanger A.Zondervan, ter gelegenheid van de verjaardag van prinses Juliana.

26/6. Programma orgelconcert Sj.Mook Herv.k. Aalten op donderdag 29/6.

10/7. "De Heer J.A.Brandsma, Tandarts te Aalten, trad vorige week Donderdag te Rotterdam in het huwelijk met Mej.L.Koopmeiners" (met foto, waarsch. voor de kerk te Rotterdam).

23/8. Maandag a.s. orgelconcert Sj.Mook met zangeres. Idem

28/8. "Het orgelconcert van hedenavond zal niet plaats hebben" (waarschijnlijk i.v.m. mobilisatie en radiorede van die avond van de koningin).

31/10. Idem. Bericht concert Sj.Mook Herv k Aalten t.b.v. orgelfonds op woensdag (dankdag)

10/11. Idem Oprichting comité tot verkrijging gelden orgelrestauratie Herv.k.Aalten

1940 Zie programma: Orgel voordien bespeeld door Obbink. Sla

HO 1938 sept. Oproep sollicitatie tot organist Herv.Aalten

HO 1939 okt. Opdr Spanjaard tot nieuwbouw!

HO 1940 dec. Sj Mook wordt hier als adviseur genoemd. Verder staat er dat het pijpwerk voor plm 70% is vernieuwd en dat er geen transmissies voorlomen. De Octaaf 2' van III heet Woudfluit.

Brieven restauratie 1939-40.

Uit deze brieven blijkt dat van het orgelcomité voorzitter was Prinsen, leden: Pampiermole, Nijhoff, Jüngst, Mook, penningmeester Obbink, (van het Groot-comité?), secretaresse Mevr. Nijhoff.

voorts: Contract met Spanjaard, Amsterdam in duplo opgemaakt door notaris Krijgers Jansen.

- Veel toespraken vergaderingen orgelcommissie. Overall wordt Mook als deskundige genoemd (dus niet Stam) en als orgelbouwer Spanjaard (dus niet Reil)

Archief Huis Keppel (Pallandt) Origineel in Rijksarchief Gelderland.

Hierin o.m. nr 935 Het contract met Van Deventer betr. Hoogkeppel (Leg)

In archief Aalten transcripties hiervan, door Wartena gemaakt, van stukken, die op de Heerlijkheid Bredevoort betrekking hebben. Dit zijn de nrs 725 t/m 806.

Inv.nr. 736. Stukken betr. de aanstelling van A.W.C.W.van Pallandt tot Drost en Richter van Bredevoort. Niet ingezien. (Het was rond 1758)

Inv.nr 738 - 742. Brieven ingekomen bij A.W.C.W. van Pallandt als Drost van Bredevoort.

738. Brieven van Stadhouder Bom

- (folio 1)

over wed. Stumph

27/7 1759

(folio 29 v.) hierin genoemd~: "aangegravene gronden en hernieuwinge van het orgel"

739. Brieven van A.H.Wentholt.

740. Brieven van H.W.Aberson. Niet geïnventariseerd, want ze zijn vanaf 1770.

741. Brieven van J.C.Conradi. Idem vanaf 1783.

742. Brieven van diverse personen. 1756-1795. Niets gevonden.

798. Stukken betr. de aanstelling van een koster en organist te Bredevoort.

1714 27/8 Derck Kopsis, organist en koster van kercke tot Bredevoort. Hij was al in functie,. Nu geauthoriseerd.

Almen.

Oude aantekening: Gelre 48, 148

Niet te vinden. Waarschijnlijk heb ik dat zelf in het Rijks archief opgetekend.

Dinxperlo,

Hervormde Kerk.

Nadere archiefstudie op 6/11'00 (in Dinxperlo, 7/11'00 (in Aalten).

Er is een boekje "historie van de Nederlandse Hervormde Kerk te Dinxperlo. Wat ik zelf hieruit nog niet volledig heb: De geschiedenis van het organistensalaris na de plaatsing van het Velderhoff-orgel. Navraag bij Kerkvoogd K.P.Kleyn Roggekamp 7, 0315-651377.

Archief Hervormde Gemeente Dinxperlo, voor zover geordend in beheer bij GA te D. Van belang de volgende Inv.nrs:

1. Notulen vergaderingen Kerkerwaard 1677-1710
2. Idem 1711 - 1868 beschadigd door granaatinslag
3. Idem 1869 - 1875 idem
4. Idem 1903-1953
5. Ingekomen stukken 1877 - 1940
67. Notulen van de vergaderingen van het college van Kerkvoogden en notabelen 1869 - 1922
68. Idem 1922 - 1935
69. Idem 1936 - 1943
- 99 t/m 107. Wat was dat ook alweer?
- 130 t/m 170 Jaarrekeningen 1862 - 1940 (enkele jaren ontbreken: 1868 - 1889, 1907, 1915, 1924).

Inv. nr. 1 of 2 (vermoedelijk), vroeger genoteerd:

1711 Overleden de schoolmeester en koster Derck van de Sande. Een probleem is, of de nieuwe schoolmeester door de kerk (classis Zutphen) moet worden benoemd. De schoolmeester wordt altijd door de gemeente benoemd. Werd dit Richard v.d. Horst?

Inv. nr. 67. Notulen van de vergaderingen van het college van Kerkvoogden en notabelen 1869 - 1922

Notulen vergadering 30/5 1895. Met algemene stemmen besloten vergroting met Subbas van 16 voet en vervanging van Mixtuur diskant door een Viool d' Gamba van 8 voet "met alles wat daarmee samenhangt" door de orgelmaker L.Schwarze te Anholt, ter beoordeling van 2 deskundigen f 360.- (* of staat er 300?*), mits f 150.- terstond na afwerking, "overigens" een jaar later. 10 jaar garantie. Zo aanbevolen door deskundigen en de organist.

Vergadering 26/12 1902. Algemene stemmen: besloten "tot laatste verbetering van het orgel door orgelmaker L. Schwarze uit Anholt.Het zal hierdoor prachtig van toon worden en zoodanig, dat het, in zijne soort, aan de strengste eischen zal kunnen voldoen" f 140.-

Inv. nr. 69. Notulen van de vergaderingen van het college van Kerkvoogden en notabelen 1936-1943.

Verg. 27/6 1936. Inzake de orgelrestauratie wordt besloten dat de heeren Hofs en Ormel een onderzoek zullen instellen en bestek der noodzakelijke herstellingswerkzaamheden opmaken.

Verg. 12/9 1936. a.s. Mede aanwezig de heeren Hofs en Ormel, die als orgeladviseurs zijn opgetreden. Ingeschreven: Fa J. de Koff, Utrecht f 2175, H.W.Flentrop, Zaandam f 2360.-, G.van Leeuwen, Leiderdorp f 2470.

(* NOG EENS NAGAAN: Wat betekent a.s.? De bedragen had ik onduidelijk geschreven *)

Inbegrepen het op normaaltoon brengen van het orgel en het verplaatsen van de Bourdon. In kostenberekening van Van Leeuwen ook vercalculeerd het repareren en vernieuwen van het toetsenbord en reg.knoppen. Besloten: Opdracht De Koff. Andere inschrijvers krijgen f 10.- vergoeding.

(verder in dit not.boek niets te vinden, bv. eindconclusie)

Kerkrekeningen, zie Aalten, D&G D&G 130 t/m 170.

Jaarrekeningen 1862 - 1940 (enkele jaren ontbreken: 1868 - 1889, 1907, 1915, 1924).

Rond 1903 stemmen van het orgel jaarlijks f 12.- Niets extra in 1903.

Vanaf 1911 jaarlijks f 18.-

Doesburg

Uit archief Ned.Herv.Kerk Angerlo, in beheer bij Stadsarchief Doesburg. Overzicht archiefnummers, voorzover (mogelijk) betrekking hebbend op het orgel:

- IV organist en orgel, aldus ingedeeld
- a. tekeningen
 - correspondentie met orgelmaker v.d.Brink 1852/53
 - Losse opgaven en aantekeningen
 - organist / salaris
 - herstelling 1883
 - harmonium - organistenbenoemingen en ontslag
 - stukken over nieuw orgel
 - verdere stukken orgel, organisten, orgeltrappers
- VII kerkgebouw
XIII stukken van verschillende aard.

Inv. IV 1a **Tekeningen.** Op één aan achterzijde:

Onderklavier

B a s d i s c a n t

Prestant 4 vt	Prestant 4 vt
Holpijp 8 vt	Holpijp 8 vt
Octaaf 2 vt	Octaaf 2 vt
Sup Octaaf 1 vt	Prestant 8 vt
Quint 3 vt	Quint 3 vt

Bovenklavier

Fluit 4 vt	Fluit 4 vt
Holfluit 2 vt	Holfluit 8 vt
Flageolet 1 vt	dwarsfluit 8 vt
Tremulant	Klavierkoppel
Ventiel	Speelventiel (?)

Nog 3 orgeltekeningen (zonder disp.), op één waarvan de plaatsing in het kerkgebouw goed is aangegeven, en 2 tekeningen kerkinterieur.

Inv. IV 1b

- Kaartje L. van den Brink en Zoon, "Orgelmakers en Piano forte stemmers Nieuwezijds Achterburgwal tusschen het postkantoor en brouwerij Hooibergh N° 90 te Amsterdam"
- 16/4 1852 vdBrink biedt aan een orgel voor een kleine gemeente volgens tekening, achterop de dispositie, binnenpijpen in goede staat. Pijpen van orgelmetaal op onderste octaaf Holpijp na (hout). f 275.-
Daarnaast (zelfde brief) een kabinetorgel met kerkfront, dispositie op achterzijde tekening, C-f", f 1000.- Ze zijn te bezichtigen.
- 11/6 1852 vdB: Zal over enkele dagen naar Haarlem gaan om orgel op te meten en in tekening te brengen.
- 6/8 1852 ? aan ? Heeren KV dragen mij op U te kennen te geven het besluit tot aankoop van het orgel, waarvan U de tekening hebt achtergelaten.
- 21/1 1853 vdB aan Weled Heer . Kom binnen 14 dagen.
- 10/3 1853 Kladontwerp. (onleesbaar) aan vdB (?) over levering?
- 2/5 1853 vdB aan Hooggeboren Heer. Excuus uitstel wegens ziekte (waarvan in eerdere stukken ook telkens sprake is). Zal opgave spoedig toezenden.
- 15/7' 1853 (kladontwerp) Nog geen antwoord op verzoek opstelling contract. Contact afbreken.
- 16/7' 1853 vd B aan Weled.Heer. BS bij contract.
- 16/7' 1853 Contract, door vd B ondertekend
C-d", aangehangen "voetpedaal" van 1 1/2 octaaf
B a s	D i s c a n t
Holpijp 8 vt	Prestant 8 vt
Prestant 4 vt	Holpijp 8 vt
Fluit 4 vt	Prestant 4 vt
Octaaf 2 vt	Fluit 4 vt
Quint 1 1/2	Quint 3 vt
Octaaf 1 vt	Octaaf 2 vt
Ventiel	Octaaf 1 vt
	Ters
- Bas Holpijp en Fluit hout, verder alles metaal.
Het dient thans als hulporgel in een grote kerk; wordt gerepareerd, gereed sept '53 f 700.-
- 17/7 1853 vdB aan Weled. Heer. Uitstel steeds veroorzaakt door ziekte.
- z.d. Verklaring verkocht te hebben aan baron v.Heeckeren tot Kell een kabinetorgel met kerkfront volgens tekening. Disp. genoemd, gelijk aan die in vorige stuk.
- z.d. Disp. (weer dezelfde). Volgorde iets anders: Nu Fl 4 na Ters.
- 11/7 1853 Twee afschriften op één vel papier (datum op eerste daarvan):
1. KV concept contract retourneren en op verzegeld papier geschreven te retourneren. Levering vóór sept '53.
2. KV bevoegd te Amsterdam en na plaatsing orgel te doen keuren.
- Losse aantekeningen, een tekening en overzicht uitgaven.

Inv. IV 1c

Inv. IV 3.

- 3/8 1883 Ehrenfried Leichel, Duisburg. Kostenanschlag. Windlade, balg en regeerwerk, pijpwerk herstel en stemmen f 545.-
Werkzaam te Hummelo bij Laagkeppel. Potloodaantekening: vooreerst niet.

Inv. IV 4.

1890

Aantekening: 1890 is door Baron Van Heeckeren tot Kell aan de kerk te Angerlo een harmonium ten geschenke gegeven ter vervanging van het zeer oude kerkorgel, hetwelk niet dan met grote kosten te herstellen was.

Inv. IV 5.

6/1 1897

z.d.

A. Drost, predikant aan ? Aandacht voor het feit, dat het (?) van begeleiding orgel is verstoken.

Ondertekend contract met Van Oeckelen.

1. Levering orgel met 1 kl. en aangeh.P.

2. Prestant 8 vt

Salicionaal 8 vt

Holpijp 8 vt

Octaaf 4 vt

Viola di Gamba 8 vt

Fluit 4 vt

Woudfluit 2 vt

Fluit Harmonique 4 vt discant

3. Orgelkast naar tekening, vuren, 4. Reservoir en schepbalgen, 5. Over lade

6. Klavier, (7 ontbreekt!) 8. Mechaniek

9. Pijpwerk P8 eng. tin, C, Cs, D hout

Orgelmetaal 1/3 tin 2/3 lood, VdG 3/4 tin 1/4 lood, O4, Wf, Flh 1/2 tin 1/2 lood, gr.oct Hp, kl. oct Sal en 3 tonen Pr grenen.

10. Over transport, garantie, veranderingen aan de kerk

Drost aan KV. Voldoende geld bijeengebracht.

10/2 1898

5/8 1898

6/8

Inv. IV 6b.

-

(datum ontleend aan poststempel) P.van Oeckelen aan de Heer A.Drost te Angerlo: Orgel verzonden.

A. Drost aan ? Enige zakelijke dingen.

OC (Mr L.Haveman) aan KV. Eé zal kerk bezoeken i.v.m. bouw nieuw orgel (verm brief in Eé-archief 22/11'49) (Zie verder Eé-archief).

27/9'54 Leg aan KV. Verslag proefspel van 3 candidaat-organisten.

Doesburg Stadsarchief. Archief Parochie Sint Martinus.

Inv.nr 46 Notulen Kerkbestuur 1812, 1855-1902.

Deel 1812 zit achterin. Niets over orgel.

Inv.nr 50. Stukken over koster en organist. Niet ingezien.

Inv.nr 59a. Stukken betreffende het kerkorgel 1924-1932.

- 7/9 1924 Maarschalkerweerd aan Kerkbestuur. Prijsopgave schoonmaak een reparatie en aanbrengen windmachine.
10/9'25 KB aan Monseigneur J.A.van Schaik, president seminarie Culenburg. Advies gevraagd over voorgaande, omdat de kosten zo hoog zijn.
13/9'25 v.Sch. positief antwoord
8/2'26 Opdracht aan M.
10/2'26 M.: bevestiging.
17/2'28 KB aan M. Voorlopig geen electr. windmachine
4/1'30 Nu wel windmachine
6/5'31 M. aan KB. Door centr. verwarming schade. Bovenklavier moet geheel uit elkaar,
11/8'32 Antwoord op niet aanwezig kaartschrijven: Wachten tot wij verzoek indienen.

Inv.nr 64. Foto's van het interieur van de kerk aam de Kloosterstraat (het voormalige kerkgebouw). Hierbij geen foto's van het orgel.

Er zijn nog twee rekeningen uit 1915 en 1916 van Maarschalkerweerd & Zoon, Zuilenstraat 14 Utrecht voor revisie en stemmen. Of horen die bij de Geref. Kerk?

Doesburg Stadsarchief, archief Gereformeerde Kerk.

Inv.nr 39 Stukken over orgel 1912 - 22

- Open brief van Commissie voor bijeenbrengen van gelden voor een beter orgel aan broeders en zusters der gemeente. Er zijn ook intekenlijsten.
25/3 1912 Verzegeld contract betr. aankoop door de Kerkeraad van W.G. Verhoek, Kwartelstraat Utrecht, orgelmaker, van een gebruikt orgel met disp.: B 16, Holf 8, O4, F 4, O 2, P 8, Vd G 8 (12 p in Hf), alle op VdG na 54 pijpen.
5/4'13 Garantieverklaring betr. het geleverde orgel.
31/8'22 Vereenigde Kerkorgelfabriek Aalten, Bredevoortsestraat, bijkantoor Utrecht, (briefhoofd links) vh Kerkorgelfabriek N.A. v.d.Berg Aalten, (idem rechts) vh J.J.Elbertse Utrecht. Rekening voor het pneumatisch ombouwen van het orgel in Uw kerk.
f 800.-
(glob. inv. 23/2'01)

Doesburg Stadsarchief, Evangelisch Lutherse Kerk (Gasthuiskerk)

(voll. inv. 23/2'01)

Inv. nr 1. Brieven, Actenstukken en al het geen betrekking heeft of hebben mag op de Evangelisch Luthersche Gemeente der stad Doesborgh, 1794-1844.

(Volgens archiefoverzicht: Acta Kerkeraad. Hieruit twee letterlijke citaten:

Uit Notulen kerkelijke vergadering 1/10 1839. (pag . 302. Het is haast niet te lezen. Poging tot ontcijfering:)

Daarna de onderhavige orgelzaak behandeld wordende, zoo werd goedgevonden, na eenige inbrengingen van den Heeren Buys desaangaande ontvangen te hebben, om een begin met de daarstelling van een orgel te maken, en den Heere Ketjens voorlopig van dit ons voornemen te verwittigen.

Uit Notulen gewone kerkelijke Vergadering 26 /10 1840. (pag 316 - 17, idem)

Overigens werd in deze vergadering gesproken over een orgel door Broeder Mansdorff aangekocht voor eigene rekening voor de som van f 110, en welk orgel vroeger door de Hervormde Gemeente gebruikt werd, maar thans in eenen onvolledigen en defecten staat zich bevindende, algemeen door deskundigen althans zonder buitengewone en kostbare apparatuur te bewerkstellingen onbruikbaar verklaard worden. Gemeld orgel dan werd door de broeders aanbesteed als aan te kopen ten behoeve haerer Gemeente, en de Heer Buys verzocht als Zijnde uitsluitend, zoomedeH. Eerw. Jijnsde (?) als aan Kerkeraden zelve; belast met de daarstelling aankoop enz. van een orgel, daaromtrent zijn Ed. gevoelen der vergadering mede te moeten deelen. Daar de Heer Buys echter verklaarde in dit voorstel geen genoeg te kunnen nemen, eensdeels dewijl de daartoe af te zonderen geldmiddelen niet toereikend waren en anderen deels geen gemeentekapitaal ter bereiking van dit doel best mogt worden aangesproken en bovendien het orgel zelve zich in eenen defecten Staat bevond, zoo over deze zaak niet verder in het breede gesproken, terwijl aan geen stemming der leden onderworpen werd.

Inv. nr 2. Idem 1845-59. Hierin ook de besluiten over de orgelbouw door Naber. Niets nieuws vergeleken met hetgeen in Inv. nr 56 staat.

Inv. nr 3. Idem 1859-1903.

Inv. nr 4. Idem 1903-1923. Notulen:

- Losse aantekeningen in not.boek (dus geen verslag vergadering) okt'11 gecontracteerd met Maarschalkerweerd, 4 punten (als in inv.nr 56). Daarna aan M. geschreven: Nieuw Trompet en Viola di G. dc i.p.v. Dulciaan en Cornet (ook overeensk. inv.nr 56). Orgelrestauratie 1912 aldus overeengekomen met Maarschalkerweerd. (Notulen) f 550.- binnengekomen voor orgelrestauratie, begroting f 700.- Gaat door!

9 dec'12

Inv. nr 5. Idem 1924-1943

Inv.nr 6. Klapper met meest belangrijke besluiten Inv.nr 9. Correspondentie Kerkeraad

Inv.nr 37. Stukken betr. koster en organist

Inv.nr 49. Stukken betr. reparaties en wijzigingen kerkgebouw

Inv.nr 52-53. Stukken betr. restauratie kerk 1928-1972

Inv. nr 56 Stukken betr. orgel 1844-1912.

21/11 1844 Bestek en voorwaarden Kerkmeesteren en orgelmaker C.F.A.Naber, betr. levering geheel nieuw orgel. Alleen door Naber ondertekend.

art. 1. Volgende registers op manuaal

Prestant 8 Voet F in front, C-E gedekt in kast, 1/3 zuiver eng bloktin, 2/3 zoet lood, opgeworpen labiums, met stanniool of foeliebladen belegd

Holpijp 8 Voet 1 oct., droog en zacht wagenschot, de naden kant op hart gestoeken, geploegd en digt gelijmd en aan de bovineinde gepint, de schroeven waarmede de dekstukken der monden worden opgeschroefd, moeten van koper zijn, de discant van orgelmetaal

Fluit traver 8 Voet dc af g rest gecombineerd met Holpijp

Octaaf 4 Voet metaal (1/3 eng. fijn eng.bloktin, 2/3 zoetlood)

Fluit d'amour 4 Voet "

Quint Fluit 3 Voet "

Woudfluit 2 Voet "

Cornet 3 sterk disc "

Dulciaan 8 Voet Bas "

Dulciaan 8 Voet Discant "

Windlozing

art. 2. Over windlade, koperen fundamentlijst. "In plaats der vroegere "en nogthans aangewende pulpeten of lederzakjes in de windlade wordt het fundament-bord met een koperen lijst voorzien, en om de gaten van de hefpunten der ventielen met windleder bevoerd (*of staat er wildleder?*), ten einde het windverlies te verhinderen

art. 3. Plaatsing pijpwerk in "pijpsborden", grote met hangers

art. 4. Handclavier van heel zacht rechtdradig wagenschot, 54 toetsen C-f", platte toetsen met ivoor belegd, boventoetsen met ebben

art. 5. Pedaal C-f, 13 toetsen (*Dat staat er echt! Zou het een afschrift zijn van een origineel, waarin "8" onduidelijk was geschreven?*)

art. 6. 2 blaasbalgen, grenen

art. 7. Over de windkanalen,

art. 8. Over walsborden en abstractuur, de laatste van fijn rechtdradig grenen

art. 9. Over reg. tractuur en reg.knoppen

art. 10. Over windstokken en hangers van eiken

art. 11. Over conducters (conducten) van zuiver lood

art. 12. Orgelkast volgens tekening met beelden (geen houtsoort genoemd)

art. 13. Elke stem naar zijnen aard mollig en lieflijk te intoneren, gestemd in de tegenwoordige in gebruik zijnde gelijkzwevende temperatuur op orkesttoon

art. 14. 10 maanden levertijd

art. 15. 10 jaar garantie

art. 16. Hoe f 1580.- in termijnen zal worden voldaan (van dit artikel eerste versie doorgeschrapt. Wel zelfde totaalbedrag).

art. 17. Handlanger of balgentreder op rekening aanbesteders

Losse bijlagen:

31/12 1844 Twee personen zijn borg voor Naber. Namen bijna onleesbaar; Gervel Vermeer en Johs(Kassier?)

2/1 1845 Quitantie Naber ontvangt f 500.-
5/8 ... Idem
1/1 1846 Verklaring kerkeraad: aan N. uitbetaald f 432.45
z.d. Bestek en condities betr. schilderen en vergulden der kas van het nieuw gebouwde orgel, geen namen genoemd, niet ondertekend (dus concept).
dec 1910 Organist F.E.Moorsdorft (?) Sr schrijft: Orgel vervaardigd door Naber uit Deventer 1845. Dulciaan 8 vt, Cornet 3 st af c, Woudfluit 2 vt, Quintfluit 3 vt, Fl. d'amore 4 vt, Octaaf 4 vt, Fluit raver 8 vt, Holpijp 8 vt, Prestant 8 vt. Pijpw in goede staat, gewenst ander register te plaatsen voor Dlc, daar dit register van weinig nut is in een kleine kerk. Daarvoor Gmb, Sal of Aeo of i.d. 8 vt. Schoonmaak. De Cornet vereischt een enkele nieuwe pijp, rammelen toetsen wegnemen.
z.d. Maarschalkerweerd aan Weleerw. Heerv C.Th.Scharten (?), Doesburg. Orgel goed gemaakt van goed materiaal, verwaarloosd onderhoud, overmatige hitte afgelopen zomer. Nodig:
 1. blaasbalg in orde brengen
 2. Alle pijpen reinigen en nieuw intoneren
 3. aan te bevelen: Dlc -> VdG 8
 4. aan te bevelen: front opnieuw aluminiseren.
 Aan achterzijde aantekening: Toegevoegd: nieuw Trompet over het gehe;e klavier. Gamba alleen in de discant.
4/10'11 Onleesbaar aan bestuur Remonstr. gemeente. Orgel Luth. k. heeft dringend herstel nodig. Ook voor remonstranten van belang. Zullen bij leden aankloppen voor bijdragen.
z.d. Onleesbaar aan leden Rem.gem. Verzoek bijdragen. Daaronder lijst met handtekeningen van gevers. Totaal f 225,-
z.d. Idem luth.gem. f 61.50.
z.d. Maarschalkerweerd. Rekening voor schoonmaak etc., nieuwe Trompet en Gamba dc. f 450.-, voor aluminiseren frontpijpen f 50.- ... voldaan.
1912 Nota's voor wat kleine kosten.
22/6'12 Nog een kladje met wat kosten

vO notities 13/10'00, correctie 20/4'01, later nog wat aanvullingen

Stadsarchief Doesburg.

Oud archief Doesburg, inv.nr. 2266. Stuk betreffende het orgel van de Grote Kerk 1698-1711.

Volledige transcriptie hiervan:

(Aankondiging achterzijde:)

Het Besteck tot reparatie van 't orgel.
als oock het accoort daer over

(Voorzijde).,

Bestedt van het Orgel
Voor Eerste de prestandt van 8 voet
Octave van 4 voet
Supper octave van 1 voet
Muxtuer van 2 voet,
Dese zijn van het bovenste Werck.

Holtpiep van 8 voet,
quijnte d' van 2 voet
gemshooren van 3 voet,
blockflut 1 1/2 voet
Siembel van 1 voet
Sijxquialter van 1 1/2 voet
Trompedt van 8 voet
Cornedt van 4 voet
dese zijn dan van het onderste Werck.

De seekredtlade lost te nemen en met paerkemendt en leer te voor zijn.
en de dursprack te voor zijn. en de clavieren met draet te voor zijn.
alle de drie blaesbalcken lost te nemen en die met paerkement en leer te voor zijn.
Conradus Ruprecht (andere hand)

(Aan de kant bijgeschreven in weer ander handschrift:)

Den 4 februarij 1698 hebben haer Ed^e met mr Coenradus Ruprecht over dit besteck geaccordeert, en dat hij het orgel deser kercke van gronts op sal hebben te repareren en te maecken en alles daer aen te doen't gene tot reparatie van 't ge(melt)e orgel vereijst wordt waer voor in 't geheel soo van maeckloon, als leverantie (?) niets Uitgesondert eens voor all soo haest het werck is opgenomen en goet bevonden, sal genieten hondert en thien guldens # oircondt derselver onderschrijvinge
Gerh: van Bronkhorst Secr(etari)s Conradus Ruprecht

voorts sal hetselve orgel een ijaer lanck goet houden, doch inmiddels hijr comende van de kercke gedefroijeert worden. Ter ordonn(ant)i(e) van haere Ed^e.

(Achterzijde:)

Den 7 Octob: 1698

Aen Mr Conradus Ruprecht het repereren (?) van het orgel aenbestedet vor ses ducaton mits het selve een ijaer lanck in (dier) voegen als nu (= nieuw) is sal onderhouden, oircondt onse onderteeckeninge.
Gerh: van Bronchorst Secr(ari)s Conradus Ruprecht

Den 15 April 1699

Hebben haer Ed^e met Mr Coenradus Ruprecht wegens het repareren van het orgel aenbestedet ijaerlijcks voor drie Rijxdaelders, aenvanck nemende met october 1699 mits conditie soo ijeetwes (=etwas) extraordinair datr aen te maecken konde, en van belangh was sulx tot laste deser stadt sal comen.
Gerh: van Bronkhorst Secret(ari)s Conrat Ruprecht Orgelmaker

(Op hetzelfde vel, ook achterzijde):

De 4 Augusti 1711

Is aen Jan Joost Jalinck die ordinaire reparatie van 't Orgel aenbestedet ijaerlijcx voor thien guld.
(onleesbaar, niet Jalinck)

Gerh: van Bronkhorst Secret

Doesburg, Hervormde Kerk. Kerkvoogdijarchief.

Inv. nr 4. Notulen Kerkvoogdij 1823-1853. (alleen 1825-1832 en 1838 geïnventariseerd)

De datum is steeds die der vergadering.

- 6/11 1825. (p 31) Plan voor gelden nieuw orgel. Door president concept plan opgesteld. *Vergelijk het plan van 10/11 in KV. inv.nr 82*) Verder over verdeling geld.
- Hier ergens worden de organisten Zillinger en Reinhold genoemd.
- 7/3 1826 (p 44) Klachten over slechte staat orgel. Plan nieuw orgel in voorbereiding (afschrift brief aan Provinciaal College. Copie bijlage 47). Hierover ook op volgende vergaderingen.
- 16/4 1827 (p 54) Broeder S. van 't Haeff geeft aan de vergadering kennis dat hij voor enigen tijd in de Haarlemsche Courant gezien had, de aankondiging van een nieuw Kerkorgel te Amsterdam; dat den Kerkmeester Colenbrander om dit orgel aan den Heer Van Gelder te Amsterdam geschreven had en ook onderhoud had bekomen, welke brief met het antwoord in de vergadeing is gebragt; ... eindelijk na zo veel jaren gelegenheid niet voorbij laten glippen.
- 3/11 1827 (p 56) Afschrift brief commissarissen dd 27/10 1827 aan Van Gelder Amsterdam, inhoudende het verzoek over te komen tot maken van voorbereidingen. Antwoord vG (30/10). Van Gelder "binnengestaan zijnde" heeft over het bij hem te koop staande orgel gesproken. Kwam erop neer dat dit voor onze kerk te klein zou zijn, "maar dat met bijvoeging van het noodige het de bekame sterkte zoude kunnen verkrijgen". vG wil zijn werk ter beoordeling aan deskundigen overlaten. Men verwacht van hem een behoorlijk bestek. vG verlaat de vergadering. Verder: Hoe dit aan de gemeente zal worden gepresenteerd.
- geen datum (p 58, vóór 10/2'28). Copie missive aan vG. (bijlage 46) Zijn antwoord: "voor God en geweten goed orgel leveren", etc etc en dat hij meende dat het orgel door de commissarissen gekocht was. Besloten hem te schrijven dat geenszins de koop was gesloten en dat het ook niet mogelijk was dit te doen, als er geen tekening en bestek is.
- 10/2 1828 (p 60) over missive H.B.Lohman 19/11 met bestek. Besluit hem te antwoorden met terugzending der stukken: hopen spoedig te slagen in aankoop orgel.
3 missiven v.Gelder met tekening en bestek en concept contract. Hij schrijft met opoffering van eigen voordeel een goed orgel te leveren. Besloten commissie voor de orgelzaak bestaande uit A.Colenbrander, S. van 't Haeff en ouderling W.Bloemers om de zaak verder met v.Gelder af te handelen.
- 14/12 1828 (p 61/62) "Nadat te 2 uren de Vergadering door den president geopend was is de noorddeur der kerk voor de gemeente opengezet, ten einde binnen te komen en hare stem uit te brengen over het al of niet aankopen van dat orgel 't geen voor haar gedurende Maandag, Dinsdag en Woensdag in de gerfkamer had ter bezigtiging gelegen ingevolge oproeping aan hun voorleden Zondag gedaan" Volgt de oproep; hierin o.m. "gewichtige stap niet doen zonder overleg met de gemeente.
Met algemene stemmen aangenomen. Besluit: kennisgeving aan aan Kerkeraad, aan de burgemeester en aan Van Gelder.
- 18/12 1828 (p 65) Alles betrekking hebbend op orgel verzamelen en in een afzonderlijk boek overschrijven.
- 11/2 1829 (p 69-72) Uitvoerig rapport orgelcommissie. Orgel f 4700, aparte aanbestedingen ocaal en orgelkasten, verder boven de torens van het rugpositief 2 bazuinblazende engelen en in 't midden beeld van David met de harp. Op toren manuaal beelden geloof, hoop en liefde. Tegen stof een gestucadoord "blafon" boven het orgel. Wat klaar is beantwoordt aan den verwachting.
- 19/6 1829 (p 102) Over plaatsing eerste pijp en die aanslaan op het klavier (datum van die plechtigheid niet duidelijk). Inwijding nieuw orgel op 5 junij geraamd.
- 10/7 1829 (p 103) Meegedeeld: G. de Vries Nijmegen verzocht examinatie en inspelning verzorgen. Deze had teruggeschreven het voor 60.- te doen, "daar hij tot dit doel ten minste vijf dagen zoude moeten vaceren. Verder over betaling aan Van Gelder.
- 14/8 1829 (p 108) G.de Vries deze dag bezig geweest zijnde om het nieuwe Orgel te examineren, verscheen ter vergadering: Orgel ongeschikt om bespeeld te kunnen worden, capitale gebreken in de constructie. Onmogelijk voor organist gemeente te begeleiden, laat staan bij feestelijke gelegenheden muziekstukken uit te voeren. Hem wordt verzocht de gebreken op schrift te stellen en het morgen met Van Gelder te bespreken.
- 15/8 1829 (p 109) over schriftelijk rapport De Vries. De vergadering diep gevoelig over de handelingen van den Orgelmaker van Gelder, besloot nogthans ten einde alle onpartijdigheid in acht te nemen den organist der gemeente J.A.Zillinger te horen. Deze kwam tot dezelfde conclusies. Zeer zwaar te bespelen en hij was het ens met de door dV geconstateerde gebreken.
Besloten orgel af te keuren en het door een andere orgelmaker op zijn kosten in orde te laten maken (inclusief verblijfkosten en keuren). vG zei, dat hij liever zelf zijn werk wilde ver beteren en dat hij er met zijn vader over spreken moest.
- 11/9 1829 (p 111) Ingekomen nadere deductie der gebreken van het nieuwe orgel. opgemaakt door den Heer De Vries.
(p 114) Rapport G.de Vris en C.F.A.Naber, orgelmaker behelzende dat de bij de eerste examinatie opgegeven gebreken zooveel zijn verbeterd, als van het voorhanden zijnde orgelwerk kan gevorderd worden, dat voorts de windlade van het Manuaal en positief met door- en bijspraak zijn bevonden, het pijpwerk volgens contract van gewoon en deugdzaam orgelmetaal moest zijn, niet beantwoordende aan hetzelfde, de intonatie niet egaal en de stemmingonzuiver is. Uitgesproken (?) capitale gebreken in de windladen, "waardoor de egale intonatie verhinderd werd", alleen te verhelpen door aanbrengen van nieuwe windladen.
- 1/11 1829 (p 115 en 116) Lang verhaal. Komt erop neer, dat orgel voor verminderde prijs van vG wordt overgenomen.
- 2/11 1829 (p 117) Betere regeling met vG overeengekomen. Plannen maken voor ingebruikneming orgel.
- 7/12 1829 (p 119) Inwijding nieuwe orgel 22/11. Aan G. de Vries verzocht het te bespelen. Over hoe het gegaan is, zeer uitvoerig. Tijdens het concert ontbrak de nodige stilte. Orgel, hoewel niet in alle opzichten geschikt voor allerhande muziek echter voor den betaalden prijs zeer voldoende. Volgt het gedicht (*zelfde als waarvan ik fotocopie heb gekregen*).
- 28/12 1830 (p 133) Organist krijgt toestemming orgelconcert te geven.
- 2/12 1831 (p 144) Concept contract Naber ontvangen over kleine reparaties en jaarlijks stemmen. Aangehouden wegens onduidelijkheid.
- 13/1 1832 (p 146) Contract jaarlijks onderhoud Naber en reparaties aangenomen. Opgaaf van Naber verbetering man. en pos. en vrij pedaal voor kennisgeving aangenomen.
- 10/8 1838 (p 250) Memorie Kuerten. Voorlopig laten rusten.

Inv.nr 5. Notulen Kerkvoogdij 1874-1863. (alleen rond 1852gekeken)
8/11 1852 (p 492/93) Bespreking missive C.F.A.Naber. Aanhouden en advies deskundigen vragen.
6/1 1853 en 11/3 Nieuw pedaaf voor f 50,- behoorlijk aangebracht. Het was via organist Zellinger geregeld.

Inv.nr 6. Notulen Kerkvoogdij 1874-1909. (alleen rond 1889 gekeken)
16/9 1889 Plan reparatie orgel genoemd.
21/10 1889 Opgaven Franssen, Leichel, Doornbos. Grote verschillen: informatie inwinnen.
Daarna op 't eerste gezicht niets meer.

Inv.nr 7. Notulen Kerkvoogdij 1909-1927.

Inv.nr 7a. Notulen Kerkvoogdij 1927-1953 (geen paginanummers).

17/10'38 Orgelcommissie uitgebreid met ...
25/9'39 vdBrink denkt nog 6 weken nodig te hebben. Over deelbetalingen.
27/10'39 Over betalingen aan vdBrink
4/4'40 Over betaling aan vdBrink
vr 2/8'40 Brief Zorgman: niet eens met werkwijze van vdBrink. Neemt geen verantwoordding meer zolang vdB aan het orgel werkt. Besloten Zorgman te berichten, dat KV financieel aan vdB vastzit en hem formeel onmogelijk ontslag kan geven.

23/10'40 Orgelkwestie besproken.

30/10'40 Kwestie Zorgman. Hij heeft werk niet afgemaakt en krijgt dus minder dan 5%.

Meer niet in hierna volgende jaren.

1945 of later "Wat er in en om de kerk gebeurde in de jaren 1944-45", bijgeschreven in het notulenboek. Al eerder treffers op de kerk. Door enige personen zeil boven orgel bevestigd tegen inwateren.
15 apr toren en orgel geheel verwoest, preekstoel bewaard. Schanddaad van de bezetter.

Inv.nr 7b. Notulen Kerkvoogdij 1953- (niet aanwezig).

Inv. nr 8 en 9. Notulen notabelen.

Inv. nr 77. Stuk over reparatie gerfkamer etc. 1810. Zie fotocopie.

Inv. nr 82. Stukken betreffende vernieuwing en onderhoud van het orgel 1810 - 1940.

(Van veel hieruit fotocopieën aanwezig, gekregen van Meier).

- 10/4 1810 Nolting schrijft: Dispositie voor een orgel (wat het minste is), geschreven in het nederlands, niet geheel foutvrij extra vermeld: geen reparatie oude orgel, oude kast groter maken.
Man P 8, Co 4 st, B 16, B 8, O 4, Q 3, O 2, Q 1^{1/2}, Mxt 5 st, T (8) b/d
Pos P 4, B 8, VdG 8 dc, Fl dous, Fluite primo 2, O 2, Vh (8)
3 balgen, C-f^m, C-d
Overall aantallen pijpen genoemd, waaruit nog eens blijkt dat de kl. omvang tot f^m was. Orgel op andere plaats dan het huidige. Ondertekend Nolting, orgelmaker.
- 21/5 1822 N.A.Lohman en Zonen. Concept bestek voor geheel nieuw orgel
Nieuwe laden.
Man P8 B16 Fltr8dc Qd8 Bp8 Splf4 O4 Q3 O2 Co3st Mxt 4-5st T8 Vh8
Rugv P8 VdG8 Rf8 Fldoes4 O4 Spl2 Flg1 N3 Sxq Dlc8
Ped P16 Sb16 O8 Hp8 O4 Wf2 Bz16 T8 Co2
fr.p.eng.tin, metalen binnenp. 1/3 tin. 2/3 lood. 2 tremulanten, die "eene langzaam en de andere schielijk het geluid in beweging brengt." 3 afsluitingen C-f^m C-d, nieuwe kassen, 4 balgen.
Apart briefje van 21/5 1822. Omdat H.B.Lohman en Comp. "zoo de kasten niet van wagenschot maar van greinenhout worden gemaakt en in alles niet zo briljant dan is het aanzienlijk minder".
2de bijlage ook 21/5 1822. Aanmerking tot het bestek, ondertekend N:A: Lohman en Zonen den 21 Mey 1822.

Zie Fotocopie

1. Voxhumana niet in Rugg. maar Dulciaan.
 2. Geen Fag 1 in Man. maar T8 en Vh8.
 3. Fluit traver op het manuaal, dewijl de VdG op het rugg. is.
 4. Geen Rq 6 op ped. maar Hp, waarom de Cornet 2' is geprojecteerd.
- 1/10 1825 A.Hazeu, Predikant: gunstig getuigenis orgel van v.Gelder, Abcoude.
- 10/11 1825 Lang stuk van M.Colenbrander secr. (*der KV*) over noodzaak en mogelijkheid aanschaf nieuw orgel. (*bedoeld om te laten drukken, ter kennisgeving aan de gemeente?*)
- 28/12 1825 Meere. Verklaring: orgel van Van Gelder aan Lijnbaan bij de Haarlemmerpoort zonder gebreken "van oude specie vervaardigd". Ondert. Abraham, Mere en zn(?)
- 6/8 1826 G.v.Eyken, organist te Amersfoort. Getuigenis orgel Herv. Baarn van v.Gelder
- 12/10 1827 A. Colenbrander (Doesburg) aan v.Gelder Warmoesstr. 72. Vragen over orgel dat in de Haarlemmer Ct te koop staat.
1. vrij pedaal?
 2. Hoeveel registers? Dispositie?
 3. Hoeveel voet heeft de Violon?
 4. Sterk genoeg voor 1000 zielen?
 5. de naaste prijs?
- 13/10 1827 Fotocopie, moeilijk leesbaar: transcriptie:
Exhibitum 26 oct 1827
Amsterdam 13 oct 1827
De Heer A.Colenbrander te Doesburg
N1. antwoorden dat het orgel geen vrij pedaal heeft, het is aangehangen.
N2. het heeft 12^{1/2} registers en daar van zijn op het boven Clavier Holpijp 8 vt fluit 4 v octaaf 2 vt Woudfluit doorlopende dog gehalveert en nog een fluit 1 voet bas en Viool de Gambe 8 v en Kwint 3 voet in de discant alleen en onder Clavier Prestant 8 voet in het front, Holpijp 8 vt, Octaaf 4 v, Roerfluit 4 v, Octaaf 2 vt, opene Kwint 3 vt, Mixtuur 3 sterk, en Sesquialter voorts koppeling 4 balken
3. vraag "vervald" en reeds beantwoord is 8 vt discant alleen.
 4. ik twijfel niet of het is overvloedig sterk genoeg het is alles grondig en Royaal van Toon.
 5. de prijs of vraag voor het Zelve is 1600 gulden werk en Prijs bevallende neem,d (?) de ondergetekende de plaatsing en onderhoud voor eenige Jaren aan en garandeert als dan voor de deugdelijkheid Zo veer Jaren als hem het onderhoud geaccordeert word wegens billijke Condities indien men tot eene zom van 2000 konde komen heb ik een werk wel voor 2000 berekent waarin bourdon 16 en Trompet 8 voet Zijn dog bij het Zelve moeten front en Kast nog gemaakt worden hetwelk wel niet een geschieden kan voor hetzelfde eene bestemming heeft en hier meede vermenende aan UE(d) intentie voldaan te hebben blijve ik met achtting Uw dv Dienaar E^l van Gelder.
- ? (*Een der bijlagen bij hierna volgende, gezien het opschrift Sub A. Ook fotocopie.*)

Sub A.

Dispositie boven Clavier		Tweede Clavier
Bas	Discant	Bourdon 16 vt
Holpijp 8 vt	Holpijp 8 vt	Prestant 8 vt
Gemshoorn 4 vt	Gemshoorn 4 vt	Prestant 4 vt
Quint 3 vt	Quint 3 vt	Octaaf 2 vt
Woudfluit 2 vt dubbel	Octaaf 2 vt	Mixtuur 4 sterk
Trompet 8 vt	Fluit Traver 8 vt	Sexquialter 2 sterk
	Trompet 8 vt	alle doorlopende

Deze alle kunnen op een Clavier werken en alsdan een rugpositief bijgebracht worden. het pedaal is aangehangen en kan een vrij pedaal bijgeplaatst worden.

het clavier van C tot F en 3 extra grote genoegzaam Nieuwe Balken.

indien de hoogte het niet mag toelaten kan het ook in een kast geplaatst worden. dat vermoedelijk wel het verkieslijkste en minst kostbaarst zal zijn.

- 26/10 1827 S. van 't Haaff . Memorie van hetgeen hij te Amsterdam met v.Gelder voorlopig heeft besproken. Fotocopie. Samenvatting:
- 1, Orgel "voor een gedeelte" opgeslagen in "eene Lijnbaan aan de Haarlemmerpoort" ter examinatie door deskundigen voor de Elandskerk en beschreven Sub A. vG genegen dit voor Doesburg af te staan en daar te plaatsen voor ongeveer f 4000 met alles wat daarbij hoort, behalve zolder met pilaren en transport.
 2. vG komt localiteit opnemen en zal tekening maken en accoord sluiten. Als 't niet doorgaat: onkostenvergoeding.
 3. Geen vooruitbetaling. Enige jaren garantie, jaarlijks onderhoud voor f 25.-
 4. Over bijlagen betr. de kunde van vG (*niet aanwezig, want ze zouden worden teruggestuurd, naar ik meen*).
Sub B. verklaring Ds A. Hazeu betr. vG-orgel Abcoude
Sub C. Ds G. van Eyken, org. te Amersfoort, orgel Baarn 1806
Sub D. A.Meere Jr betr. orgel dat te koop is en stukken nog bij de Kerkeraad van de Elandskerk.
 5. Hij kan nog wel een goed rugpositief maken van het hier thans staande orgel.
 6. Bij spoedige accoordsluiting klaar ongeveer met Pasen.
- 27/10 1827 Colenbrander aan v.Gelder. Verzoek de locatie te komen bezien. om te zien of het onder U berustende orgel geschikt zoude zijn om hier geplaatst te worden en zoo ja alsdan voorts definitieve schikkingen te maken.
- 30/10 1827 v.Gelder reactie
- 9/11 1827 H.B.Lohman, firma N:A: Lohman en zoon, orgelmakers te Groningen en Zutphen.aan KV. "Bestek en dispositie geheel nieuw orgel" (*die zijn 25/1 1828 teruggestuurd, allen deze toelichting is er nog*). Orgel voldoende voor de kerk voor matige prijs. Dispositie zo, dat vrij pedaal geen volstreekte behoefte is, "uithoofde der kragtvollen en Grondige Registers welke op het Manuaal en het Bovenwerk geplaatst zijn. Drie kostbare Tongwerken zijn hierbij van niet weinig steun, en kan er nog een vierde tot galanterie of obligaatstem op het boven Clavier worden bij aangebragt, naamlijk een Dulciaan 8 voet. Ook mogelijk de windlade inrichten voor nog een 8 voet grondstem. Desgewenst pedaal van 4 stemmen erbij.
- 12/11 1827 Secr. KV (A. Colenbrander) aan v.Gelder. Ongunstige berichten ontvangen over door U aangeboden orgel. Wij zullen er dus zeer waarschijnlijk geen gebruik van maken.
- 16/11 1827 vG aan Colenbrander. Reactie. Onduidelijk. Hij heeft het over zijn ongesteldheid.
- 18/11 1827 Commissie (aan vG?).Concept brief (of afschrift uitgaand schrijven). Wij ontkennen de koop van het bewuste orgel. Volgens oude tekening is het nog geen 10 voeten hoog, niet geschikt te achten voor de kerk. Er is nog geen bestek en tekening nieuw orgel.
- 30/11 1827 vG aan Colenbrander. Tekening nog niet klaar.
- nov 1827 vG aan de Commissie tot Kerkelijke zaken te Doesburg. Over het door U gekofte orgel... "na afspraak op woord van Eer rekenende heb ik daadlijkde tekening besteld, het orgel afgebroken en vervoerd, aankopen van Hout gedaan, na den bosch (?) geschreven en speci voor de Prestanten besteld, knegts aangesteld en alles reeds gedaan wat gedaan konde worden zoals ik in de vergadering gezegt en beloofd heb, dat ik doen zoude als de koop geaccepteerd wierd."
- 10/12 1827 vG aan Kerkeraad. BS bij tekening in contract
- 23/1 1828 vG aan Mijne Heren. Over de maten der kas, ook als er een rugpositief komt.
- 25/1 1828 Aan Lohman. Hierbij gezonden stukken en tekening terug. Aan orgelplan nog geen verandering, door diverse zaken vertraagd.
- 28/3 1828 Contract (zie fotocopie)
- 10/4 1828 Colenbrander aan Weleerw. Heren commissieleden. Mededelingen.
- apr 1828 Gedrukt stuk aan Leden Hervormde Kerkgenootschap voor bijdragen.
Lijst met namen en bijdragen.
Rekening en verantwoording
gedicht (fotocopie)
- apr 1829 Programma van het orgelconcert (*fotocopie*) (mogelijk) in het handschrift van De Vries
1. Ouverture
 2. Fluitconcert
 3. Adagio
 4. Herdersgezing gestoord door Onweder
 5. Variatie van verschillende geluiden
 6. Bataille van Waterloo
 7. Fuga
- 10/4 1829 Programma: een geheel ander met gem.zang en een cantate van Mozart, waarschijnlijk weer een ander handschrift. *Dit is kennelijk het programma van de ingebruikneming, het vorige van het concert, dat volgens de Boekzaal 's middags plaats vond.*
Na de voorlezing Fantasie of Praeludie op het orgel
Den Gemeente gezang of psalm
Het Koor, gezongen door liefhebbers met accompagnement van het orgel
Tusschen de Leer-rede de Gemeente gezang of psalm
Cantate van Mozart
Na de Leer-rede het koor gezongen door de liefhebbers met accompagnement van het Orgel
De Gemeente gezang of psalm
Fuga op het orgel
- 14/8 1829 Keuringsrapport G. de Vries te Nijmegen. Zie fotocopie.
- 20/8 1829 G. de Vries aan WelEdel Achtbare Heren. Reactie op verzoek nadere omschrijving van alle gebreken te geven. Zie fotocopie.
- 1/11 1829 vG. Reactie.

- 24/10 1829 G. de Vries en C.F.A.Naber, orgelmaker. Hierin de dispositie als in contract doch:
 B16 1 oct. hout
 Hp specie
 O4 ontbreekt
 Mxt ontbreekt
 Roerquint 3 voet in de bas volgens bestek is bevonden een Roerfluit bas, dus 2 vt te zijn
 Rugw.lade schijnt nieuw te zijn.
 Trem, koppel, afsl., aangeh.p. van 1½ oct. Man C-f"
 De 3 balgen met bijvoeging van een vierde geven thans genoegzame wind.
 Orgel voldoet niet aan contract
 Door- en bijspraak
 Pijpwerk voldoet niet aan contract, waarin vereist: deugdzaam orgelmetaal, gaaf en geëvenredigde menatuur. Het is niet egaal.
 Stemming onzuiver
- 7/11 1829 Exemplaar van het contract met v.Gelder van 28/3 1828, met toevoeging, ondertekend door E v.G, dat hij een bedrag heeft ontvangen en dat daarmee het eerdere contract is vernietigd en dat hij is ontslagen van alle garantie etc. Briefje eraan geplakt van I.T. (de zoon) van Gelder orgelmaker, die bekent geen aanspraak te hebben op het contract met E¹ van Gelder en Zoon.
- 2/11 1829 vG aan commissie: In voorjaar wordt de oude lekke windlade door een geheel nieuwe vervangen
 10/11 ? (fin.)
 24/11 Voorstel bespreking. Onkosten
 26/11 en 8/12 1829 onkosten
 1829 Overzicht (andere dan fotocopie). Concept advertentie 2 x in Haarlemse en Arnhemse Courant. Verkoop aan hoogstbiedende van oud orgel met 2 blaasbalgen, kast en zoldering. (*Dit begreft het voorm.orgel van Doesburg, niet van Elburg*)
- 4/11 1830 Predikant te Isselburg met vertaling. Interesse voor oude orgel.
 28/12 1830 ... over aangeboden orgel
 25/8 1831 C.F.A.Naber. Contract jaarlijks onderhoud. Alleen door Naber ondertekend, dus concept
 25/10 1831 C.F.A.Naber. Contract nieuw vrij pedaal. Alleen door Naber ondertekend, dus concept:
 P8 Sb16 Hp8 O4 Bz16 T8 Claron 4. Toevoeging 2 balgen, kanalen, nieuw regeerwerk
 25/10 1831 C.F.A. Naber. Contract, alle laden door nieuwe te vervangen, vervolgens pijpwerk nazien en Manuaal met 2 stem,men verrijken. Alleen door Naber ondertekend, dus concept.
- 13/11 1839 G.H.W.Quellhorst, firma Naber (N. is op reis). Verzoek de oude gipsbeelden mee te geven.
 1838 julij A.A.Kuerten, orgelmaker. Materiaal Manuaal bruikbaar maken voor deze dispositie:
 P 8, B 16, VdG 8 Rf 8, O 4, Gh 4, Q 3, O 2, Sq 2 st, Mxt 4 st, Fag of Basson 16, T 8, onderstreepte geheel nieuw.
 Nieuwe lade. Vrij pedaal Ob8 Sb16 O4 Bz16 Tb8
- 30/5 1850 Afschriften van een aantal aanbevelingsbrieven betr. Schwarze:
 1. 20/2 1845. J. v.d. Dussen, org. Gr. K. Arnhem. Keuringsrapport werkzaamheden Schwarze betr. orgel te Ede
 2. 19/5 1845. Jean Charles Fischer notaris te Ede, aanbeveling Schwarze
 3. 17/10 1846. W.C.Meerdink en G.W.Manshot, beide te Aalten over goed uitgevoerde reparatie door Schw. in Aalten.
 4. aug 1848. D.H.Dijkhuizen, organist Gr.k. te Nijmegen, betreft orgel te Herreveld
 5. 4 sept 1848, L.Hageman organist Herv.k. te Winterswijk
 6. J. Willemsente pastoor te Duiven en aartspriester van Gelderland. Nieuw positief.
- 24/10 1852 Naber: Omschrijving nodige reparatuur met b.s.
 1. Nieuwe windladen in Manuaal
 2. Verbetering registratuur Man
 3. vernieuwing mechaniek Man
 4. reparatie blalgen
 5. pedaalklavier vergroten tot d'
 6. mensuratie man.reg. verbeteren
 7. kosten
 8. vrij ped. met registers P8 Sb16 Hp8 O4 Bz16 T8
- 8/11 1852 Naber. Eenvoudiger voorstel
 1. stofvrij maken
 2. regsitatuur verbeteren
 3. mechaniek Man vervangen, ook Pos. Balgen belijmen
- 14/3 1853 W.Exkorn & Zn, Cöln en Elten prijsopgave rep. balgen, herstel ingezakte frontpijpen, eventueel vrij pedaal Princ.8 Sb16 Pos16 O4 of Sb16 Vln16 Princ8 O4. Het eerste is krachtiger, he tweede aangenamer om de zang te begeleiden.
- 18/5 1853 Concept contract met Schwarze met vertaling
 18/5 1853 Disposition met vertaling
 juni 1854 Contract ondertekend door KV en Schwarze. Nieuwe lade voor Manuaal voor de registers
 P8 VdG8 B16 Hp8 O4 Q3 F4 O2 Mxt1v3a4st Fgt16 T8bd, reg. deels nieuw, deels bestaand:
 P8 vern. waar nodig, B16 de gehele bas, 2 oct., Mxt versterken van 1vt tot 2 vt 3 a 4 st., Gmb, en Fgt geheel nieuw.
 Sxq, Co en Rrq vervallen.
 Trompet inrichten voor apart bas en dc
 Onderzoek en herstel balgen
 frontp. verzilveren en vergulden etc etc
 Pedaal nieuw: Sb16 Vlnbas16 Ob8 Bzbas16 Tbas8
 Materiaal dat over blijft komt ten goede aan de orgelmaker.
 etc etc
 Daarna nog een staatje met kosten van de diverse registers

- 10/9 1855 Keuringsrapport van J. vd Dussen, organist St.Eusebiuskerk Arnhem: Geheel buiten verpichting orgelmaker windziekte door slechte toestand van de balgen. Door aanbrengen vrij pedaal is dat verslechterd
- 29/10 1860 Naber: heeft orgel gezien en geeft onpartijdige indruk: pijpen niet goed vastgezet. Blaasbalgen moeten vernieuwd.
- 16/12 1876 Contract met Ehrenfried Leichel, Duisburg op verzegeld papier en ondertekend). Belangrijk hieruit: Trompet vernieuwen met gebruik van de oude bekers. Positief: Fgt veranderen in Trompet (als eerdergenoemde). Ventielen veranderen, pijpen repareren.
- 18/9 1889 Maarschalkerweerd & Zn, prijsopgave. Eerst historie, omléend aan Boltes. Orgel is windziek, laderestauratie, tongwerken vernieuwen op Dlc na. Speelaard verbeteren door pneum. hefboom voor I, Ped. en klav.koppel. Kostenopgaaf.
- 5/10 1889 Franssen-Costerus, Roermond, harmoniums, piano's, hoofdagenschap van Gebr. Franssen kerkorgels. Komt kijken naar orgel.
- 6/10 1889 J.Doorbos. Moet de "werkzaamheden" eerst zien.
- 12/10 1889 Friedrich Leichel & Zoonen, Lochem. Begroting. Ook o.a. pneumatische machine
- 12/10 1889 Doorbos. Voorstel allerlei verbeteringen. Tekening. Magazijnbalg.
- 14/10 1889 Beschrijving werkzaamheden restaur. in "Chr.Geref." k. te Doesburg door Gebr. Franssen te Roermond. Alleen door F. ondertekend:
1. Balgen te ver weg, windverlies in lade
 - 2, wind niet stabiel
 3. intonatie T8, Bz16 ped en Bass 16 in gr.o. zijn wanluidente registers,
- Nodig:
- A. regulateurs
 - B. pijpen reinigen, inton. T8 en Bz16 n ped. verbeteren, orgel stemmen
 - C. wenselijk nieuwe mondstukken, krukken en tongen voor de 3 eerder genoemde tongwerken
 - D. Op pos. nieuw reg. Dolce van Bankatin en zacht lood, grootste afgeleid met conducten
 - E. pneumatiek aanbrengen
- 22/10 1889 Leichel. Onkostennota voor maken bestek. Geen kritiek op keuze orgelmaker. Als wij geweten hadden, dat Doorbos mededinger was, hadden wij niet meegedaan. Hij is geen Katholiek.
- 22/11 1889 P. van Oeckelen, Haren, omschrijving werkzaamheden.
- 28/12 1904 Maarschalkerweerd komt kijken
- 9/1 1905 Plan Maarschalkerweerd
- 1905 Correspondentie met Leichel. Hij beveelt pneumatiek aan, systeem van orgel Rhenen.
- 19/1'05 Plan Friedrich Leichel & Zn Lochem, betaald (* staat dat er? *) 29/1'05
- 1920 stukken Maarschalkerweerd en De Koff, prijsopgave stemmen.(*kan niet zie volgende*)
- 1921 J.de koff en zonen. Eerst willen we de dispositie hebben voor we een bedrag kunnen opgeven. Ons orgel in de Vredeskerk, Utrecht moet eerst klaar komen.
- 7/3'21 Moosdorf, de organist over de mankementen. Hij stelt één der volgende o.m.'s voor: B.Koch Winterswijk, J.d Koff en Zn Utrecht, H.vd Molen Steenwijk, Dekker Goes, Swars Anholt,
- 27/4'22 Maarschalkerweerd (bestaat nog, ondertekend fa Maarschalkerweerd en zoon). Hij wil zijn geld voor werk in 1919: revisie en stemmen.
- jul/aug'26 De Koff. Rekening voor nieuw koperdraat, reparatie slepen, intoneren, stemmen, nieuwe Trompet.
- 1937 De Koff. Krijg nog geld voor werk in 1932.
- 7/11 1937 Willem Zorgman, die het orgel kent en zeer mooi vindt biedt aan een plan tot restauratie te geven en wil een concert geven met opbrengst daarvoor..
- 23/11'37 NKO (Bouman, secr.) biedt zich als adviseur aan.
- 11/12'37 NKO. Mocht bij onderzoek blijken, dat het instrument zulke belangrijke kwaliteiten bezit, dat Rijkssubsidie voor herstel verantwoord is, dan zou herstel onder NKO-toezicht moeten plaats vinden.
- 29/12'37 NKO. Geen bezwaar tegen samenwerking Zorgman en NKO. Gunstig subsidie-advies als er materiaal is, ouder dan 1830 is (uit Elburg) of als orgel representatief is voor classicistische orgelbouw. *Fotocopie*
- 1937 Overzicht alle activiteiten NKO in dat jaar. Amsterdam AMJV t/m Wijk bij D (*dus niet geheel overeenkomend met overzicht in HO mei'37 p 71*). Algemeen contact met mon.z. Aftredend: v. Beinum, ..., nieuw Cor Kee, v.d. Laar, ...
- 18/2'38 Zorgman aan orgelcommissie. Wat met orgel moet gebeuren.
- 1938 Zorgman overzicht gebreken (geen woord over historische waarde of i.d.). Op het postpapier van Zorgman: Orgelbouwadviscommissie van de Vereniging van Kerkvoogdijen in Nederland, afdeling Gelderland. Men wil de restauratie laten uitvoeren door J.H. van den Brink, Renkum. Probleem, dat hij niet betrouwbaar blijkt. De vraag of alle oude materiaal terugkomt.

(*vervolg in schrift*)

Doetinchem, Streekarchief

Bevolkingsregister over Haffmann (Haffmans)

- 42/311 Henrich Haffmans geb. 21/2 1809 in Gelder / Pruisen, ongehuwd Ev:Luthers, orgelmaker. Vestiging in de gemeente in juni 1857, laatste woonplaats Emmerik. Woonde in bij Funcke, ook luthers, pettenmaker, en diens echtgenote, Hezenstraat 250.
- 44/11-56-82 okt 1862 naar ander adres. Hij komt dan in het huis waar de organist Martinus (*die voornaam is waarschijnlijk een vergissing van mij*) Zwaneveld † 1863 heeft gewoond. Nu gehuwd met Aleida Johanna Oostendorp, welke kort na de geboorte van haar kind Martinus Antonius overleed. Dit kind is bij een familie (van moeders zijde) in Ermelo opgevoed tot zijn 8ste jaar, toen hij weer bij zijn vader kwam. Daarna is hij gehuwd met Sonnige v.d. Drost. Hendrik (of Henrich?) Chrétien Haffmans overlijdt 2 mrt 1876.

Archief Evangelisch Lutherse Gemeente Doetinchem.

Inleiding: Vrij compleet, iets beschadigd bij bombardement mrt '43.

Rekeningboeken in de voor mij belangrijke periode ontbeken. Zie wel nr 107.

Inv. nr 4. Kerkprotocol Evangelisch Lutherse Gemeente Doetinchem 1823-1879 (notulen en soms correspondentie)

- febr 1850 p 191/92. De predikant vraagt plan om een orgel in de kerk te krijgen weder opvatten of laten varen. Besloten lijst aanbieden aan gem. leden voor bijdragen daartoe.
- okt 1850 Gemeente kan rekenen op f 200 subsidie, als plaatsing orgel wordt verwezenlijkt.
- dec 1850 p 194. p 191/92. Plan orgel uitstellen tot 1861 wegens onzekerheid of men weer voor een aantal jaren het gebouw zal kunnen blijven gebruiken. Toegestaan gebruik gebouw tot 1899.
- 7/2 1852 Missive van Bätz & Co ontvazngen met kosten voor een orgel. Kanttekening met potlood: 1888 J.F. Witte firma Bätz & Co Utrecht.
- 5/5 1852 p 197. Mogelijkheid aanschaf orgel. "Genoemd gebouw was thans in goeden staat, ofschoon de galerij in geval dit uitzigt werd verwezenlijkt belangrijk reparatie zou behoeven."
- 22/6 1854 (*zal wel 1853 zijn*) p 200. Nog geven kerkrentmeesters kennis, dat zij den Orgelmaker, die niet op zijn tijd het orgel had opgeleverd, hadden geïnformeerd (?) om aan zijn verplichting te voldoen.
- febr 1854 p 204. Op heden werd het orgel in onze kerk geplaatst. Voor het eerst bij de openbare godsdienstoefening gebruikt. De predikant ... "Hij nam tevens de gelegenheid te baat om den weldra verstrekkende Kerkrentmeester G.H. Willemsz zijn dank te betuigen voor den ijver en de trouw waarmede Z. Edele in genoemde betrekking de belangen der Gemeente had voorgestaan, gelijk hij ook het Stedelijk bestuur ag de Synode en den H: Rutgers van der Loeff, van Fentens, Lubbink werd dit en de Hoop Scheffers zijnen dank bragt voor de willige medewerking, welke men van genoemde heren had ondervonden. Buiten enig smids- en schilderwerk en voorlopige timmermansarbeid aan de gaanderij bedroeg de rekening des heeren Naber te Deventer de som van f 2090.- waarbij nog f 20.- kwamen voor gesneden zijvleugels aan het orgel. (*Dit alles heb ik opgeschreven, omdat ik de mogelijkheid niet uitsluit, dat het oorspr. contract zich in het archief van de lutherse synode bevindt. Ik kreeg van de archivaris het advies te bellen naar I. Baron, contact-adres Luth.kerk Doetinchem: 0314-334170*)
- 1/7 1855 p 203 en 204: Orgelbouwer geheel afbetaald. Voor orgel geïnd f 993.62⁵, uitgegeven f 2210.04
- 4 mrt 1858 Legaat. Orgel dat nog in de grondverf staat moet nog worden opgeschilderd.
- 1858 "Na het bespreken van daar te stellen veranderingen aan de claviatuur van het orgel en het schilde(re)n van het kerkgebouw" besloten tot uitstel tot later.
- 10?/11 1861 (*dag der maand onleesbaar*) Hr Haffmann voorgedragen als diaken. Hiervan wordt aan de gemeente kennis gegeven. (*Uit bestudering van de genealogie van de orgelmaker Haffmann blijkt, dat hij het is: geen andere Haffmans in Doetinchem, overl.datum klopt met genoemde in verg. 19/3 1876*)
- 9/8 1863 H. blijkt inderdaad diaken te zijn. Ook mei 1864.
- 8/4 1866 Nu blijkt hij Haffmans te heten.
- 15/1 1875 Nu lezen we over ouderling Haffmans.
- 19/3 1876 Wegens overlijden van H. moet een nieuw kerkeraadslid worden gekozen.

Inv. nr 5. Notulenboek van de vergaderingen van den Kerkenraad der Evang: Luth: Gemeente te Doetinchem (1880-1917).

Hele boek doorgelezen.

- 26/4 1880 Gememoreerd: toespraak tot de organist die 25 jaar dienst had gedaan.
- febr 1885 Bespreking rekening en verantwoording rep. orgel, bekostigd uit een meevaller (niet eerder ontvangen rente), daaruit ook bekostigd aanschaf nieuwe gez.bundel.
- 1887 Besloten tot reparatie kerkgebouw.
- 13/1 1899 komt iemand met het voorstel tot het bouwen van een nieuwe kerk of aankoop van villa Malo tot dat doel en tevens tot pastorie. (Er was een legaat ontvangen van f 1000).
- 30/1 1889 Schrijven J.F. Witte. Laatste tijd gebrekkig onderhoud orgel geweest. Verzoek jaarlijks onderhoud voor f 30.- Aldus besloten.
- 17/7 1899 Over aankoop Gasthuiskerk. Daartoe besloten.
- 4/4 1900 Voorstel restauratie inwendige van de kerk en ramen (niets over orgel) (voorstel hr C. Misset). Hiertoe besloten. arch. Ovink opdragen plan te maken.
- 23/5'01 Nu sprake van wat meer bescheiden restauratie kerk.
- 16/7'01 Commissie voor hypotheek. Kerkrestauratie begroot op f 1200.- door arch. Sachleven (*zie inv. 45*) alhier. Veel over afnemend kerkbezoek.
- 28/4'04 Ontslag organist De Koning op diens verzoek. In zijn plaats benoemd hr Van Egmond muziekonderwijzer alhier. Besluit orgel te laten stemmen door firma De Koff Utrecht.
- 10/8'07 Er is prijsopgave van De Koff, Utrecht voor werkzaamheden, herstelling en schoonmaak orgel, begroot op f 325.- (*vergelijk brief De Koff over grote reparatie van 7/4'05, inv.nr 55*)
- Idem van orgelm. v. Dam, Utrecht voor f 360.- Besloten opdracht De Koff en v. Egmond te belasten met de goedkeuring. Maar eerst f 300.- zien te krijgen uit vrijwillige bijdragen.
- 13/8'09 Afwijzing verzoek orgelconcert door ene Serève. Verder: Vervanger voor organist, wanneer die met vacantie is, krijgt f 10.-
- 17/1'10 Salarisverhoging v. Egmond
- 21/1'15 Idem, nu vast salaris van f 100.-
- 4/5('17) Over vergoeding v. Egmond trouwdiensten
- Ik las nog ergens, dat toen er geen mogelijkheid was voor catheg. onderwijs men dat liet doen door de voorganger der Prot.bond in Varsseveld.

Inv. nr 9. Lijst gereconstrueerde gegevens uit ontbrekende notulenboeken van 1879-1945, het deel, dat bij het bombardement verloren is gegaan. Gegevens ontleend aan S,H,Lovink, "De Geschiedenis van Doetinchem, die het notulenboek heeft gebruikt en jaargangen van "Geloof en Leven". Ook (staat ergens anders) ontleend aan notulen B&W Doetinchem 1844-45, inv.nrs 43, 67, 140, 29 en G.H.Linger p 47. Hierin slechts het volgende:

- 1/8 1899 Kerkeraadvergadering? Mej, Scholten krijgt eervol ontslag als organiste wegens huwelijk. Dr P.de Koning, leraar oude talen aan het gymnasium als opvolger benoemd.
- 1904 Ontslag De Koning, opvolger J.F. van Egmond, muziekleraar alhier.

Inv. nr 10. Ingekomen stukken en minuten van uitgaande stukken 1701-1944.

Inv. nr 28. Stukken over salaris organist. *Niet bekeken.*

Inv. nr 29. Uittreding vrijzinnigen.

Inv. nr 42. Stukken betr. aankoop Gasthuiskerk door de Ev.luth.gem. 1899 (voordien kerkten ze daar ook, maar het was niet hun eigendom). *Niet bekeken.*

Inv.nr 45. Stukken betreffende restauratie van het kerkgebouw 1833-1956.

Hieruit:

- 20/3 1889 Bestek betr. werk aan kerkgebouw der Ev.L. gem. te D., o.a. wegbreken deel orgelzolderen deel pilasters, maken nieuwe trap volgens bijbehorende tekening (I), gegund 28/3 1889. Naam niet genoemd.
- okt 1901 A.Holthuis en A.Schoenmaker Doetinchem "opgaaf verfwerk Luthersekerk": nemen aan schilderen alle houtwerk uitgezonderd banken. Orgel gedeeltelijk verven, nieuws overlakken en vergulden in op te geven houtkleur., uitgezonderd boven achter het orgel hetwelk in effen kleur glanzend geveerd kan worden.
- Er is een begroting van kosten van arch. Sagleeven, consistoriekamer, dak, toren, buitenmuren, zitplaatsen en ramen (*zie nr 5, 16/7'01*)

Inv. nr 55. Stukken betr.bouw en onderhoud orgel, 1851-1939

- (hoekje afgescheurd, waardoor datum onbekend). aan Eerw. synodale commissie der Evangelisch Lutherse Kerk van Nederland. Over van alles o.m. plan orgel in de kerk te bekomen.
- 10/11 1851 Hr Kindermann aan Burgemeester en Raad der Stad Doetinchem. Aanbieding intekenlijst voor bijdrage aanschaf orgel.
- 18/11 1852 C.F.A. Naber aan hr Willemsz Kerkmeester bij Ev.Luth.gem te D. Reactie gevraagd op eerder toegezonden orgeltekeningen.
- 31/3 1853 Idem aan idem. Over betaling 2de termijn "Ingesloten eene Opgaaf van mijnen beeldhouwer, van de gotische Capitelten."
"Een doorgeslagen Register Dulciaan 8 vt kost f 235, de corpus van tin. Opgeslagen hangwerk Dulciaan 8 vt f 178."
- ??/ 1854 I.C.Kindermann pastor aan Heeren Administrateurs van het Gasthuis Fonds te Doetinchem. Kennisgeving aan U Edel Achtb. dat orgel in Kerkgebouw door U aan genoemde gemeente in bruikleen verleend in zooverre voltooid dat 't op zondag a.s. 26 dezer (*Boekzaal: 26 febr, 1854. Dat is inderdaad zondag*) voor 't eerst in de openbare Godsdienstoefening zal worden gebruikt. Verlof gevraagd voor orgelconcert des avonds door Heer .. de Vries.
- 19/6 1888 J.F.Witte aan Kerkbestuur der Ev.Luth.Gem. te D. Heer Overbeek schreef over stemming van het orgel Herv.k. en deelde mee: waarschijnlijk ook in Luth. Bevestiging gevraagd. Prijs hangt af van de grootte van het orgel.
- 9/1'1889 Witte aan Wel.Heer. Kosten waren vrij hoog. Er moest veel gebeuren, kennelijk laatste tijd gebrekkig onderhoud geweest. In vervolg f 30.- jaarlijks
- 26/3 1890 Idem (*zelfde schrijver en geadresseerde*). Vorig jaar niet gebeurd. Geregeld onderhoud is zeer wenselijk enz.
- 6/8 1889 Briefkaart Witte aan (S.Veldman): Niets meer vernomen.
- 28/2 1891 Idem. Mijn bediende komt 2de week mrt. Raad ten sterkste aan er ook de Luth. k. in te delen.
- 15.. Witte aan Weled. Heer. Als schoonmaken der kerk niet roekeloos gebeurt, heeft het orgel er niet onder te lijden. Stemmen kon niet tegelijk met die in de Herv.k. Ik zal één keer de extra reiskosten niet in rekening brengen.
- 1/8 1891 Briefkaart Witte aan (Veldman?). Na Uw schrijven van 12/6 niets meer vernomen over schoonmaken kerk.
- 11/8 1891 G.Spit, orgelstemmer Nijkerk aan hr Veldman te D. Kom a.s. donderdag.
- 11/5 1892 Witte aan Weled.Heer Dit jaar stemmen? Jaarlijkse revisie wel noodzakelijk, ook al is orgel niet erg ontstemd.
- 27/2 1895 Idem., Dit jaar stemmen?
- 18/4 1898 Witte aan Veldman. Bediende komt naar Doetinchem. Ook orgel Luth.k. stemmen?
- 7/5 1900 Kaart. Idem.
- 27/2'01 Witte aan V. Drie jaar niet gestemd. Bediende komt.
- 16/8'01 Witte aan dr P. de Koning. Vernomen van begrijpelijke wens een 16 vt grondgeluid aan te brengen. Ken orgel niet persoonlijk, De vraag of er ruimte is in de "orgelkast" en of de windproductie van de twee balgen daartoe toereikend is en of de cancellen groot genoeg zijn. Daarbij gewoonlijk noodzakelijk een algemene schoonmaak, verbetering Dulciaan en vulstemmen. De vraag of het vrij middelmatige orgel de kosten waard is. Bereid de zaak te komen bezien als het orgel na schilderwerk van zijn bedekking ontdaan is.
- 28/10'02 J.de Koff Griftstraat 84, Utrecht. Heb 28 jaar gewerkt bij de te vroeg gestorven kunstenaar Witte. Wil in aanmerking komen voor jaarlijkse stemming. Heden zekerheid verkregen, dat mevr. Witte "met 1902 eindigd". Ken Uw orgel goed. Heb het vele malen gestemd.
- 3/4'05 dK aan vG. Moet stemming plaats hebben?
- 7/4'05 De Koff aan Mr J.J.van Gorkom. Goede reparatie kost f 500.- Voor vaststelling juiste bedrag moet ik nog een keer naar D. komen, graag in aanwezigheid van organisten en leden van het bestuur. (*Zie inv. 5, 10/8'07*)
- 19/8'39 S.Koch, piano's, Huis & Kerkorgels, Doetinchem, Varsseveldse weg 3 aan ds Herbschleb te D. Kosten schoonmaak en stemmen ca f 100.-

Inv. nr 92 t/m 95. Rekeningen 1821-32, 1849-75, 1923-53, Bijlagen. *Niet bekeken.*

Inv.nr 107.Kwanties 1855-1961 (ze zijn maar van enkele jaren aanwezig).

- 1855 kwitantie W.Wolsink, organistetractement f 7.50 en nog een van f 10.-
- 1917 De Koff revisie en stemming in 1917 f 25.-
- 1917 en '18 Org.salaris v.Egmond 1ste halfjaar van elk, telkens f 50.-
- 1925 Ludwig Schwarze Anholt in W. Stimmung und Reparatur Orgel Luth. Kirche Doetinchem 26/27 juli 1925 15 gld
Für den Jungen zum Tasten anhalten 1 gld
later bijgeschreven: orgeltrapper f 4.50
- 1929 Rekening De Koff revisie en stemming f 30.-
- 1923 en '29 Van Egmond (in '23 1ste halfj. f 50.)
- z.d. Grote rekening van H.J.Siebelink Tzn,Doetinchem gr.deels planken en arb.loon timmerlieden f 2130.31. Daarna nog meer rekeningen van Siebelink.
1921. Idem metselaar Gebr. Gerritsen f 1852.40

Niet duidelijk of deze laatste rekeningen betrekking hebben op de kerk, de pastorie of de kosterwoning. Verder de notulen lezen! Het is heel goed mogelijk, dat na de brief van De Koff ze zijn geschrokken en toen ook een offerte van Schwarze hebben aangevraagd!

Archief Ned. Hervormde Gemeente Doetinchem.

Inv.nr 143, K.V. notulen (geen paginanummers)

- 16/3 1820 Timmerman Beulink rep. blaasbalgen opgedragen
- 18/7 1822 Het orgel sich sints eenigen tijd in zoodanigen staat bevindende dat het genoegzaam niet meer kan worden bespeeld en bij geen reparatie spoedig stil sal moeten staan zoo heeft men door den Organist Zwaneveld doen vernemen bij den Orgelmaker J^c Armbrost te Haaksbergen hoeveel de dwingende en noodzakelijke reparatiën zouden kosten. En heden ter vergadering deswegens een opgave van denzelfden orgelmaker gesuppediteerd zijnde volgens welke hij aanneemt.
- 1e. de blaasbalken die alle drie zeer lek zijn zoo veel mogelijk van buiten voor de naden der planken en vouwen digt te lijmen en met leder te beplakken zoo dat zij bij het volle werk weer bruikbaar worden mits leder lijm hout etc kerenzijdig (?) bijgeleverd worden voor f 62.-
- 2e. de pijpen van het gantsche orgel uit te nemen stof en deuken er uit te maken het pijpwerk te solderen of uit te stukken (? Of - maar dat kan haast niet - staat er: het herschikken?) van nieuws ontnemen zo veel het oude pijpwerk toelaat, het pijpwerk te stemmen. De tongwerken zo als trompet, dulciaan en Cornet zoo veel het pijpwerk toelaat te verhelpen zonder er wat nieuws in te maken en dezerzijds koper en draad er bijdoende (?) f 84.-
- 3e. De Claviatuur of Clavierregering in orde te brengen zoo veel sulks zonder geheele vernieuwing mogelijk is f 22.-
- En hier op gehad hebbende de consideraten van den organist Zwaneveld en in aanmerking genomen zijnde dat het om van het orgel gebruikt te kunnen maken volstrekt noodzakelijk is deze reparatie te doen effectueren. Zoo is eenparig goedgevonden alle deze voorgenoemde reparatiën gem(elde) I.Armbrost aan te besteden zamen voor de somma van Een hondert acht en zestig gulden zullende dan lijm leder hout koperdraad (ten laste) van de kerk er bij gedaan worden en zal hij daarmede zoo spoedig mogelijk een aanvang moeten maken.
- 27/9 1822 het door den orgelmaker J.Armbrost gerepareerde orgel geëxamineerd en goed gemaakt bevonden zijnde is besloten hem als na volgens nadere schikking voor de reparatie te betalen de somma van Een hondert en vijftig guldens waar en boven door de kerk zal moeten voldaan worden den treder die hij eenige dagen heeft moeten gebruiken.

Inv.nr 145, K.V. notulen (een volgende serie)

- 11/11 1853 en volgende vergaderingen. Steeds over vernieuwing van het ameublement van de kerk
- 12/8 1855 "Architect vdKemp uit te nodigen in de loop der week alhier te willen komen ten einde met Z.Ed en met deskundige orgelmakers te raadplegen de verplaatsing van het orgel, waartoe kerkvoogden in staat gesteld zijn door eene gifte van f 1000.- van eene onbekende
- 29/8 1855 beraadslaagd over de verplaatsing van het orgel en besloten hetzelfde te doen plaatsen tegenover de Predikstoel tegen de torenmuur en de blaasbalgen te leggen binnen de toren en is daarop met den orgelmaker A.D.Nolting & Zoon van Emmerik een contract aangegaan deze zaak verbindt om het orgel te verplaatsen voor de (!) loon van f 676.- blijvend het binnenwerk voor rekening der kerk; alles ingevolge bestek.
- 13/3 1856 Bij ingekomen stukken: Missive van den Heer J.van der Dussen, Organist der Grote Kerk te Arnhem in dato 6 maart J.I. toezendende een bewijs van goede keuring van het orgel in de hervormde kerk hetgeen door de firma Nolting hersteld en verplaatst is.

Borculo, Hervormde Kerk

H.W.Heuvel, De Oude Hervormde Kerk van Borculo, Borculo (uitgave KV, waarvan Heuvel president was) 1925.

p 12

3 juli 1791 orgel ingewijd. Oude was sedert jaren gebrekkig en bouwvallig.

Na ramp (bliksemingslag 28/5 1790 beraamde de Drossard der Heerlijkheid Borculo, A.R. baron van Heeckeren van Snyderas middelen tot herstel. Het nieuwe orgel was samengesteld uit twee oude, afkomstig van Boxmeer en Emmerik.

In 1826 was er weer aan gewerkt door Armbrost, In 1826 was er weer aan gewerkt door Armbrost, orgelmaker te Haaksbergen.

p ... 1914 restauratieplan kerk in overleg met mon.zorg, in vergetelheid geraakt door de 1ste wereldoorlog.

p 23/24 (na de ramp van 10 aug 1925): "boven de blauwe hemel, op een klein stukje van het koor na, dat zich beschermend uitbreidt over het orgel, schijnbaar ongedeerd".

Deel ontleend aan tel.gesprek met archivaris Meerdink op 17/5'01. (wat dan?)

Vente archief Hierin niets dan een citaat uit Heuvel, hierboven genoemd.

Erné-archief, map Borculo:

- Aantekeningen, o.m. disp.: I. B16 P8 R8 O4 O2 M T8 II. Aeo8 V8 H8 VC8 Opf4 C-f", C-d'
1853 correspondentie over onderhoud en houtwormbestrijding. Schokoing schrijft 11/5'53: De Koff pneum. Afgezien van nadelen van dit systeem goed gebouwd maar slecht onderhouden.

Archief Herv. Gemeente Borculo in beheer bij Gem.arch. Doetinchem is ongeordend, beter gezegd er is geen inventarislijst.

Inv.nr 7 Handelingen des Kerkenraads des .. (onleesbaar) te Borculo 1721-(1824).

25/6 1791 "Publicatie" over ingebruikname geheel nieuw orgel op zondag 3/7 a.s., mogelijk door de liefdegiften uit de gemeente en naburige plaatsen, ook voor herstel "van deze zo zeer vervallene Kerk" na het onweer van 28/5 vorige jaar.

volgende *geen concept Boekzaalbericht.*

Notulen 1827 (zie Boekzaal) lijken niet aanwezig. Ook geen KV.-notulen van dat jaar.

Boekzaal 1791 II 85/86 Op 28 mei kerk en toren door de bliksem getroffen. Kerk herbouwd. Nieuw orgel "vervaardigd door den Konstenaar JOHANNES TITS, Orgelmaker te Veenrah. 3 july ingewijd. ... liet onze kundige Organist D.F. Post aan de gemeente 't zachte en sterke van 't nieuwe Orgel hooren, spelende een kunstig Muziekstuk ..."

Boekzaal 1828 I, 76. 2/12 1827 ons nu / geheel voltooide Orgel, werd heden op eene / plegtige wijze den openbare Godsdienst toege- / wijd. Bij deze gelegenheid bespeeld wordende / door den bekwame Orgelist van Nede, J.C. STOC- / KER, voldeed het uitnemend aan de verwachting / der toehoorders, wier aandacht overigens bepaald / werd bij het doel des Kerkgezangs, en het geen / ter bereiking van dat doel, bij de uitvoering van / hetzelfde, behoort te worden in acht genomen, / naar aanleiding van Col III: 16b

Het Orgel is, door den kundigen Orgelmaker / J.ARM BROST, van Haaksbergen, vervaardigd, uit / het hier tevoren aanwezige en een ander, dat / van elders is aangekocht.

Archief Herv. Gemeente Hummelo in beheer bij Gem.arch. Doetinchem.

Inv.nr. 1 (waarschijnlijk). Notulen Kerkeraad 1817-1907 (?)

1840 "19 juli is het kerkorgel ten geschenke gegeven door de Hoog Welgeb. vrouw van Keeckeren van Enghuizen, plegtig ingewijd. Het werd bespeeld door den Heer van der Dussen organist van de Grootte Kerk te Arnhem. De tekst bij die gelegenheid was p 140:9 (*dat klopt waarschijnlijk niet*). Des na middags werd in een afzonderlijk uur aan de gemeente gelegenheid gegeven, om de toonen van het orgel te hooren. Genoemde organist afgewisseld door onzen organist B.Maandag bespeelden toen het orgel. Deze plegtigheid had alzoo plaats ruim één jaar nadat Ds Bierbaars (Bierhaus?) de nieuwe kerk was ingewijd; dit was geschied 7 Julij 1839.

Kanttekening: zie notulen 23 sept 1883.

23/9 1883 "werd alhier het nieuwe orgel ingewijd dat aan de gemeente geschonken was door den Heer H^s van den Brink en dierns echtgenote. Onze Leeraar Ds J.H.F.Bloemers sprak daarbij naar aanleiding van psalm 150 v 3, 4 en 6 over de hooge beteekenis der verheerlijking van God ook door middel van de gewijde zang en toonkunst". Daarna over eerstmalig gebruik van de vervolgbundel.

Inv.nr 99 Register der Verhandelingen van Kerkvoogden en Notabelen van Hummelo 1824(-1855).

De data zijn die van de vergaderingen soms losse aantekeningen over gebeurtenissen.

1837-'38 p 110 en 111 over plan vernieuwing kerk en torenp 113 , 115 over afbraak en opbouw kerk, aanbesteding, p 118 de burgerlijke gemeente doet afstand van de in haar bezit zijnde toren.

1840 (p 163, datum ontbreekt). Benoeming organist Bernardus Maandag voorlopig voor f 60.- per jaar.

18 oct 1844 (p 192) Ter tafel voorstel organist aanbrengen 16 voets register en zodoende een sprekend front te maken, "ten einde bij buitengewone gelegenheid en bij het overschreeuwen der Gemeente onder het zingen dezelve te kunnen dwingen. Voorstel mede wegens kosten van f 200.- niet aangenomen. Enige leden vonden het orgel zeer voldoende voor de kerk, "een ander gevoelen was dat het orgel zwaarder te maken onaangenaam bij het zingen zoude zijn".

24/10 1845 p 198. Organist B.Maandag vraagt opslag: f 100.- volgens belofte bij zijn benoeming. Besluit hem mede te delen, dat nu de middelen daartoe niet toereikend zijn.

7/11 1846 p 207. Besloten organ.tractement te verhogen tot f 70.-

Inv.nr 100 Notulen der gehouden vergaderingen van Kerkvoogden en Notabelen der Hervormde Gemeente te Hummelo (1856-1904). (Data als vorige)

28/9 1881 "Ook worde besloten het orgel door een deskundigen te laten nazien en opave (!) van kosten te doen opdat het in verantwoorde staat wordt gebracht".

6/10 1882 ..."wordt onderling den toestand van het Orgel besproken, zijnd in een staat die niet langer kan blijven voortduren. De kosten van reparatie en herstel zijn door den Heer Leichel Orgelmaker te Duisburg begroot op 625 gulden en van een geheel nieuw werk op 1800 of 2000 gulden. Aangezien door den pres: Kerkvoogd Werner Baron van Pallandt 500 gulden voor reparatie aangeboden, zal dan de ontbrekende 125 gld moeten gevonden worden uit fondsen der kerk, zoo worden kerkvoogden en het College van Noatab. gemagtigd naar goed vinden te handelen en het Orgel in een voldoende staat te laten brengen.

30/10 1882 Een ingezetene der Gemeente heeft aangeboden " een nieuw Orgel in de kerk te geven dat meer voldoende is voor de gemeente dan het tegenwoordige, zoodat het geen kosten voor de Kerk geeft, of het mogt soms noodig zijn, eenige kleine veranderingen aan de zitplaatsen ... " (de zolder wordt afgesloten voor de kerkgangers)

jul 1883 (geen exacte datum) " invoering vervolgbundel Evangelische Gezangen en ingebruikstellen van het nieuwe orgel" mogelijk over zes weken. Invoering vervolgbundel met algem. stemmen besloten.

Inv.nr 218 Bestek en voorwaarden voor de afbraak en opbouw van het kerkgebouw en toren met het daarbij behorende ameuble,ment etc. 1837 met ontwerp 1835.

In werkelijkheid zitten in deze omslag alleen maar intekenlijsten.

Inv.nr 226. (op omslag staat 227). Stukken betreffende restauratie en onderhoud orgel 1949-1966.

12/11 1947 De Koff, rekening reparatie voor f 375.-

29/8'49 BRC aan KV. Over schade aan het orgel voor f 375.-

1/9'49 Secr. (der KV waarsch.) aan ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting. Verzoek herziening rijksbijdrage. Reeds ontvangen f 1650.45.

7/9'49 BRC aan KV. Komen voor gesprek i.v.m. oorlogsschade aan het orgel.

8/9'49 BRC aan KV. In afwijking brief 7/9: Bezoek heeft nog geen zin, zolang her Commissariaat voor oorlogsschade de vraag of Uw oorl.schade nog aanvaard kan worden nog niet beslist is.

3/5'50 Nota voor plaatsen windmachine.

15/10'57 OC aan KV . Orgel volgens gegevens aan het orgel van E.Leichel Lochem gebouwd, gewijzigd of hersteld. Kas constructief slecht vervaardigd, zijtorens afgezaagd, bij de kas, kas waarschijnlijk ondieper geweest. Pijpwerk is allegaartje.

P8 B16 Hp8 VdG8 O4 F4 VxC8 O2 BH8(waarvan 2 oct. zink). Windvoorziening ontoereikend. Te weinig elementen aanwezig voor goede restauratie.

2/8'66 Leeftang over een nota, die toch al betaald bleek te zijn.

vO belangrijkste genoteerd 14/3'01

Archief Eibergen. Gem.huis

Hendrik Odink, *Uit Kroniek en Volksmond van de Gelderse Achterhoek*, 2de druk Enschede, 1976,

p 362: Op orgel Eibergen stond "Na verwoesting van twee orgels door vijanden is dit in deze gemeente gecollecteert en gezet Ao 1798" (citaat waarsch. niet helemaal goed). Odink zegt: Volgens overlevering waren de orgels geroofd door de bisschop van Münster, maar dat is in strijd met het opschrift, waar sprake is van verwoesting.

Zie (ook over Eibergen) fotocopie p ...

Archief Ned.Herv.Gemeente, in beheer bij GA Eibergen.

Inv.nr 476 t/m 479. Stukken betreffende de orgels. Inv. 29/1'01 (nr 479 globaal)

Inv.nr 476. Intekenlijst voor herstel orgel 1708

Anno Domini 1708

Terwijl de loffelijk Gemeente van Eibergen van voornemens was het gedestrueerde Orgel in haar Kerkcke weder op te bouwen ... collecte... volgen namen en bedragen

Inv.nr 477. Stukken 1708, 1803, 1930-31.

- 25/2 1708 Contract met Joost Derck Jalinck betr. het maken van een nieuw orgel. Fotocopie van de eerste 2 pagina's.
- 20/11 1708 Besteck van Houwt en arbeijt so vereijst wort tot een nieuwe soldering voor het Orgel en de blaasbalgen in de Kerkck tot Eibergen... Dit is aengenomen door Anthonij Ter Weem voor de s^a van 225 gl, (ondertekend) 20 Nov. 1708 Anthonij ter Weeme
- 22/10 1803 Conditie of opgaaf ter Reparatie Van t Orgel Alhier in de Kerk te Eijbergen ... alleen ondertekend door J^c Armbrorst Mr Orgelmaaker
1. Canalen moeten NehiW (onleesbaar?) gemaakt worden
 2. Laderestauratie
 3. Clavier nieuw bekleed, koperen stelschroeven
 4. reegeving veranderen
 5. pijpwerk schoonmaken en tot aanspraak gebracht
 6. balgen bekleden
- Stukken over collecte 1803, afgesloten 1804. Hieronder een betaling aan Armbrorst van f 255.-
- 7/10 1929 NKO (Regeringslid Dr Joh.Wagenaar 's-Gravenhage, voorz. Prof. Dr G. van der Leeuw. Groningen. Ondertekend door secr. A.Brom Jr. Aanvulling plan 12/4'29. Orgel niet aantasten, wel uitbreiden met 2de man. en vrij pedaal, waaraan Subbas 16 toegevoegd, gekoppeld met man I (bedoeld transmissie), waardoor de 16 vt derhalve is gecompleteerd. II. in zwelkast toevoegen, disp. ongeveer Hp8 VdG8 VxC8 F4.
- 4/11'29 Rijksbureau voor Monumentenzorg. Rijk geeft slechts in uitzonderlijke gevallen subsidie voor orgels.
- 6/1'29 OKW. Betr. subsidie komt er later bericht.
- 20/1'30 Prijsopgaaf v/Leeuwen: In slechte staat zijnd pijpwerk vervangen. Frontpijpen: foelie er af, glad schuren, met Al.bronz overtrokken. Opzetstukken met stemrollen in alle open pijpen. Ook gedekte pijpen verlengen, zodat de normaaltoonhoogte ontstaat. Windladerestauratie, pulpeten vernieuwen. Mechaniek restaureren en invoeren, nieuwe winkelhaken, conducten hersteld, draadwerk waar nodig vernieuwd, intonatie. f 1250.-
- Vrij pedaal, nieuw ped.kl, eiken C-d' met bank, bestaandde mechaniek vervangen door koppelinrichting, pneum. lade met Sb16 C-d' oregon pine, ook door transm. als B16 op man. te bespelen. f 600.-
- 2de klavier, pneum. lade, zwelkast Hp8 (49 p van tin), VdG (C-H tr.), VxC 8(c-c"), Rf 4, ruimte voor Basson Hobo 8, 2 nieuwe koppelingen. (*Prijs vergeten *)
- Bij volledige uitvoering wordt de disp. I. P8 B16 Ged8 O4 Echo-Hp8dc Q3 F4 Gh2bas O2 Q3 bas Sq3st dc Mxt2-3st T8 II Hp8, VdG8 VxC8, Rf4, Ped, Sb16 Co2 Fl 2 Bz 16
- "Door ons wenselijk geachte uitbreiding: Tromp vervangen f 360, VdG compleet f 125, BH8 op II f 450 (met potlood bijgeschreven resp. "overwegen", "overwegen", "kan later".
- 14/2'30 Jacob Por, Sierschilder. Zal van advies dienen.
- 12/3'30 OKW. f 500.- subsidie .. "weinig voorkomend staal van 18de eeuwse Nederlandse orgelbouw, hetwelk waard is zorgvuldig te worden hersteld.
- 13/3'30 NKO. Eens met offerte vL, Over al of niet wenselijkheid der 3 aanvullingen.
- 21/3'30 A.Brom Jr. aan Ds Boorsma. Toelichting over klassieke orgelbouw. Silbermann had ook combinatie 16' / 2' in pedaal (Freiberg Dom). Hij vergelijkt het orgel te Freiberg met dat van Eibergen (ondanks het grootteverschil). Silbermann had ook wijde mensuren en lage druk. Over mech. en pneum. orgels en zijn gesprekken daarover met Albert Schweitzer.
- 28/3'30 NKO aan vL. Opdracht f 4086.-
- 31/12'30 G. van Leeuwen, Leiderdorp. Veel last van lawaai bij intoneren.
- 11/6'31 Brom aan D.Boorsma. Instanties werken traag. Hij zal het dr Kalf eens vragen. Nog eens over de klank van het orgel "zonder de dikke brei der 8 voeten"...
- 10/7'31 OKW restauratie volgens NKO tot volle tevredenheid uitgevoerd. Dit geldt niet van standpunt mon.zorg.: Veel te felle kleuren.
- 21/7'31 Herstelcommissie tot restauratie der NH kekr te E. aan OKW. Orgel hersteld volgens plan NKO en grote aanvulling gedaan Mon.z heeft ons op dhr Por gewezen. Contract verbroken na veel te hoge rekening. Kleuren rood of blauw. Hebben zonder veder advies rood gekozen.
- 24/10'31 OKW aan Commissie. Door ontslag Por niet aan eisen voldaan.
- 4/11'31 Comm. aan OKW. Reactie
- 22/12'31 OKW. Opnieuw schilderen mag worden uitgesteld.
- NKO. Model contract. Ingevuld voor Eibergen.
- Inv.nr 478** z.d . Contract (verzegeld) met vL over jaarlijks onderhoud. Ondertekend dcoor G.v.Leeuwen, onleesbaar (namens kerk), ook door 2 leden NKO. Onleesbaar (vdLeeuw?) en A.Brom Jr.
- Inv.nr 479. Stukken rond 1956 over de verkoop van het Jalinck-orgel en de aanschaf van een nieuw orgel. (Alleen de belangrijkste genoteerd)**
- 3/7'54 KV aan OKW. Toegezegde subsidie van f 5000 is veel te laag.
- 22/11'54 OC. verslag onderzoek door Erné en Oussoren. Laden, regeerwerk, klaviatuur, pedaal XIX. De ongebruikelijke opstelling, slechte toestand lade, 2de klavier heeft geen waarde. Heteluchtverwarming. Noodzakelijk: Eén nieuwe klade voor Hw. Zwelwerk vervangen door sleeplade met 5   6 st als onderpositief. Pedaal in afzonderlijke kas met nieuwe dispositie. Nu wordt ineens gesproken over de oude lade van Jalinck!!

- 8/3'55 Vente: komt voor bespreking
9/7'56 OC aan KV. Weer verslag onderzoek orgel. Historische waarde gering door wijziging Armbrost XIXA en werk 1930. Toonhoogte gewijzigd door opsolderen van expressions. Zelfs herstel naar Armbrost is niet meer mogelijk. Door plaatsing Hw op 2 laden boven elkaar is orgel onbruikbaar in de wintermaanden. Advies verkoop. Model advertentie daartoe.
- 25/10'56 Beknopte prijsopg. Flentrop
- vV: Als anderen meedoen geen offerte: Wij zijn het duurst, maar wij willen kwaliteit leveren.
- Verslag tel.gesprek met Eé.
- okt'56 aan Philosophisch en Theologisch College van de Sociëteit van Jesus, aan RK Kerkkoor "De Goede Herder" te Laren NH en aan Paters van het Allerheiligst Sacrament te Stevensbach. Op verzoek disp. en afmetingen oude orgel:
I. P 8, Ged 8, O 4, F 4, Q 3, Sq uit 3, Mxt 3s t, T 8, B 16, Disquant 8, GedKw 3
II Hp 8, Gmb 8, Cel , Rf 4, Ped Sb 16, Bz, Co 2, Fl 2
- 13/11'56 Reitsma te Oosterbeek maakt Eibergen attent op een Loret-orgel 1863, aangeboden door Vermeulen, dispositie genoemd.
- Folder betreffende het orgel in het stiltecentrum van de E55, samengesteld door Dr M.A.Vente. Herkomst kas onzeker, XVIA. Orgel van G.van Leeuwen, Leiderdorp.
Hw P 8, Hp 8, Spg 8, O 4, Vlf 2, Mxt 4-5 st, T 8 (voorber)
Brstw Hp 8, Splf 4, P 2, N 1^{1/3}, Cymb 3 st, Rg 8 Ped Dlc 16, Co 4
C-g^{'''}, C-f. VEKA. Kas gerestaureerd door Ferre Jacobs, Leeuwarden.
- 29/11'56 Offerte vL. Als definitieve van 27/12 met volgende afwijkingen: Minder gedetailleerd. Man. in antieke kas. Ped. in aparte kas met Sb16 P8 Mxt4st2^{2/3}, Fg16 Co4. C-f^{'''}. Geen Spg. (*of ben ik die vergeten?*) VEKA.
2kl, vrij ped. 19 st, f 44000, 17 st f 40000. Qdb 4' op Hw 41500. Kas passend in kerkinterieur f 8000.-
- 27/12'56 Definitieve offerte vL (*vL schrijft B ipv H*).
Man C-g^{'''} P 8 (C-F ged), Rf 8 (C-H hout), SpG8 (C-H afgel) O 4, F 4, Vlf 2, Sxq 3 st, Mxt 1^{1/3} 4-5 st, T 8 (voorber.)
Brstw Hp8 (C-H hout) Splf4 P2 N1^{1/3}, Cmb3st Rg8, Ped Sb16(C-H hout) Fg16 Co4, C-g^{'''}, C-f^{'''}
Mixtuur						Cymbel			
C	1 1/3	1	2/3	1/2		C	1/2	2/5	1/3
c	2	1 1/3	1	2/3		A	2/3	1/2	2/5
c'	2 2/3	2	1 1/2	1		fs	4/5	2/3	1/2
c''	4	2 2/3	2	1 1/3	1	ds'	1	4/5	2/3
c'''	4	2 2/3	2	2	1 1/3	c''	1 1/3	1	4/5
Sesquialter						a''	1 3/5	1 1/3	1
gs	2 2/3								
h	2 2/3	1 3/5							
c'	2 2/3	1 3/5	1 1/3						
- 3/1'57 Dr M.A.Vente aan KV. Hij schrijft nu privé, omdat de Rijks OC is opgeven. "Het orgel moet gebouwd zijn omstreeks 1525 en draagt zeer duidelijk de kenmerken van de gothische stijl. Waar het instrument oorspronkelijk heeft gestaan is niet bekend. Het is enige jaren geleden voor de dag gekomen toen het in een Chr.Gereformeerde Kerk te Lisse moest worden vervangen. Eerst toen de verflaag verwijderd was, bleek de ouderdom. De kast is hersteld door de Leeuwarder snijwerker F.Jacobs". Geen subsidie te verwachten, daar de kas al is gerestaureerd en het orgel nieuw is. Bereid tot verder advies.
- Correspondentie over de verkoop van het oude instrument aan Van Leeuwen.
- 7/3'57 vL aan OKW. Over orgel in Eibergen op voorlopige mon.lijst, 1709 Jalink. Biedt slechts begrensde mogelijkheden: 1 klavier (*Zijn Vader heeft er zelf een 2de klavier bijgemaakt!*) en vrij pedaal, volgens deskundigen minder geschikt om met 2de klavier te worden uitgebreid. De keuze viel op een 2-klaviers orgel met vrij pedaal dat ik bouwde in een gerestaureerde oude orgelkas, 1955 geëxposeerd op de E55 te Rotterdam en tijdelijk opgesteld in de Grote Kerk tre Vianen. Vraag toestemming het oude orgel te verwijderen, daar het nieuwe op dezelfde plaats komt. Van PCTGld toestemming verkregen het oude orgel te verwijderen, verkoop aan vL voor f 8000.- en aankoop orgel thans in Vianen voor f 48000.-
- wo 16/10'57 Progr.ingebruikneming orgel 7.30 h. Hierop: "De Orgelkas in Gothische stijl is geheel van eikenhout en volgens de deskundige Dr M.A.Vente stamt deze uit de eerste helft der 16de eeuw. De kas was gerestaureerd door de beeldhouwer Ferre Jacobs te Leeuwarden. Deze heeft ook de balustrade ontworpen en vervaardigd van eikenhout in dezelfde stijl". Verder staat er een uitspraak van Vente: "Er is geen werkelijke tegenstelling tussen de oude kas en het nieuwe instrument; beide zijn voortbrengselen van handwerk en vakmanschap" (Dr M.A.Vente). Orgel ingespeeld door C.J.de Koning.
- 18/10 '57 Kr.artikelen op die datum: Gelders-Overijsselse Courant en Onze Gids over ingebr.neming op woensdag.
1957 Corresp. met firma Jacobs - Werner te Joure (later failliet) over de kleur der pilasters

Groenlo. Archief in gemeentehuis tegenover Herv.kerk.

(* 1888 Weer bliksemingslag in de toren. Geen bericht gevonden over schade aan het orgel. Waar komt dit bericht vandaan? *)

(* kerkrekeningen 1890 - 1894 nagaan. Die zullen er niet zijn: Het werk was door particulieren bekostigd, Zie Brief Legène betr. werk van Van Dam *)

(* bericht van Smit, dat het kleine orgel in 1833 uit bijdragen van de gemeente geheel is vernieuwd. *)

(* Smit: 1606 en 1672 *)

V.Smit, De oude Calixtus te Groenlo, Oudheidkundige Vereniging Groenlo, Groenlo, apr 1985.

p.5. Na 1606 meldt pastoor Fabritius restauraties aan de vensters, het orgel, en nieuwe inrichting der kerk.

p.6. Reparatie kerk 1672-73. Schade 1672 door inval Bernard van Galen (*Bommen Berend*), bisschop van Münster. Orgel tijdelijk in gebruik bij de RK. Aan orgel gewerkt. 1672/73: De orgelmaker te Anholt heeft het orgel "wieder gestemmet" en het water "von den Pfiffen" laten lopen.

p.15. T.a.v. het orgel in de 18de eeuw biedt het gem.archief ons een interessante blik. De omvang en belangrijkheid blijken geheel in overeenstemming met kerk en kerspel. Helaas ontbreekt de opgave van de volledige dispositie. Het orgel had drie handklavieren (manualen) en een vrij pedaal met een Bazuin 16 vt, verdeeld over hoofdwerk, borstwerk en rugpositief. (Volgt de reparatie in 1727 door Martens als in SA 5)

p.19. Twee rampen in 1836: Torenbrand op 12/2 en orkaan 19/11 (*29/11 in het hierna genoemde manuscript*).

p.21 en 22. Grote historische orgel tegen de Oostwand van de toren vernield. Er komt een geheel nieuw voor in de plaats, gemaakt door orgelmaker Armbros te Haaksbergen. Orgelkas: timmerman J.B.Wissink (*Wessink in het hierna genoemde manuscript*) te Groenlo. Orgel 1946 verwijderd en vervangen door het huidige. Betr. het tweede orgel in de kerk: Het werd eveneens beschadigd. Plannen restauratie 1838. Schijnt niet te zijn doorgegaan. Verdere gegevens ontbreken.

p.31 Bominslag op 24/2'45. (*Heel verhaal maar niets over restanten orgel*). Flentrop-orgel kas gemaakt door v.d. Bersselaar.

17/1'01			
Bronvermelding	Smit (eind van zijn boekje, hij geeft de oude nummering):		
Oude nummering	titel		Nieuw nummer
C2	memorie- en resolutieboek	1704-1713	SA 3 (SA loopt tot 1811)
C14	Raadsnotulen	1823-1830	GA 6
C16	-	1851-1857	GA 9
C16a 1	-	1857-1865	GA 10
2	-	1865-1876	GA 11
3	-	1877-1880	GA 12
6	-	1893-1899	GA 15
8	-	1904-1909	GA 17
12	-	1921-1925	GA 21
D 4 17a	st. bet. de reg. der Kerk	1781	SA 903

Collectie Smit (verzameling stukken, door Smit aan GA geschonken, nog niet geïnventariseerd.

Hieruit:

Anoniem, "Boekje van Eenige Aantekeningen wat Er Bezonders Gebeurd is Beginnende 1836".

Schrift, met de hand geschreven als een soort dagboek van 1836 - 1855, aan Theo Smit cadeau gedaan door Jan Jaap Haspels mrt 1977.

"1836 12/2 's middags 2 1/2 uur de Bliksem door de toren geslagen. En geheel afgebrand als ook de Kerk iets Geleden En de 2 orgels Zeer veel beschadigd.

29 november Een zeer zware Storm Namiddags 3 uur Gehadt uit t Zuid Westen. En Naer de tegen (?) te zien (of hier?) zo sterk dat de Wind vlak om gewaait is En veel huizen de pannen verloren & Boere Huizen En Schoppen zijn omghevaait waar bij wij ook verloren hebben Kollink Zijn huijs. En Schop Geheel omver gewaait, Is in dat zelfde Winter opgebouwt en ... Jaar heeft het Geheele Najaar En Winter Erg gewaait. En veel snee gevallen En heeft voer t Ge.... tot 8 april 1837 ... de sneeuw Nog wel 1 voet dik. En het vriesde sterk.

De 3 klokken die in de Toren hebben gehangen Zijn Na onder gevallen & Gesprongen. En ook nog wat van gesmolten. De Eene Klok die buiten aan de Toren hing voor 1/2 slag bij 't uurwerk is gevallen en geheel gebleven. De 3 klokken hebben gewogen 6934 halve Nederlandse ponden Waarvan 4000 s verkogt is na s'Gravenhage tot 5.o .. t' pond duis voor 2000 gulden."

1837 ... 1838 over de nieuwe klokken

"Ook zijn de orgels weder aanbesteed aan Jac. Armbro van Haaksbergen. En 't Timmerwerk aan I.B.Wessink te Groenlo. 't Eene orgel 't Grootste is klaar geworden in deCember 1837 & zZeer Best Uitgevallen En 't tweede 't kleine komt in augustus dezès Jaars 1838 klaar."

Daarna schrijft de auteur over weer ingetreden koude en het opbouwen der toren

1838, 1839, 1840 over persoonlijke zaken.

1841 een nieuw Stadhuis getimmerd En aangenomen door Weenink voor 2400.- : Gulden, "En de oude afbraak voor hem zelve gehouden"

1843 klok gebarsten etc

1844 over een artikel in het Handelsblad (*die bestoind dus toen al!*)

vO 24/1'01

A.E.M Kuiper-Timmerman, Inventaris van de archieven der Hervormde Gemeente Groenlo 1684-1983.

Groenlose historische reeks nr 2. Groenlo 1989. Zij heeft haar gegevens aan Smit ontleend (tel. mededeling 15/11'00 aan archivaris Nijman).

Jan Schoonen in zijn artikelenreeks in de Graafschaphode moet betreffende Groenlo zijn historische gegevens ook hebben ontleend aan Smit (of Kuiper-T).

foto voorm. orgel.

Groenlo Stadsarchief (tot 1811)

Inv.nr 3. Memorie en Resolutieboek der stad Groenlo 1704 - 1713

24/1'01 geheel doorgekeken. Niets gevonden.

Inv.nr 5. Memorie en Resolutieboek der stad Groenlo 1724 - 1732

1726 30/4. "... hebben Haar WelEd en Agt. het maken van t orgel bestadet aan Martens ingevolge dit naaevolgende contract."

Volgt Extract memorie etc betr. uitgebreide werkzaamheden aan orgel door Theodorus Martens, Vreden. *Zie fotocopie. Het moet een afschrift zijn in dit notulenboek.*

Mercurij 1/5. Vacature organistenplaats. Henricus (Henrick) Kalf jr zal tot organist deser stad worden "aangesteld". Zijn voorganger was Gerrit Krabbenborg. De nieuwe organist moet 6 jaar 50 carolusgulden betalen aan de kinderen van zijn voorganger en 500 gld aan de orgelmaker Martens ingevolge contract.

Sabath 7/12 over dezelfde aangelegenheid.

1727 Luna 27/1. Werk Martens voltooid. Besloten het werk te laten keuren door een onpartijdige organist. Overleg met organist Kalf.

Mercurij 5/2. Besluit Van der Beek, organist tot Vreden en De Greef, organist tot Borculo te verzoeken op Woensdagavond de 12de te komen en op Donderdag 13 het orgel te examineren, visiteren of het ingevolge besteck gemaakt is sullende ijder daarvoor genieten twee silveren ducats.

Volgende vergaderingen niets meer daarover.

SA 404. Rekeningen Stadsrentmeesters 1726-1727 (hier zijn 16 penningen 1 stuiver)

1726 17/12. Uit odder (= order) op het oergel over de puisters laeten maeken een dack van plancken dar er voslagen (?) etc

1727 27 en 28 / 1 Jan Hendrik Smidt gearbeit ant oergel, latten, plank, nagels, ... 1-16-0

30/1 idem en an orgelmaker turf

11/2 Hendrik Koninck Rejse nae Borkloe 0-6-0

12/2 Harmen Ottinck den orgeliste van Vreden gehaelt om het orgel te probieren vor Weggelt ende te freden verterdt 0-2-0

Voor de maeltit 0-6-0

13/2 Vier Ducats an den organisten ter beck voor visitieren van oergel 12-12-0

dito an wijn soe gehaelt is 2-0-0

14/2 pennemaen de organiste nae Vreden gebracht weghtgelt ende vertarghe ende maaltit 0-8-0

15/2 Jan de Weser den orgelmaeker sin geritschop nae vreden gefaren vor vorterghe end maeltit 0-8-0

1/4 Den Stjeen van Uierwarck gevaellen een trappe ant orgel gebrochen Berent Blanckenborgh den haluen dag gearbeit etc (stien-steen- gewicht van het uurwerk) 0-7-8

plank ... nagels

SA 405. Rekeningen Stadsrentmeesters 1727-1728

Veel rekeningen over planken e.d. Maar het kan ook over het brandspuithuisje gaan.

SA 740 en 741. Kerkrekeningen 1724/25, 1727-1728 niets

SA 902 en 903. Stukken over reparaties kerk. Niet geraadpleegd.

Groenlo Gemeentearchief (na 1811)

Inv.nr 7. Raadsnotulen gemeente Groenlo 22 mei 1860 - 8 nov 1836

16/2 1836 Over de ramp van 12/2 1836. Bliksem in toren. Deze brandde geheel af. Men was beducht voor de kerk en Zuidelijk gedeelte dezer stad, waarvan reeds eenige huizen brand gevat hadden. Besluit missive aan Z.Excellentie (*wie is dat?*)

22/2 1836 Over opnemen schade aan toren, uurwerk, klokken en kerk.

29/4 1836 Over kosten veroorzaakt door brand

1/6 1836 Over schade uurwerk. Repareren of nieuw.

15/6 1836 Tekening nieuwe toren (*de tekening zie ik niet*), klokken, uurwerk. Hierover ook steeds in komende vergaderingen.

- *Er staat ergens, ik kan het niet meer vinden:* Torenbrand door blikseminslag, schade aan uurwerk, stadhuis en de "traverse" door de stad van Zutphen naar Winterswijk (tussen kerk en stadhuis door lopend).

Inv.nr 8. Raadsresolutieën 1837-1851

30/2 1837 Besloten van de geredde klokkenspecie een klok van 750 pond te laten hergieten en de rest (350 pond) aan de hoogstbiedende te verkopen om de herstelling van het uurwerk en hoogst nodige voorzieningen in het stadhuis te bekostigen. Klein koepeltje op de toren (*Volgens oude schilderijen en de tekening aan de buitenzijde van het boekje van Smit, was er voordien een zeer hoge spits*)

Groenlo. Archief Herv. Gemeente (in beheer bij GA)

Inv.nr 1,2,3: Acta Kerkeraad 1684-1699, 1700-1720, 1720-1786

Inv.nr 4 Acta Kerkeraad 1787-1822.

1808 Opsomming van veel regels: Eén daarvan: Betaling koster, voorzanger, organisten houden 1 jan 1810 op (komt dan ten laste van de kerk).

1809 (Waarsch. afschrift:) Request Rooms en om kerk en orgel van de Gereformeerden toegewezen te krijgen.

Inv.nr 5. Acta en Besluiten van den Kerkenraad der Hervormde Gemeente te Groenlo, 10/11 1822 – 1868 (Geraadpleegd de eveneens in GA aanwezige getypte transcriptie)

1822 (p 66) Staat en inventaris van alle kerkelijke goederen. Hierin genoemd "een oud orgel". Vaste tractement organist jaarlijks 40 gld en 5 gld en 5 st toelage. Orgeltrapper 6 st / week, jaarlijks 8-0-: (*bedoeld beide?*)

1823 (p 11) Naam organist genoemd: J.E.Ebbink en orgeltreder A. de Bruin.

4/4 1834 (p 157) "Voorts werd besloten, om in den tegenwoordige grote behoefte der Kerk door reparatie van het orgel als ander sints, ... op deze wijs de de kerkvoogden tegemoet te komen.

1. dat de eventuele collecte gedurende den dag van den 4 Mei aanstaande voor de halvescheid ten voordele der kerk zou komen.

2. dat de tot dusverre gevallen kosten op het beroep door den Boekhouder zouden gerembouseerd worden aan de Kerkvoogden.

16/2 1835 (p 170 en 171) "Men besloot omtrent de inwijding van het Orgel in de Boekzaal het volgende te doen plaatsen:" (volgt vrijwel zelfde als in Boekzaal 1835, I p 483 / 484): (Zutphen) Groenlo 15 febr. 1835. Ons Overoud Orgel, bestaande uit een groot en klein Orgel geheel onbruikbaar geworden zijnde, is, uit de fondsen en liefdegiften der Gemeente, de gehele inrigting van hetzelfde veranderd; beide orgels zyn tezamen in verband gebragt, doch het kleine vooreerst alleen geheel vernieuwd, door den Heer J.Armbrorst Orgelmaker, te Haaksbergen, en op heden, door den Hr ZWANENVELDT, Organist te Doetichem, onderzocht, en volkomen goedgekeurd zijnde, ook door Zijn Ed., voor het eerst bespeeld, bij welke gelegenheid met afwisseling van onderscheidene Psalmen en Gezangen, door de Gemeente telkens aangeheven, toepasselijk gesproken en , door (??) onzen oudsten Leeraar, L.H.Abbing, naar aanleiding van Psalm XXIX:2a.

- p 220 In het kerkeraadarchief staat "Zwanenveldt" i.p.v. "Zwanenfeldt" en "Psalm 29 : 2a" i.p.v. "Psalm XXIX: 2a"
 10/9 1838 Torenbrand op 12/2 1836 genoemd (niets over schade aan orgel en/of herstel daarvan)
 (p 228) "gesproken over de bij missive van 19 juni door H.H.Kerkvoogden bij herhaling gedaane vraag, of de Eerw. Kerkenraad zoude verkiezen, dat het orgel al of niet plechtig ingewijd worde; en besloten daarop te antwoorden, dat door de Eerw: Kerkenraad is goedgevonden, om, uit hoofde het orgel reeds zulk een geruimen tijd bespeeld is, hetzelfde niet plechtig in te wijden, maar in plaats dáárvan den predikant, wiens beurt als dan zijn zal, uit te nodigen, om op den tweeden Kerstdagmorgen als zijnde het dan ten naasten bij een jaar geleden dat het orgel vóór de eerste maal bij de Godsdienstoefening bespeeld is, daarvan op de meest voegzaamste wijze te gedenken.
- Inv.nr 6. Acta Kerkeraad 1869-1910**
- Inv.nr 95. Brieven en Resolutiën van Kerkvoogden 1865-1876** (oudere KV-notulen zijn niet aanwezig).
 Niets gevonden over orgel. Geheel doorgekeken 17/1'01
- Inv.nr 96. Notulen der Herv. Kerk (Lees KV), Brieven. 1877-ca 1952.**
- 1877 Orgeltrapper benoemd: Gradus Cremer.
 15/7 1884 Wijziging verzekeringsbedragen tegen brandschade. Orgel f 4000.-
 1/12 1892 Inschrijving beschilderen banken, preekstoel, orgel, deuren etc. Laagste inschrijver A.D.Abbink gegund (de 3 andere inschrijvers heetten ook alle Abbink).
 Stemmen en reparatie orgel uitgesteld tot 1893.
 11/5 1894 Voorzitter dankt 2 personen voor reparatiën aan het orgel en kerkrestauratie, buiten de kerk om door hun in orde gebracht.
 8/3 1904 Benoeming orgeltrapper B.Pietersen wegens overlijden van Z.Hummelink. Uitgebreide instructie voor deze functionaris, die veel meer moest doen dan orgeltrappen. (bij de brieven afschrift schrijven aan hem daarover, gedateerd 24 (of 28?) / 5 '05.
 18/5 1904 Tijdelijke benoeming organist Heringa na overlijden Hummelinck
 ca 1925 en later. Steeds komt aan de orde: restauratieplan kerk.
 11/3 1930 J.Kroon vraagt kerk en orgel te gebruiken voor uitvoering gewijde muziek. Toegestaan.
 25/2 1936 Regeling afgesproken: Organist J.E.Heringa moet aan KV melden, als hij verhinderd is te spelen.
 28/9 1936 Heringa bedankt als organist
 10/7'45 7 besluiten. Hieruit nr 4:
 Brand-en Molestverzekering berichten, dat verder verzekeren van het kerkgebouw geen zin meer heeft, daar het gebouw bijna geheel is verwoest door bomschade.
 9/1'46 Salarisverhoging organist H.Weever.
 Uit de stukken blijkt, dat er een noodkerk is. De datum van de bominslag klopt met de brieven van Legêne.
 Hierna strukken tot ca 1953. Niets over restanten oude orgel of nieuwe orgel. Daarna nog een verslag uit 1957
 Geheel doorgekeken 17/1'01

Groenlo, Parochie-archief R.K. gemeente

Dossier onderhoud orgel. Voorlopig inv.nr 98.

Afkorting KB: Kerkbestuur.

- 16/12 1919 N.A. v.d. Berg, Aalten aan pastoor Smits. Voorstel reparatie.
 14/1'20 Idem. Zullen werk naar wens uitvoeren.
 15/4'20 Idem, over storing door vocht.
 26/3'20 Facturen met b.s. en verzegeld contract over garantie en jaarlijks onderhoud.
 19/12'.. KB aan L.Verschuere over gelijkrichter.

(* hier de volgorde veranderd. Of zijn de data fout? *)

Stukken uit 1942-43. Verbouwing orgel door Verschuere. Hieruit:

- 23/1'41 (42?) Verschuere. Profect ombouw. Orgel 1877 Gradussen, mooi, behalve tongwerken. De oorspr. dispositie (opgenomen in orgelbeschrijving), plan tot ombouw (idem).
 23/1'42 Contract.
 Daarna correspondentie over vertraging, gevolg van te late levering van derden.
 16/2'93 Lochemse Courant. Bericht over nieuwe orgel.
 17/2'43 Het Volk, idem. "Zondagmiddag inwijding", gespeeld door E.Stam. (Dat zou betekenen, dat de inwijding plaats gevonden heeft op zondag 14/2 of zou plaatsvinden op zondag 21/2).
 - Tekeningen.
 3/1'48 V aan KB.
 5/1'48 KB aan V. Niet geaccepteerd.
 21/1'48 V aan KB. Reactie op klacht.
 11/2'48 KB aan V. Nieuwe gelijkrichter besloten.
 24/10'86 Ton van Eck KKO-rapport.
 Huidige gedaante 1942. Kas en mech.tr. verdwenen. Nagenoeg volledig pijpwerk van Gradussen uit 1877.
 Oorspr. dispositie in correspondentie met Verschuere, die de ombouw deed op wens van de organist. Er moet (gezien bewaarde onderdelen) een fraaie gepolychromeerde neogothische kas zijn geweest. De achterwand bestaat uit delen van de oorspr. kas. Sleeladen nog in redelijke conditie. Supplement: kegellade. Nieuw pijpwerk past niet (te eng).
 Voorstel: geen koororgel, maar orgel naar beneden plaatsen.
 21/2'87 v.Eck aan pastoor Escher. Reactie op besluit KB verplaatsing orgel naar beneden.
 24/2'87 RK parochie aan Aartsbisdom ... Eerst overleg met Rijksadviseur voor orgels.
 z.d. v.Eck aan Par.bestuur. Inventarisatie van het orgel. (Opgenomen in orgelbeschrijving)

Archief Lichtenvoorde

Kerkrekeningen 1722-1724 in copie mij door Nijman toegezonden. Hieruit:

1722

Nogh den 14 Novemb:^r Ick neffens de Rentm:^r Johan Knolle naa Wesel geweest om een Request te presenteeren aan onsen Heer over
Een orgel te hebben in onse Kerck vertert 1-16-:
Nogh den 16 dito (*nov.*)het Gerighthe neffens de K: Kenraedt vergadert aan de Wed: Sternenborghs Huys om te spreken over het orgel is
verteert 2-2-:

1723

Nogh den 20 febr:^r de E: K: Kenraedt vergadert aan de wed: Sternenborghs Huijs om verder te spreken over het orgel vertert
1-17-:
Nogh den 26 Febr:^r Betaeldt voor 3 Posten soo de H: Righter gekoft heeft om te Gebruijken onder het Orgel in de Kerck tot het Stuk
4-10-:
Nogh den 13 mrt Selve naa Vreeden Geweest Neffens mons:Abraham Stumph om met den ogelmaker te spreken om het gekofte orgel
af te halen. Een Naght Uijtgeweest vertert 1-6-:
Nogh den 18 dito (*meij*) aan Hendrik Dueinck gegeven soo hij verschooten had doe hij het orgel haelde: -2-:
Nogh den 20 Mert voor vracht van lancken en gekofte spijkers van Zutphen -11-4
Nogh den 30 mert betaelt voor 6 boekjes Silver om de orgel pijpen meede te oversilveren Luijt quitan: No 3 1-8-:
Nogh den 2 Meij betaelt voor planken so gebruikt sijn tot Een Kast om het orgel Luijt quitan: No 4 7-14-:
Nogh den 17 meij aan Harmen Rentinck Betaelt voor verteinge van den Orgelmaker en de voerluijden die het orgel gehaelt hebben nog
vootr nagels en touw Luijt q: N 5 9-:-:
Nogh betaelt aan mijn Broer Jan voor dat hij meede naa den Pol was om het orgel af te Breeken -15-:
Nogh den 25 Mrij nogh 2 boekjes Engelse foelie en 6 Boekjes beslagen metaal kost luijt quitan: No6 6 1-4-:
Nogh aan Harmen Rentink betaelt voor het haalen, en weer ombrengen van den orgelmaker naa Vreeden 2-10
Nogh aan Claas Hartman betaelt voor het Draajen van knopen boven op het orgel: -4-:
Nogh den 29 Augus: aan Harmen Rentinck betaelt voor Nagelen en Touw en verteringe soo bij het omsetten van het orgel is geschiet
4-10-:
Nogh den Selven dito aan de Wed: Sternenborghs Huijs betaelt voor verteringe van den orgelmaker Luyt quit: No 7 ad 7-6-:

1724

Den 9 Januw: aan de Cock tot Grol betaelt voor Eenige Glasen soo hij gem: heeft en verff olij Soo Genruijkt is tot het orgel. Luijt quit:
No 8 ad 3-18-4:
Dito (*27 jan*) aan de H: Righter betaelt voor Eenige Rijen en Planken Soo tot het orgel gebruikct Sijn Luijt quitan: No 9 ad
5-12-:
Nogh den 6 feb:^r aan de Timmerluijden betaelt soo sij t samen Gearbeijt hebben aan het orgel Kuijt quit: No 10 ad 13-16-:

Archief Lobith

Onderzoek op 8/5'01. Enkele aanvullingen hierin van de Heer H. Berendsen te Zelhem, mij telefonisch doorgegeven op 2/5'01.

Archief Ned.Herv.Gem. Herwen / Aerdt / Pannerden.

Kerken Herwen en Aerdt 1627 verenigd. 1804 Pannerden verenigd met H. en A. Het archief bestaat derhalve uit 5 delen:

I. Herwen, Aerdt en Pannerden

II, Herwen

III, Aerdt

IV, Pannerden

V. Herwen, Aerdt en Pannerden Kerkvoogdij:

De stukken zijn over deze 5 afdelingen gewoon doorgenummerd.

Inv.nr 2. Handelingen van den Kerkenraad van 1833 tot 1865 (er zijn geen KV notulen, kennelijk werden in deze vergaderingen ook KV-zaken behandeld) De genoemde data zijn die van de vergaderingen.

12/5 1845 p 107. Over orgelfonds

3/6 1845 p 107/08. Over "aanbieding" orgels, opgave van H.R.Reinhold, organist te Nijkerk van "onderscheidene te koop gebodene orgels". Besloten fonds f 1000 voor organistractement. Reinhold kundig en betrouwbaar geacht te adviseren bij aankoop van het orgel. Daarvoor nu f 501.64 beschikbaar. Evt. wat aan te vullen door de diaconie. Men wil wel een goed orgel, anders wordt gemeente belast met kostbaar jaarlijks onderhoud.

26/11 1845 p 112. Nog geen orgel. Ook denken aan iemand die in staat is het orgel behoorlijk te bespelen

Aantekening Berendsen: 1845-46 alvast organist benoemd (Bouwmeester), die nog wel in opleiding moest.

14/1 1846 p 113/14. Reinhold: Huisorgel in Amsterdam te koop f 800.- G.Bouwmeester zal als afgevaardigde naar Amstedom gaan om orgel "ongekocht te laten of te kopen".

25/6 1846 p 117. Nieuwe aanbeveling van Reinhold gekomen: huisorgel van Galman. Besloten Reinhold uit te nodigen het orgel te kopen, desnoods voor f 1000.-

4/9'46 p 117/18. Koop orgel Galman ging niet door. "Bij de predikant hadden zich vervoegd Haaffsman en Nieuwenhuis van Emmerik te koop aanbiedende hun orgel te Doornik voor de som van f 900.- Van dit aanbod de heer Reinhold kennis gegeven zijnde, leest de predikant thans zijn Ed antwoord daarop, houdende raad, om voor hetzelfde f 700.- te bieden, en is besloten overeenkomstig die raad te handelen." (*In een artikel voor een kerkblad in Wehl schrijft Berendsen, dat het orgel ruim 4 jaar dienst heeft gedaan in Doornik. Dat moet dus ook ergens staan; ik zal dit over het hoofd hebben gezien*)

2/11 1846 p 120. "Geeft de president te kennen, dat ingevolge besluit van den Kerkeraad, genomen in de veradering van 4den September j.l. door hem en Kerkvoogd was aangekocht het orgel te Doornick voor de somma van zeven honderd gulden voor welke aankoop schriftelijk contract door hem aan de kerkeraad werd vertoond. En is die aankoop door den Kerkeraad goedgekeurd".

Verder over organistractement

1/4 1851 p 147. "dat zal afgelegd worden door de diaconij het kapitaal van f 100.- aan Haafsman verschuldigd."

21/9 1856 p 215. Brengt de predikant ter tafel een brief van H.Haffmann, orgelmaker d.d. 11 Sept. 1856 meldende dat hij meermalen teleurgesteld was over de betaling voor het stemmen van het orgel. Hij heeft het 3 x gestemd. Er wordt afgesproken hoe dat geregeld gaat worden. Hij krijgt de f 25.- die hem nog schuldig was.

Inv.nr 3 en 4 Verdere notulen. Geheel doorgebladerd, niets gevonden.

Inv.nr 63. Ingekomen stukken en minuten uitgaande stukken KV 1819-1857.

Koopcontact op verzegeld papier, ondertekend.

Jacob Neuenhuis (hij ondertekent Neuenhuis) Meester Schenckwirth (*naar men mij meedeelde: tapper, minder dan caféhouder*), Godefridus Abraham Dibbits kerkvoogd en H.Colenbrander, predikant van de Herv.gemeente Herwen, Aerdt, Pannerden betreffende de koop van het orgel met blaasbalgen staande op dezen ogenblik in de Roomsche Katholieke Kerk te Doornick

1. Verkoper (Neuenhuis dus) verklaart dat het orgel in goede staat is.

2. Verkoper zal het orgel afbreken te Doornick met alle voorzichtigheid en zorg en voorts hetzelfde met blaasbalgen opstellen naar behoren in de kerk te Aerdt op een door kopers op te stellen oksaal, etc. (in vereiste staat brengen)

3. Transportkosten voor koper

4. Keuring door H.R.Reinhold, organist te Nijkerk of een andere deskundige door koper te "designeren".

5. Koopsom f 700.-, twee termijnen van 200 en 400 gld, 100 gld na zes jaar gebleken deugdelijkheid.

6. Laatste uitbetaling op 1/2 1852.

Inv.nr 64. Idem 1857-1907.

19/3 1897. Brief wed. Dercksen, het orgelfonds en haar zoon die op het orgel mag spelen. Verder niets gevonden

Inv.nr 65. Idem 1907-1944.

26/2'32 Joh. de Heer, Rotterdam, Oostzeedijk 324/32. "Uw opgave voor nazien van Uw instrument kwam in mijn bezit en is daarvan goede nota genomen. Hoogachtend Joh. de Heer"

Verder niets gevonden.

Inv.nr 67. KV. Rekeningen e.d. Hierin bundeltje rekening en verantwoording orgelfonds:

Quitanties:

30/10 1846 Neuenhuis Emmerik ontvangen f 200.- "in mindering van de prijs van het op den 13den October j.l. door hem van mij gekochte orgel".

14/12 1846 Idem f 400.-

In overzicht der bedragen dezelfde twee, bovendien:

junij 1845 Op een reis naar Doornick met den Heer Reinhold ten einde het orgel te bezien. Uitgegeven f 4.10

22/10 1846 Inkomende regten orgel f 21.-

14/12 1846 Aan den orgelmaker Haffmans gegeven als douceur ter vergelding van zijn zorg en ijver bij het opzetten des orgels f 20.-

Voor koraalboek van Hauff f 3.75

Voor preludia f 0.60
Voor Reinhold 12.14

Aan Roos te Doesborgh voor een doos met messen met zilveren heften als blijk van erkentelijkheid aan de Heer Reinholdt

Inv.nr 79. Stukken betr. de restauratie van het orgel in Aerdts 1941-'45.

- 14/11'41 NKO (Bouman) aan Dr F.C.Kleinman. Orgelkast op voorlopige lijst van monumenten van geschiedenis en kunst. betr. orgel: Modernisering als pneumatiek geven niet altijd verbetering.
- boekje over werkwijze NKO met lijsten van tot nu toe gegeven adviezen zowel voor klokken als voor orgels. (*fotocopie lijst*)
- 4/12'41 NKO. Orgel 1843 geb. door Haffmans te Emmerik en 1846 in deze kerk geplaatst.
Praestant 8 (gr.oct.ged.). Praestant 4. Bourdon 8. Viola di G 4, Flaut 4 (ged). Q 2²/₃ (ronde opsnedes), Octav 4. Mixtuur 3 fach (C 1²/₃ 1¹/₂, f 2 1¹/₃ 1, f 4 2²/₃ 2, ais" 5¹/₃ 4 2²/₃, bovenste koor stom gemaakt). Q 1¹/₃ T 8 de T 8 b (franse constructie). C-g", C-f. 2 spaanbalgen met treden, geen electr. ventilator, bij laatste kerkrestauratie slordig onder handen genomen, Door veel bijspraak orgel onbespeelbaar. Te verrichten werk:
- a. laderestaur.
 - b. vern. pulpeten
 - c. wegschuren ijzerroest
 - d. bijregelen mechaniek
 - e. wegnemen kloppen ped.toetsen door bevilting
 - f. aanbrengen pijpsteuners voor grotere pijpen
 - g. houtw.bestrijding
 - h. VdG opschuiven tot 8', C-H comb. met Bourd 8
 - i. Oct 4' opschuiven tot 2', 12 kl.p. bijmaken
 - j. hoogste koor Mixtuur weer sprekend maken
 - k. Q 1¹/₃ van ais af opsc. tot 1³/₅, en 3 pijpen bijmaken
 - l. overige pijpwerk, dat van vrij week materiaal is vervaadigd, opronden, stemrollen vern. etc.
 - m. nieuwe reg.plaatjes
- 5/12'41 Begeleidend schrijven bij vorige, gericht aan orgelmakers Bik, Amsterdam, *De Koff Utrecht (Berendsen: stond niet in mijn aantekeningen)*, Van Dam, Utrecht, Koch Apeldoorn, Vermeulen Overschie. Overwegen de malle zijvleugels met houten paaltjes te verwijderen.
- 15/12'41 Offerte Koch. Lade is geheel gescheurd
- 19/12'41 NKO: Koch wil liever pneumatiseren en heeft weinig ervaring in mechanisch werk. Daarom advies N.A. van Dam, Predikheerenstr. 22 bis Utrecht. Hij heeft werk in Brummen tot tevredenheid uitgevoerd. Als men toch Koch wil (die veel goedkoper was), dan zullen wij dat ook begeleiden. Trmpet 8' en Tremulant voldoen nu niet: ze zijn verwaarloosd. Het is zonde de Trompet door een ander register te vervangen.
- 19/12'41 Koch. De windlade is geen cent waard. Na restauratie komen dezelfde klachten spoedig terug.
- NKO Reactie op brief Koch.
- 27/1'42 v.Dam aan Kereraad en KV. Reactie op opdracht. Over verplaatsen kachel.
- 29/1'42 Aschrift uitgaand schrijven aan Bouman oer machtiging opdracht en verplaatsing kachel
- 10/2'42 NKO reactie op opdracht
- 10/4'42 v.Dam over toewijzing gebruik Xylamom en over hulporgel tijdens restauratie
- 14/2'42 Verzegelde en getekende overeenkomst, ondertekend, betr. restauratie orgel in Herv.k. Aerdts
- art. 1. restauratie orgel met 10 stemmen te A.
- art. 2. restauratie volgens voorschrift NKO
- art. 3. werk bestaat uit ... (volgt ongeveer zelfde als eerst). Ook nog: Opschriften op registerplaatjes van rechts naar links: Praestant 8', Praestant 4', Holpijp 8', Viola di Gamba 8', Ged.fluit 4', Quint 2²/₃, Octaaf 2', Mixtuur 3 st, Tertiaan 1¹/₃ 1³/₅, Trompet 8' disant, Trompet 8' bas
- Voorschriften intonatie van elk register.
- 20/7'42 Diaconie aan prov.bestuur over goedkeuring f 1700 ondersteuning wegens restauratie onbruikbare orgel
- 20/10'42 v.Dam ...
- 24/4'43 v.Dam. 20 grote pijpen Trompet zeer slecht. Voorstel ze te vervangen door zink. Verder een of twee pijpen bijmaken (*bedoelt hij bij alle registers?*). De pijpen zijn aan de korte kant en daarom moeilijk te stemmen. Van Bouman mocht ik wel een paar grote pijpen van de Trompet van zink maken. Veel werk aan de restauratie.
- 17/5'43 vD. werk vordert niet zo door ziekte zijnerzijds. De pijpenmaker wacht op de Trompet en rest van de pijpen die nodig zijn.
- 30/10'43 vD. Orgel klaar op Trompet na
- 6/12'43 Idem
- 20/1'44 vD. Restauratie nadert einde. Alleen nog wat hangers en standers aanbrengen
- 12/4'44 vD. Enige praktische zaken
- 25/4'44 vD. over logies en bonnen
- 26/5'44 NKO Bouman bereid inspelings te verzorgen, mits het het karakter van een goedsdienstoefening heeft. Een concert mag niet. Ik wil geen lid van de cultuurkamer zijn.
- 6/6'44 vD. over zijn toestand
- 12/6'44 idem
- 16/6'44 voortzetting werk
- 20/6'44 Klad copie verstuurd 22/6 aan NKO. Advies. Wat nu?
- 26/6'44 NKO aan ds H.de Nie. Over getraineer van vD, die ook religieuze overwegingen erbij haalt (wat meer voorkomt bij Chr.Geref. mensen), over keuren van het orgel, over huidige moeilijke omstandigheden voor alle orgelmakers.
- 2/7'44 Klad KV besloten inwijdingsdienst geheel af te lassen
- 8/7'44 Bouman, ...
- 17/7'44 Bouman: Kan 21/7 a.s. komen en wil dit programma spelen:
Var. Est ce Mars	Sweelinck
Fuga	Hurlebusch
Pastorale	Bach
Andante	Mozart

	Studie	Schuman
	Adagio	Liszt
	Andante	Franck
	Slot improvisatie	Bouman
28/7'44	NKO Keuringsrapport. Alle punten van het contract worden stuk voor stuk nagegaan. Ontlatingsboringen, enige doorspraak. Nieuwe pulpeten bestaan uit platen van celluloid, windverlies balgen (maar dat is niet bezwaarlijk. Boven bestek alle ventielveren en alle koperdraad vernieuwd. Boven bestek ander pedaalraam en 4 nieuwe reg.trekkers. Enig bijgeluid bij staccatospel. Dit wordt nog verholpen. 3 x xylamonbehandeling, Viola d G boven bestek vernieuwd voor f 50.- na overleg. Overgang van Quint naar Terts bij c'. Boven bestek meeste pijpwerk één toon opgeschoven. Trompet: 12 bekers nieuw van zink, overige opgeschoven Grote ongelijkmatigheid in de kank bij de meeste registers. Viola d G moet zachter. Trompet in bas te krachtig. Stemming laat te wensen over. Advies: in dit geval geen inhouding wegens vertraagde oplevering. Resterende pas uitbetalen als een aantal gebreken zijn verbeterd. Van Dam moet de organist leren de Trompet te stemmen.	
2/9'44	vDam	
	<i>Aantekeningen Berendsen: orgel in juli'45 in gebruik genomen.</i>	
11/7'45	Over reisgelegenheid	
30/7'45	vD. Over ontvangen postwissel. Kan in Aerdt orgel nazien en stemmen, zodra er reisgelegenheid is.	
24/12'45	vD. Pas nu antwoord. Er moet van veel orgels oorlogsschade hersteld worden.	

Inv.nr 130. Aantekeningen van verschillende geschiedkundige onderwerpen, betreffende Kerk en Hervormde Gemeente te Herwen en Aerdt. Niet geraadpleegd.

Op enige kleinigheden na, zoals kladjes, geïnventariseerd 8/5'01. vO

Boekzaal 1847 - I. pag 221

Herwen, Aerdt en Panterden. ... gelukt "een Orgel te koop, dat onzer stoutste wenschen verre overtreft. Het is een nieuw werk; voor ongeveer 3 jaren gebouwd, en 10 volle registers sterk als: Praestant 8 voet, Praestant 4 vt, Bourdon 8 vt, Viola di Gamba 4 voet, fluit 4 vt, Octaaf 4 vt, Quint 3 vt, Octaaf 2 vt, Mixtuur 3 sterk, Trompet 8 vt., gemaakt door een Protestant voor eene Roomsche Kerk, mogt het, schoon Orgelmakers en Organisten eenstemmig goede getuigenissen van hetzelfde gaven, de goedkeuring niet wegdragen van den Geestelijke, aan wie de Examinatie was opgedragen. Maar onder het aanbiddelijk bestuur der Voorzienigheid heeft deze rampspoed des makers ons ten zegen gestrekt, en ons, die slechts over zoo klein eene som konden beschikken, tot eigenaars gemaakt van zulk een goede Orgel.

Reeds op den 13den December j.l. mogten wij ons Godsdienstig gezang het eerst door de liefelijke en krachtige Orgeltoon hooren begeleiden.

Wijzende op den weg, langs welken wij tot deszelfs bezit waren geraakt, leerde onze Leeraar" ...H.R.Reinholdt, organist enz te Nijkerk, op de Veluwe, vriend van de predikant, had bemiddeld en het feest opgeluisterd.

"De herinnering aan dezen blijden dag zal nog lang in onze zielen leven. En was er iets, dat op denzelfden onze vreugde matigde, het was een blik op den maker des Orgels, Haffmann, uit Emmerik, dien wij bij de stelling des Orgels den anderen dagen hadden leeren liefhebben en achten, als een braaf, kundig en door eerlijk man. Volgens eenparig getuigenis van deskundigen is dit zijn eerste werk met alle kunde en zorg en zonder het minste bedrag vervaardigd," ...

Wie was de maker, Nolting of Haffmans?

Toen ik in 1973 het orgel voor de eerste maal bezocht was ik enthousiast een nog onbekend Nolting-orgel aan te treffen. Het orgel was wel in slechte staat maar het was duidelijk een kleinere versie van het bijzonder fraaie orgel in de Hervormde Kerk te Gendringen. De Boekzaal noemt Haffmans als bouw. Het Kerkvoogdij-archief zegt alleen dat het orgel in Dornick is gekocht van Neuenhuis een biertapper in Emmerich en door hem (?) met behulp van Haffmans in Aerdt opgebouwd.

Nu vestigde Haffmans zich pas in 1856 in Doetinchem als zelfstandig orgelmaker en bouwde soms nog onder firmanaam Nolting & Zoon. Nolting was toen al overleden; diens opvolger en stiefzoon A.Holland overleed kort nadat Haffmans in Doetinchem zich had gevestigd. Haffmans moet bij Nolting hebben gewerkt en heeft de bouw in Dornick mogelijk in opdracht van Nolting verricht, in ieder geval nog geheel in de Nolting-traditie.

Wat is de juiste dispositie?

In de Boekzaal-dispositie staat de combinatie Prestant 4 vt / Octaaf 4 vt, hetgeen volgens Broekhuizen meerdere malen bij Nolting voorkomt. Ook het aantal slepen in de Boekzaal-opgave is juist, zodat we vooralsnog ervan uitgaan dat de daar genoemde dispositie correct is. Broekhuizen ontleent zijn gegevens kennelijk aan de Boekzaal.

Vóór de restauratie in 1941-45 was (opgave Bouman) inmiddels ooit de Octaaf 2 vt door Quint 1 1/3 vt vervangen. Deze verandering is zo onlogisch, dat je je afvraagt of de gegevens toch wel kloppen. Maar wat Bouman dan voorstelt: de verandering van de discant van die 1 1/3 vt in een Terts is weer geheel in strijd met het karakter van dit orgel. De overige veranderingen die hij laat uitvoeren zijn wel logisch, zij het waarschijnlijk niet historisch verantwoord: hij heeft geen pijponderzoek laten verrichten, dan was misschien duidelijk wat er precies is gebeurd.

In 1973 stond het volgende op de registerknoppen (niet de werkelijkheid aangevend) van rechts naar links:

Praestant 8 fuss, Praestant 4 fuss, Bourdon 8 fuss, Viola di Gamba 8 fuss, Quint 3 fuss, Flaut 4 fuss, Octaaf 4 fuss, Mixtur 3 fach, Ventil, Tremoland, Trompet Bass 8 fuss (of het orgel ooit deze dispositie heeft gehad?)

Onder de reg. knoppen zaten bordjes met de volgende namen (overeenkomstig de werkelijkheid, nl. de door Bouman / v.Dam gerealiseerde situatie):

Praestant 8', Praestant 4', Holpijp 8', Viola di Gamba 8', Ged.Fluit 4', Octaaf 2', Quint 2²/₃', Mixtuur 3 sterk, Tertiaan 1¹/₃, 1³/₅, Trompet 8' Disc., Trompet 8' Bas.

In 1991 volgden werkzaamheden door plaatselijke vrijwilligers, aanvankelijk onder leiding van Hans Kriek, inhoudende; restauratie, herstel kas en lade, aanvulling ontbrekend snijwerk (door v.d. Luit, Aalten), polijsten frontpijpen, vervanging windmachine, vernieuwing klavierbeleg en registraanduidingen (naar model van de bestaande), vervanging "Tertiaan" door Sesquialter, vervanging zinken trompetbekers door bekers van orgelmetaal, opschuiving VdGamba tot 4'.

2001 gebr. v.Vulpen, opknappbeurt zonder dispositiewijziging, laderestauratie, vernieuwing van 10 Trompetbekers, overige bekers verlengd, vervanging balg, vervanging conducten door flexibele buizen.

Voorts: Is de toren ooit in Dornick vernieuwd. Berendsen dacht, dat dat misschien een reden zou zijn, dat het orgel weg moest. *Maar in de Boekzaal staat een heel andere reden!*

Archief Gem. Wisch

Jaap den Hertog heeft hier onderzoek gedaan en aan archivaris Dorrestijn dit boekje gezonden:

Hertog J.B. den en H.(erman) de Kler, De geschiedenis van het orgel in de dorpskerk te Bennebroek, Bennebroek-Heemsede z.j. (1991). (bibl. arch. Wisch nr ...)

Hieruit:

p 42. Voetnoot 65.

Betr. Jubbega: opschrift op kas: geschenk van de Chr. Jongl.Ver. Andreas, ingewijd 8 jan 1911. Oud binnenwerk, dat later naar Bennebroek ging. Als Jan Proper de leverancier was van dit 2de hands orgel in 1911 dan heeft hij het wellicht in 1909 van de Hervormden te Diepenveen gekocht (zie vdKley / Zwart p 40: nieuw Proper-orgel in Diepenveen).

Uit Broekhuysen blijkt (p 244 en 754), dat dit oorspr. orgel afkomstig was uit de N.H.Kerk te Terborg.

(Streek)archief Varsseveld (*beter: Gem.archief Wisch: meded. Dorrestijn*): meerdere stukken uit 1726 betr. orgel gemaakt door de orgelmaker Jann Werner Dütsch uit Datteln. Oorspr. bestek hiervan:

Bordon 8, P4, Fluijt de Does 4', Q3, Octaef 2, Sesquialtra 2 dick, Mixtuer 3 pijpen c g c"', Cromhoorn 8' gehalveert, aenhangt pedael tot kleyn c, 2 blaesbalcken van 6 tot 6¹/₂ voet lank en 4 voet breed. Het klavier 4 octaven vol C,D tot c''

inv.nr 417

1847 vervangen door nieuw orgel. C.F.A. Naber plaatst het 1 jaar later in Diepenveen zonder disp.wijziging. Niet zeker of het naar Jubbega is verplaatst.

Gegevens van K.Bolt, persoonlijke aantekeningen. Dank aan B.J. Dorrestijn, Varsseveld (*beter: Silvolde*)

Dorrestijn B.J. Ned. Herv. Kerk te Terborg. Naar zijn zeggen niets over orgels (bibl. arch. Wisch nr 318)

D.W.Kobes. Kleine historie van de oude kapel te Sinderen. (bibl. arch. Wisch nr 291a) niet ingezien.

D.W.Kobes. Kleine historie van de Laurentiuskerk en het oude kerspel Varsseveld. (bibl. arch. Wisch nr 66 A,B,C) niet ingezien.

Uit het dagboek van H.H. Kreeftenberg betreffende het nieuwe orgel in de kerk te Varsseveld

aug 1860 H. Knipscheer orgelmakers te Amsterdam.

Knipscheer en zijn knecht zijn den 4^{en} vertrokken, toen was het binnenpijpwerk en toebehoren geplaatst en het verwen werd aan B. Colenbrander alhier opgedragen in daghuur en daaraan begonnen den 6en augustus, voltooid den 1 oktober, geverfd met penseelwit in goud afgezet.

Den 3 september komen Knipscheer en zijn knechtterug om ht front te stellen en het orgel te stemmen. hetwelk den 21 dezer was afgelopen. Den 24 daaraan volgende wed het orgel gekeurd door Grans Buis, organist te Deventer, die hetzelfde met lof goed keurde. Den 25 is 's morgens het orgel ingewijd door Rutgers predikant alhierwelke bij deze gelegenheid tot text had gekozen Kollossenzen 3 vers 16 tweede deel. Daar deze feest plegtigheid op Dinsdag plaats had was de kerk niet bijzonder druk bezogt doch er werd voor den armen gekolleteerd f 7.33¹/₂.

Des middags werd door den jongen Buis, zoon van genoemden Keurmeester op het orgel een consert gegevenhetwelk bestond uit 8 stukken, keurig bewerkt. Dit concert bragt op met 25 cent entre f 52,661² aangwend ter goedmaking der bekeuringskosten.

Dit orgel kost aan Knipscheer f 440.-

behalve de vleugels die kosten f 60.-

Deze onkosten werden met vrijwillige bijdaren door f 1600.- ondersteund en de rest werd van de kerk betaald.

Oud archief Gemeente Wisch inv.nr 1061.

Bestek Th.Houben en keuringsrapport Leeneman. Zie fotocopie. Zie ook vroegere aantekeningen. o.a. rekening Peckelman.

Zie verder oude aantekeningen en fotocopieën.

Archief Nederlands Hervormde Gemeente Varsseveld.

Inv.nr. 26g. Ingekomen stukken KV 1920-1923 (de andere betreffen de kerkeraad)

Inv.nr. 54 Notulen vergaderingen Kerkvoogdij 1902-33.

- 4/2'09 Voorstel een orgel te plaatsen in de kapel. Wordt goedgekeurd.
12/3'10 Van den organist B.Hofs is bericht ingekomen, dat hij voor f 25 's jaars het orgel in de kapel, dat zijn eigendom is, wil bespelen, dat reparatie en stemmen voor rekening van de kerk zijn.
17/8'20 Er sprake komt schoonmaak van het orgel en een nieuw register. Besloten met Hofs te overleggen of dit nodig is.
12/4'21 Nog aanwezige orgelpijpen aan Hofs (organist) overgedaan voor zijn orgel in de kapel.

Doorgelezen t/m 1923

Inv.nr. 54a Notulen vergaderingen Kerkvoogdij 1933-46.

- 3/8'45 "Besloten Ormel te vragen, wie of volgens zijn mening het orgel te repareren, het beste was, aangezien v.Dam hiervoor niet meer geschikt gerekend wordt". *Uit het volgende blijkt dat dit N.A. van Dam uit Utrecht is.*
14/9'45 Over de vraag of betreffende reparatie van het kerkorgel met Smits contact moet worden opgenomen.
5/10'45 Besloten het orgel afdoende te laten repareren. Ormel zal contrôle daarover houden.
18/10'45 Schrijven van Van Dam, Utrecht betreffende orgel te Sinderen.
14 /11'45 " ... brengt ter kennis, dat het orgel van de kapel te Sinderen half December klaar zou wezen". De orgelmaker krijgt een voorschot.
28/12'45 Het orgel te Sinderen komt ter sprake. Brieven daarover. Deze worden per aangetekende naar Van Dam doorgezonden.
6/2'46 Schrijven Van Dam over orgel te Sinderen. Hem wordt gezegd, dat het 15/2 klaar moet zijn op straffe van f 400.-
17/5'46 Orgelbouwer heeft f 1000 ontvangen, zodat hij nog f 1000 te vorderen heeft.
31/5'46 Schrijven mr de Jong betreffende orgel te Sinderen. "Als de KV kan aantonen, dat het orgel niet goed is afgeleverd, dan behoeft zij niets te betalen maar geeft in overweging een advocaat in Arnhem of omgeving te raadplegen" Aan Van Dam geschreven, naar Sinderen te komen en het orgel in orde te maken.
(een eindje verder:) Orgel zal ruim f 5000 kosten.
4/7'46 (Los vel; hoort het hier bij?) de voorzitter heeft met orgelbouwer Smits gesproken. Heeft rekening van Sinderen van f 20.- achtergelaten. Hij (wie?) raadt aan het te verkopen.
23/8'46 Schrijven Van Dam: orgel Sinderen nu goed.
20/9'46 Van Dam over te weinig betaald geld.
4/10'48 Orgel te Sinderen. Het kan niet meer. Orgel uit Chr. Belangen overbrengen. "of de muziek nog iets aangeboden moet worden voor haar medewerking tijdens de restauratie van het orgel".

Inv.nr. 54b Notulen vergaderingen Kerkvoogdij 1946-54. Geheel doorgelezen.

Los schrift in het notulenboek met titel: Notulen der Kerkvoogdij 1946-1947

- 20/6'46 Inkomend schrijven van Smits. Hij komt 24-30 juni om orgel te Sinderen in orde te maken. In beginsel subsidie (?).
13/7'46 (idem) Brief Smits. Hij geeft 10 jaar garantie op het orgel in de kerk. Ook over betaling betreffende Sinderen besloten met Van Dam
5/8'46 Brief Smits. Over orgelconcert door Bute in de kerk te Varsseveld
11/7'47 Nieuw orgel in Sinderen is te duur. Orgel Heelweg wordt niet gebruikt, is nog in goede staat. Wisselink zal informeren of het in bruikleen voor Sinderen kan worden afgestaan. Gesproken over aanbod Koch en Smits. "Te Beest zegt, om concurrentie niet te slim te maken, dan zou de kans bestaan dat er minderwaardig materiaal aangebracht word. Opgemerkt word, dat daar de deskundige adviseur voor moet zorgen". Verder: "door Van Dam niet netjes behandeld".

In het notulenboek zelf:

- 23/10'46 Hofs zegt, dat het orgel in Sinderen nu goed is. Accoord dat de KV het voor zijn rekening door Van Dam in orde laat maken, welke werkzaamheden verricht zijn door de heer Smits., orgelbouwer te Utrecht. Van Dam zegt dat volgens hem rapport Windlade dichtgemaakt, ventilator aangebracht. Regeling orgelspelen in Sinderen
11/11'46 Over betaling aan Smits. Dankbetuiging van wed. Ormel te Terborg voor haar overgemaakt bedrag voor opzicht door haar man tijdens restauratie van het orgel (*er staat niet welk orgel dat is*)
4/6'47 Koch biedt f 2000.- voor het orgel te Sinderen.
11/9'47 Rekening Smits orgelbouw f 220.50
31/5'48 Orgel te Sinderen onbespeelbaar. Besloten Zorgman te Velp een onderzoek te laten instellen.
29/6'48 Schrijven van Telman aan Koch betreffende het orgel te Sinderen en rapport Telman over dat orgel: Geen kosten meer eraan besteden. B&T hebben een heel goed orgel te koop.f 8000.-, daarbij bijkomende kosten. Men ziet ervan af wegens hoge bijkomende kosten, zoals bouwkundige aan de kapel.
29/7'48 Brief Telman. Hij zal ons op de hoogte houden, wijst erop het orgel tegen stof te beschermen. Hij is er nog niet achter wie Smits in Utrecht is.
Er is gezegd, dat "Gaanderen wel een ander wil hebben". Dat was wel geschikt voor Sinderen. Overleg met Telman.
31/7'48 Spoedeisende vergadering van restauratie toren en kerk. Ter sprake o.m. het afdekken van het orgel met papier.
2/10'48 Telman schrijft: B&T willen een nieuw orgel maken met gebruikt degelijk materiaal. Besloten T. te schrijven met B&T verder te gaan.
28/10'48 Adres van orgelbouwer Verweys te Amsterdam doorgegeven.
29/12'48 In Sinderen is geen consistorie en de kapel is veel te klein. Eerst dit oplossen alvorens tot aanschaf nieuw orgel over te gaan. Over rekening stemmen door Smits.
14/1'49 Aanbod Timmenga: nr 1: 270 pijpen f 5000.-, nr 2 312 pijpen f 5750.-. Beide mech, sleeplade-systeem, nieuw en degelijk gebruikt materiaal. 5 jaar garantie. Overnemen van twee kabinetorgels in de kerken van Varsseveld en Sinderen
30/5'49 Orgel dat in Sinderen staat is geen eigendom van de kerk. Kunnen het niet verkopen, zodat de meerprijs f 500 is. "Driebergen" heeft geen bezwaar tegen de plannen van Telman, afgezien van het gebruik van zinken pijpen. Het moet tin of lood zijn.
Later (*is dat nog 30/5?*) "... gezegd wordt, dat hunnerzijds geen bezwaar meer bestaat tegen het plaatsen van enkele zinken pijpen, overigens gaat de adviescommissie accoord met de voorstellen van de Heer Telman, zoodat het orgel gebouwd word volgens opdracht, namelijk f 5000 voor het orgel en f 500 voor de frontkast en het oude orgel van Sinderen wat in de kerk staat".. Afschrift opdracht van Telman aan B&T.
14/7'49 Over orgel Sinderen en brief B&T

- 29/8'49 Opdracht Smits het orgel te stemmen
 30/11'49 Brief Telman over wel of geen windmachine
 26/4'50 Over vordering van het werk. Telman zal het werk keuren.
 21/6'50 Orgel gekeurd door "Telman uit Enschede en Marter uit Driebergen" (*kennelijk bedoeld Matter*). ACONOV hoopt dat de zinken frontpijpen t.z.t. zullen worden vervangen door p. van orgelmetaal. De Holpijp quinteert. De windmachine is niet geruisloos. Kastje voor muziek en gordijntje ontbreken nog. Eindrapport als alles in orde is. Correspondentie met B&T

- 54c **Idem 1955-1969**
 54d **Idem 1969-1976**
 54e **Idem 1952-1962 (klopt dat???)**
 54f **Idem 1976-1981**

Inv.nr. 55 Ingekomen stukken en missieven van uitgaande stukken Kerkvoogdij, 1814, 1822-1899.

Hieruit geen aantekeningen gemaakt.

Inv.nr. 56 Ingekomen stukken en missieven van uitgaande stukken Kerkvoogdij, 1940-1946.

- 24/9'45 W. Smits, Kerkorgels, Orgels, Nieuwbouw, repareren, stemmen, Jodocus van Lodensteinstraat 13 - 13bis, Zuilen (Utrecht),
 Komen vrijdag voor de reparatie van het orgel.
 2/10'45 Smits.BS bij plan betreffende restauratie Kerkorgel. (*Waar is dat plan ??*)
 z.d. Rapport N.A. van Dam Utrecht, betreffende. orgel te Sinderen (kennelijk werkplan)
1. Blaasbalg
 2. Trapinrichting wijzigen.
 3. Windlade restaureren, onderdelen vernieuwen
 4. Regeerwerk. Ingesleten delen vervangen.
 5. Ventielmechaniek
 6. Walsbord rammelvrij maken
 7. Klavier
 8. Kast blank maken
 9. Holpijp 8' Bas ... Dat deel wijder maken
 10. Prestant 8'. 30 pijpen vervangen door andere die hij nog heeft staan
 11. Viola di G. 30 pijpen vernieuwen
 12. Octaaf 4'. Zes grootste zijn van hout, Deze vernieuwen
 - 13 Quint 2 2/3' dc. Deze geheel vernieuwen
 14. Basfluit 2' 24 pijpen , opknappen.
- 10/1'46 Van Dam aan KV.
 1? Trapinrichting zo gebleven. Geen ruimte voor "electrische bemaling".
 8. Over de orgelkast
 9. Holpijp 8' Gr. octaaf is pneumatisch. Moet bijgeregeld worden.
 11. Gamba is niet nieuw. Geen metaal genoeg.
 13. Quint 2 2/3. Bas gebleven, iets opgeschoven
 14. Basfluit 2' was niet meer aanwezig. Hiervoor gekomen.
 Oude pijpen uit Varsveld mochten we gebruiken, maar veel daarvan door tinpest aangetast. Alleen de Octaaf 2' kon er van vervaardigd worden.
- ? Rapport Ormel betreffende. Sinderen.
 Holpijp 8', bas vernieuwd, onderste octaaf spreekt niet
 Prestant 8', intonatie voor een deel niet goed.
 Viola di Gamba 8' is niet nieuw
 Octaaf 4' is goed
 Quint 2 2/3' is niet vernieuwd
 Basfluit 2' 24 pijpen niet opgeknapt maar veranderd in Octaaf 2'
- z.d. KV aan N.A. van Dam betreffende het orgel te Sinderen. Klachten:
1. lange duur van de restauratie
 2. Niet vernieuwen Gamba 8', hetgeen volgens opgave zou gebeuren
 3. orgel onbespeelbaar wegens hangerij
 4. Slechte aanspraak verschillende registers
 5. wegtrekken der stemming bij gebruik van meerdere registers (te veel pijpen op betrekkelijk kleine lade).
- 12/2'46 Mr Van Leeuwen Veenendaal namens Van Dam
1. In bestek geen datum van oplevering genoemd
 - 2, Gamba wel vernieuwd maar van goed gebruikt materiaal
 3. Hangerij door hoge vochtigheidsgraad in de kerk.
 4. Bij ingebruikneming is niemand gevallen over slechte aanspraak
 5. Als een orgeltrapper wordt gebruikt is dat bezwaar ondervangen. Het argument van de te kleine windlade deugt niet.
- 18/2'46 Afschrift brief aan Mr G. Vixseboxe (?) Almelo over geschil met orgelmaker N.A. van Dam te Utrecht, die beweert dat het orgel te Sinderen in orde is, wat door de deskundige Joh.Ormel te Terborg wordt tegengesproken. Juridisch advies gevraagd.
- 29/5'46 Van Dam aan KV. Kan niet meer grote reis maken wegens hoge leeftijd. Accoord het werk op zijn kosten in orde te laten maken: verhelpen hangerij, afregelen pneumatiek.
- 14/6'46- W.Smits. Komt eind juni naar Sinderen. Mogelijk kan dan ook de Baardpijp in de grote kerk aangesloten worden.
 Later blijkt dat de zaak met v.Dam behoorlijk is geregeld.

Inv.nr. 57. Ingekomen stukken en missieven van uitgaande stukken Kerkvoogdij, 1947-1950.

Inv.nr. 58. Idem 1951-1959

Inv.nr. 66. Kerkrekeningen 1876-1899, 1884-1922.

- 1920 Rubriek Het Orgel (*geen exacte data genoemd*):
 L. e f 18.-
 L. Schwarze f 166.95

Inv.nr. 97 Akte van verpachting van de organistenplaats of het erf Lieftinck genaamd door kerkvoogden en notabelen 1853 (afschrift). Zie de andere gegevens over goed Lieftinck.

Inv.nr. 131 Eén stuk:

30/5'49 Verzegeld contract tussen de KV te Varsseveld en de firma Bakker & Timmenga, Orgelfabrikanten te Leeuwarden betreffende levering van een pijporgel volgens tekening, bestemd voor de Kapel te Sinderen.
mech. sleepladen.

Kast voorzijde eiken, zijkanten en achterwand vuren. Frontpijpen en grootste p. van Octaaf 4' van zink, overige 45% tin. Magazijnbalg. (geen woord over gebruikt pijpwerk), 5 jaar garantie, f 5500 in 3 termijnen. Dispositie en enige mensuren:

Prestant 8' C-Gs tr. Holpijp	c-79
Holpijp 8' 12 grootste van hout	c 72
Octaaf 4'	c 43
Fluit 4'	C 72
Octaaf 2'	C 49

Inv.nr. 188 Rekeningen Kerkmeesters 1658-1735 (?)

Na Inv. nr. 211 nog 11 dozen met allerlei materiaal, voor een groot deel vrij recent over de kerkrestauratie in 1975

Doos 1

datum ?

B&T aan Telman. In vorige opgave: van 20/9'48_:

Prestant 8'	54 p.
Viola 8'	34 ???? p.
Octaaf 4'	54 p.
Fluit 4'	54 p.
Octaaf 2'	54 p.

Nu op Uw wens Gamba 8' vervangen door Holpijp 8' met 54 p. Prijs hetzelfde omdat enig pijpwerk van de kabinetorgels gebruikt kan worden.

Verdere correspondentie hierover.

Doos 2 Architectentekeningen 1975 , stukken Natuursteenbedrijf Lammers

Doos 3 Architectengegevens, obligaties

Doos 4 Correspondentie restauratie kerk ca 1975. Diversen

11/3'72 Restauratiecommissie N.H. kerk te V. aan vdBerg & Wendt. Pro forma rekening gevraagd (i.v.m. subsidie) voor inpakken en stofvrij afsluiten van het orgel (*in werkelijkheid werd het orgel overgeplaatst naar het gebouw voor Christelijke Belangen ter plaatse*)

- NOS over opname van het orgel door A. Kreuzen op 12/3'71. Programma van Kreuzen
- Gebruikelijke schrijven van de OC bij begin plannen restauratie orgel
- Programma ingebruikneming orgel na restauratie door Blank

Doos 5. Boek met zitplaatsen in de kerk

Doos 6. Ontvangsten en Uitgaven 1923-34

Kadastrale gegevens
Ledenlijsten (jaar onbekend) en lijsten kerkelijke belasting
(Afschrift Rekeningen 1945-46-47 *er zit niets in*)

Doos 7 Uit "Grote of Laurentiuskerk"

Het Orgel. Hierin uittreksel uit het contract met de dispositie (onvolledig).en de toevoeging over de beide voorbereide stemmen.

Foto's orgel, offerte Blank

Archief Varsseveld 26/2'03.

Doos 8 diversen.

Afscheidspreken, begrafenispreken, architect-tekeningen
kas- bankrekeningen restauratie Herv.k. te Varsseveld 1972

Een bijlage bij kerkrekeningen 1725 en 1691

Bouwtekening voor orgel te Sinderen (kennelijk het huidige orgel) Foto's van de kerk
Stukken van accountants Westerveld & Beukema, betr. de restauratie in 1979-80

Doos 9. diversen

Stukken van bureau voor architectuur en stedenbouw te Arnhem ca 1972.

Stukken betr. het bewaren van de eenheid in de kerk ca 1943.

Doos 10. Begrotingen KV-uitgaven 1873 - 1965 (enkele ontbreken). Betr. het orgel:

1873 en 1874	geen uitgaven apart voor orgel genoemd
1880	f 60.- (vorig jaar genoemd: f 100.-)
1881	f 60.-
1882 en 1883	elk jaar f 25.-
1898 - 1901	elk jaar f 15.-
1902 - 1920	elk jaar f 25.-
1921	f 500.-
1922 - 26, 1928	elk jaar f 50.-
1929	f 500.-
1930, 1931, 1937	f 50.- of f 60.-
1943	f 600.- (vorige ook genoemd: f 40.-)
1944, 1947, 1948	elk jaar f 40.- of f 50.-
1949, 1951, 1953 - 1957	variërend van f 100 tot f 200.-
1958	f 3000.-
1959	f 4000.-
1960	f 5000.-
1961	f 7000.-
1965	f 500.-

Doos 11

Rougoor. De Geschiedenis van de Catharinakerk pl 2001

Zie ook "De Kroniek", contactorgaan oudheidkundige vereniging Doetinchem, Gaanderen, Zelhem.

Hoofdzaken uit het archief van Wisch in XX ste eeuw betr. orgels

Orgel in kapel Sinderen

- 1910 orgel geplaatst in de kapel te Sinderen, dat eigendom is van B.Hofs
- 1920 zie Kerk Varsseveld 1920
- 1945 reparatie Sinderen door N.A. v.Dam, welke waarschijnlijk zeer onvoldoende is geweest.. Smits zou het in orde maken. Is dit werkelijk gebeurd? Jaren daarna rekeningen over stemmen door Smits. v.Dam schrijft dat hij wegens hoge leeftijd niet meer een grote reis kan maken.
- 1948 Achtereenvolgens Zorgman en Telman erbij gehaald. Telman: geen kosten meer er aan besteden. B&T willen een nieuw orgel maken met gebruikt degelijk materiaal. Ook nog sprake geweest van overname van het (Standaard-)orgel van Gaanderen (dat in datzelfde jaar naar de kapel in Ruurlo ging)
- 1950 orgel gekeurd door Telman en Matter (Driebergen). ACONOV heeft bezwaar tegen zinken frontpijpen. De Holpijp quinteert.

Orgel in kerk Varsseveld

- 1920 L. Schwarze schrijft rekeningen van f 18.- en f166.95. in notulen: schoonmaak en een nieuw register. Van overgebleven pijpwerk is een Octaaf 2' gemaakt voor Sinderen
- 1946 Smits komt naar Sinderen. Mogelijk kan dan ook de Baardpijp in de grote kerk aangesloten worden.
- 1972 Rekening gevraagd aan vdB&W voor inpakken orgel (in werkelijkheid ging het naar geb. Chr.Bel.)

Zevenaar

J.W. van Petersen, De Sint Andreaskerk te Zevenaar in de krant Liemers lantaern jg 33, nr 340, vrijdag 1/10 1971.

ca 1556 nieuw orgel, uitbreiding door Jasper Noster.

In 1601 schijnt er een grote brand te zijn geweest in Zevenaar. Of de kerk toen is verbrand?

1662 nieuw orgel Johan Morlett, Arnhem, die het oude orgel al tientallen jaren in onderhoud had.

1843 oude orgel opgeruimd. Vervangen door een van Rütter

1870 vergroting Oostzijde

1884 neo-gothische toren (Tepe)

1905/06 en 1931 verbouwing kerk

1966 geheel nieuw interieur.

Dick Onck, Kerkorgels in de Liemers. Het pijporgel van de St.Andreaskerk te Zevenaar. Old Senders Nijs, Kwartaalblad Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar, Periodiek voor Babberich, Ooy, Oud-Zevenaar en Zevenaar. 5e jaargang nov 1998 nr 4. Losbladige bijlage. (heb fotocopie).

Deze club doet erg moei,ijk met auteursrechten. Advies 2de archivaris Doesburg: Secr. schrijven voor toestemming van overname van gegevens. Ook fotocopiëren verboden,

Secr. Postbus 2072 6900 CB Zevenaar

Orgel, dat hier tot 1848 was had een eikenhouten kas met fraai snijwerk. Verder geen gegevens.

1844 Opdracht Wilhelm Rütter Kevelaer bouw nieuw orgel, 28 st (huidige: 17 st nu zonder vrij ped)

1887 vlg's krantenbricht orgel totaal versleten. In werkelijkheid: Toren gebouwd, verbinding gemaakt tussen kerkruimte en 1ste verdieping torenruimte, waar koor moest komen. Daar stond orgel voor en moest dus worden verplaatst

9/11 1887 Brief Mgr P.M.Snickers (Aartsbisdom Utrecht) geeft toestemming werkzaamheden Gradussen voor f 2250. Gradus en Henricus Gradussen waren oorspr. meubelmakers en hebben verm. het orgelmakersvak geleerd van Smits, die lovende woorden had voor hun werk. Verplaatsing orgel, Van Rütter opnieuw gebruikt: Hoofdw en Pos.lade, op Hw B16 Hp8 O4 Blf4 Mxt, mogelijk P8 en enkele kleinere pijpen. Op onderpos. B8b/d Flharm. Van Gradussen: Hw P8, pos VdG8. Vrij ped verwijderd. *Bedoeld zal zijn i.p.v. Blf 4: F 4, O 2, Blf 2*

Later N.V. Kerk- Hw en Concertorgelfabriek v/h Gebr. Franssen, Voorburg: Hw Sal8 Pos Rf8 VxC8 Gh4

- Vermeulen Q3 en T8 Pos Wf2. Mxt vergroot en verhoogd tot 1 1/3' 4 st

Hetzelfde in en tweezijdig bedrukt A4 tje, afkomstig van het kerkelijk bureau van de St Andreaskerk

Idem O.S.Nijs 2001, nr 1. Dick Onck, Het Schwarze orgel in de St. Martinuskerk (betr. Oud-Zevenaar).

Bouw kerk tussen 1300 en 1350; verving voorganger. 1572 oorlogsschade

Gegevens over Lorentz Schwarze: orgel dat hij samen met Cleffen maakte voor Herv.k, te Ede tussen 1842 en 1845, Utrecht Mattheus (Oog in Al) ook oorspr. van hem. Verwijzing naar publicatie Harling in Unser Bocholt.

1681 eerste orgel Meister Ruprecht (moet gezien het jaar Johannes Ruprecht zijn geweest) 9 1/2 registers.

XVIIId (tussen 1779 en 1806) nieuw orgel, onbekende bouwer, 1 kl, 9 reg, aangeh.p., 3 balgen.

Dat is niet juist

23/1 1858 Aanbesteding nieuw orgel

KONTRACT.

Op den huidige datum is tussen hem en het parochiaal Kerkbestuur van den Parochie van den H Martinus te Oud Zevenaar ter eenre en den Heer Orgelmaker Lorenz Schwarze te Anholt woonachtig anderzijds het navolgende Kontractgesloten, namelijk:

De genoemde Orgelmaker L. Schwarze maakt voor deKerk der parochie van den H.Martinus te Oud Zevenaar een geheel nieuw Orgel met Twee handklavieren en een aanchangen Pedaal.

Dit werk moet in alle deelen op de duurzaamste en beste wijze worden bearbeidt en de navolgende registers bevatten:

HET HOOFD MANUAAL:

1. Prestant 8 voet van metaal en gevolliert. In De Front Sprekend.

2. Gamba 8 Voet I.Octaaf toegevoegd van Metaal.

3.Bourdon 16 Voet, Bas van Hout, Discant van Metaal.

4. Gedekt 8 Voct, I Octaaf van Hout, verder van Metaal.

5. Octaaf 4 Voet van Metaal.

6.Fluit 4 Voet van Metaal.

7.Quint 3 Voet van Metaal.

8.Octaaf 2 Voet van Metaal.

9.Trompet 8 Voet Bas van Zink.

10.Trompet 8 Voet Discant van Zink.

POSITIEF:

1. Prestant 4 Voet van Metaal.

2. Gedekt 8 Voet 1 Octaaf van Hout, verder Metaal

3. Fluittraves 8 Voct met ontleende Bas.

4. Fluit 4 Voct van Metaal

5. Superoctaaf 2 Voet van Metaal.
6. Vacat voor 4 Voet. (open plaats voor 4 voets register)
7. Vacat voor 8 Voet. (idem voor 8 voets register)
8. Ventille. (soort ontlastklep op de balgen)
9. Baskoppel.
- IO. Discantkoppel.

okt 1857 (*kan niet*) contract met Lorenz Schwarze. Disp.:
 Hw P8 Gmb8 (1 oct metaal) B16 (bas hout, dc metaal) Ged8 (1 oct hout) O4 F4 Q3 O2 T8bd (beide zink)
 Pos. P4 Ged8 (1 oct hout) Fltr8 (met "ontleende bas") F4 SO2 Vacat voor een 4', Idem voor een 8' Ventille, Bascoppel,
 Disc.koppel, 2 balgen, pijpwerk gegoten, niet gewalst, hoog tingehalte, kast droog Scandinavisch dennen, juni 1858 te
 leveren.
 1911 Verplaatsing door Ludwig Schwarze naar huidige plaats
 vdHarst schreef: meeste pijpwerk ouder, mogelijk ook windladen
 1987 restauratie Elbertse
Welke dispositie schrijft Onck op?

Archief Onck (alle stukken zijn fotocopiëën)

- Dick Onck 1998 *Geschiedenis van het pijporgel in de St. Andreaskerk t Zevenaar uitgezocht in 1998. Gegevens afkomstig uit het streekarchief te Zevenaar het kerkbestuur en uit het rapport van drs J.J. van der Harst d.d. 1991*
- Dick Onck, *Boekje in ringband Geschiedenis van twee Zevenaarse orgels - Het pijporgel van de St. Andreaskerk, werkstuk van de bgebr. Gradussen met gebruikmaking van een aantal onderdelen uit het eerder in de kerk staande orgel van Wilhelm Rütter & Het pijporgel van de St Martinuskerk, werkstuk van vader Lorenz Schwarze late verplaatst en veranderd door zijn zoon Ludwig Schwarze*
- 8/3-1993 Streekarchivariaat (J.Th.M.Giesen) De Liemers en Doesburg aan de heer Akkermans. Archief andreasparochie is in twee delen gesplitst. Ik vrees dat U het deel 1887 - 1928 niet hebt gezien Kwitantie beaard van Gradussen d d 29/22 1890. f 2250.-. Bijgaand fotocopie machtiging aanbrengen herstellingen en verbeteringen door Maarschalkerweerd sept 1927
- Archiet Andreaskerk nr 79 betalingen 1843, 1845 oude ogel te koop , 1846 keuringsrapport werk "oncerbetelijk"
- Overzicht 1843 - 1992
- Beschrijving van beschermd monument R.K. kerk St. Andreas
- juni 1844 Dispositien und Kostenanschlag zu einem neuen Orgelwerke etc (fotocopie van gemaakt)
- 1/6 1844 Contract Rütter / kerkbestuur (niet gecopiëerd)
- dec 1991 J.J. vdHarst, *Voorlopig apport betreffend het orgel in de Sint Andreaskerk e Zevenaar*-(fotocopie van gemaakt)
- 6/5 1992 Parochiebestuur Zevenaar aan vdHarst. Verzoek volledig rapport uit te brengen
- 17/12 1987 Flentrop aan dagelijks bestuur Pastorale Raad Zevenaar Prijsopgave schoonmaak en gedeeltelijke revisie orgel gebouwd door v/h Gebr.Franssen, Voorburg Herstel pijpwerk, windladen
- 4/8 1992 J.J.Elbertse & Zn, prijsopgave restauratie. Laden: (behoud sponsels, verwijderen telescoophulzen uit 1967), mechaniek, regeerwer, klaviatuur (kunssof beleg onderoetsen vervangen door been), pijpwerk; blasbalg (met twee schepbalgen), nieuwe windmachine, houtwormbestrijding, ook prijsopgave voor disp.wijziging (wijziging Mixtuur, Quint 2 2/3 -> Cornet3 stTrompet8' vervangen
- foto's (slechte copieën) van Beesd (Gradusse ca 1890), Bek, Milheeze)1855 Smits / ca 190 ombouw), Bakel (voorm. Gradussen orgel 1905), Hernen H.Jodocus Rütter 1856, rest. Verschueren 1956 (fotocopie uit Versch. orgelnieuwu
- Hernen H. Judocus (Verschueren Orgelnieuws), foto, disp. 1856 (Rütter) / 1956 (Verschueren)
- 1979 Hans van der Harst, *Het historische orgel in de Grote Kerk der Hervormde Gemeente te Hilversum* (ter gelefenheid van de ingebruikneming 1/12 1979)
 In Hilversum drote branden in 1629, 1766, 1971. e v.m. Nieuwe Kerk aan de Larenseweg is '79 afgebroken en wordt nu Grote Kerk genoemd, weer in gebruik genomen 1979.
 vtK geeft de disp van het Rütter-orgel in de St Josephkerk te Gouda (zonder het bouwjaar 185 dat uit andere bron bekend is). Vergelijk met het Rütter-orgel te Hernen bevestigde dat het v.m. orgel in Gouda van Rütter was. Bij de restauratie zijn fragmenten teruggevonden van de overlijdingsannonce van G.A.D.J.Gabry.orgelmake e Gouda, die dicht bij de St.Josephkerk woond en 1895 overleed Mogelijk heeft zijn zoon darna aan het orgel gewerkt.. 1902/04 oude St Josephkerk door een nieuwe vervangen. fa Gabry plaatste het orgel over naar de nieuwe kerk In 1924 leverde de Verenigde orgelfabriek te Aalten een nieuw orgel. Het oude verplaatst naar St Antonius te Ulf. Wattël, Utrecht verplaatste het na f=de oorlog naar Vlaardingn, Geref.Gem. Werk van Wilhelm rütter in Nederland: Schiedam RK O.L.Vr., (!865, 32 reg), Den Haag RK Boskant (1870, 31 reg.), Rotterdam RK. Bosjeskerk (1874, 29 reg._, Gouda RK Gouwekerk (= St Joseh?, 28 reg). Zijn grootste orgel in Kevelaer Bedevaartskerk, 3 man en ped, 35 reg), nu vervangen, Later meer in romantische richting (1881 Schiedam ChrGrf). Disp. thans (zie fotocopie), rest. Leefflang, Veel foto's. Overplaatng en estauratie door Leefflang. Dispositie situatie Hilversum (*Fotocopie gemaakt*)
- Stukken betr. het jubileum van Ernest Sparenburg
- Vergelijkende presentatie van 5 nederlandse orgelmakers, gespreksleider v.d.Harst, onvolledig. alleen feagment over Adema (v.Eck, Timmer)

z.d.

Alois Wolfgang Arbogast. *Der Orgelbauer Wilhelm Rütter 1812 - 1887 Uit een niet nader genoemd tijdschrift. Hierin en werklijst* (geheel gescand en omgezt. Voetnoten met verwijzingen nar andere literatuur verwijderd:

NEUBAUTEN

(Arabische Zahlen, Anzahl der Register; römische Zahlen, Anzahl der Manuale, Ped: selbstndiges Pedal: ang. Ped: angehängtes Pedal Fehlendes war nicht erfahrbar. Bei unterschiedlichen Jahreszahlen in den Quellen wurde die am zuverlässigsten scheinende gewählt. Falls nichts weiteres 1841 vermerkt., nicht mehr vorhanden, in seltenen Fällen auch keine weitere Kenntnis.)

- 1841 Zyfflich (Kranenburg). St. Martin. 18 II.ang.Ped.
1842/43 Kevelaer, Kerzenkapelle', 2S. II, Ped~, Gehäuse mit Westempore erhalten
1843 Duisburg-Ruhrort, evangelische Kirche, 29, II, Ped.
1844 Hartefeld (Geldern), St. Antonius, 10. 1, ang'. Ped.'
1846 Zevenaar (NI., Prov, Gelderland)', Pfarrkirche, 22, II (?), Ped.
1849 Sevelen (Issum), St. Antonius, 22, II, Ped.; Gehäuse erhalten, Werk 1966 mit Änderungen durch Seifert. Kevelaer, restauriert
1850 Kapellen (Geldern). St. Georg, um 1950 in Ginderich (Wesel) erwähnt
um 1850 Sevenum (NI., Prov, Limburg)'. SS. Fabianus und Sebastianus, 24. II (?). Ped
1852 Duisburg-Beeck . evangelische Kirche
1852 Düffelward (Kleve), 10, 1. ang. Ped, erhalten
1854 Gouda (NI., Prov. Zuid-Holland) St. Josef, 28, II, Ped., 1979 restauriert sowie in Hilversum (NI., Prov, NoordHolland), Grote Kerk, aufgestellt durch die Fa. Ernst Leeftang in Apeldoorn (NI.,Prov. Gelderland)
- Bij de volgende vijf is bij de fotocopie aan de rechterkant wat weggefallen*
- 1854 Duisburo-Ruhrort, St. Maximilian,
- 1856 Hernen (NI., Prov. Gelderland) St Jodocus 14, II, ang. Ped.. 1956 verändertten
- 1859/60 Geldern, Ped. Evangelische Kirche, 1
- 1860 Till (Bedburg_Hau), St. VincentinuII, Ped., 1984 restauriert durch SeifertKevelaer
- 1862 Kervenheim (Kevelaer), St. Antonius, 13, It, ang. Ped., 1967 restauriert und erweitert durch Seifert, Kevelaer"
- 1863 Vluyn (Neukirchen-Vluyn)', 18, II, Ped., Gehäuse erhalten, mehrfach umgestaltet, zuletzt 1965 durch Peter, Köln; an Stelle der Weidtmann-Orgel, die Rütter 1863 nach Stenden (Kerken) traaslozierte
- 1864 Schiedam (NI., Prov. Zuid-Holland) katholische Kirche, 34. II (?), Ped
vor 1865 Neerbosch (bei Nijmegen), 22, II, Ped.
Millingen (nördl. Kleve), 19, II, Ped. Hamersfeld, 22, II (?), Ped.
(alle 3 NI., Prov. Gelderland)
- 1865 Schiedam, 0. L. Vrouwenkerk, 32, II, Ped.1
- 1868 Huisberden (Bedburg-Hau), St.Peter 12, II, ang.Ped, heute ausgelagert bei Breill, Dorsten, dabei Gehäuse spurlos ver schwunden
- 1868 Zierikzee, römisch-katholische Kirche 18, II, Ped.
- 1869 Aldekerk (Kerken), SS. Peter und Pau120
- 1870 Den Haag (NI.. Prov. Zuid-Holland, St Anthonis- en Lodewijkskerk. 31, II, Ped. 1945 bei einem Luftangriff völlig vernichtet.
- 1870 Keppeln (Uedem), St. Jodokus, 1980 von Seifert, Kevelaer, neuerrichtet unter Wiederverwendung alter Zinnpfeifen und des neugotischen Prospekts
- 1871 Gennep (NI., Prov. Limburg, westl. Kleve), römisch-katholische Kirche, 23, II, Ped., Kirche und Orgel 1944/45 völlig vernichte
- 1872 Pont (Geldern), St. Antonius, 9
- 1872 Hohenbudberg (Krefeld), St. Matthias
- 1875 Rotterdam (NI., Prov. Zuid-Holland), St. Anthoniuskerk, 29, II, Ped.
- 1875 Büderich (Wesel), St. Peter
- 1876 Wissel (Kalkar)". St. Clemens. 19. II, Ped 1984 durch Breil, Dorsten 23, restauriert
- 1878 Qualburg (Bedburg-Hau), St. Martin. 14
- 1878 Kevelaer. Marien-Basilika, 35, III, Ped., Rütters größte Orgel
- 1878 Griethausen (Kieve), St. Martin, 19. II Ped.
- 1879 Essen, Klosterkirche der barmherzigen Schwestern, II, II, ang. Ped
- 1880 Kevelaer, St. Antonius, 32
- 1881 Schiedam (Ndl.), Christelijk Gereformeerde Kerk, 16, II, Ped, erhalten
- 1882 Wissen (Weeze), katholische Schloßkapelle, 8, 1, ohne Ped.; Orgel samt Kirche und Ausstattung erhalten, ein einmaliges Beispiel eines „Gesamtkunstwerkes" des 19. Jahrhunderts am Niederrhein
- 1882 Venlo, katholische Kirche
- 1886 Wankum (Wachtendonk), St. Martin

- 1886 Emmerich St. Martinus. 25, II, Ped
 1890 Twisteden (Kevelaer), St. Quirinus, 8, II, ang. Ped., aus der Werkstatt der Rütter-Söhne Carl und Julius, 1956 nach Winnekendonk (Kevelaer) St. Urban, 1961 nach Schwanenberg (Erkelenz), St. Severin, dort erhalten⁷
 Ohne Jahresangabe, Weeze, St. Cyriakus

Werke, bei denen die Anfertigung durch Rütter vermutet. aber nicht bestätigt wurde
 Um 1850 Nütterden (Kranenburg), St. Antonius, 1857 von Tibus, Rheinberg. erbaut
 Um 1850 Dremmen (Heinsberg), St. Lambertus, von Müller-Reifferscheid. erbaut
 1852 Warbeyen (Kleve St. Hermes, 1854 von Kersting, Münster, erbaut

REPARATUREN - UMBAUTEN - VERSETZUNGEN

- 1836 Wissel, St. Clemens Verbesserung, Erneuerung und Versetzung der alten Schwalbennestorgel von der nördlichen Mittelschiffwand auf die neu errichtete Empore an der Westseite²³
 1840 Kalkar, evangelische Kirche, große Reparatur
 1846 Duisburg-Beeck, evangelische Kirche, größere Reparatur
 1846 Geldern, St. Maria Magdalena, Reparatur und Vergrößerung
 1847 Kleve, Minoritenkirche St. Mariae Empfängnis, Reparatur
 1848 Wissel, St. Clemens, Reinigung
 1850 Kleve, evangelische (reformierte?) Kirche, für vier Wochen, wohl Reparatur
 1863 Stenden (Kerken), St. Thomas, Aufstellung und Änderung der alten Weidtmann-Orgel von 1747 aus Vluyn, evangelische Kirche (s. u. Neubauten 1863), II, 1, anIg. Ped.; Weidtmann-Geh~use erhalten
 1872 Wissel, St. Clemens, Reparatur und Stimmung
 1877 Anrath (Willich), St. Johannes, Reparatur
 1878 Till. St. Vinzentinus. Reparatur durch Sohn Carl ,Facteur d'Orgue
 1885 Krefeld, St. Stephan, Reparatur
 1891 Kervenheim, St. Antonius, ,Versetzt Carl I RiItter, Kevelaer, 1891, 1. Mai fertig
 1895 Brüggen, St. Nikolaus, Versetzung und Reparatur durch die Söhne Carl und Julius
 1898 Huisberden, St. Peter, 1j. bis 22. Juni. Renovierung durch Carl RiItter
 1899 Till, St. Virizentinus, Renovierung
 1903 Stenden, St. Thomas, Orgel aus der alten Kirche weggeschafft, gereiniat, erweitert, wiederhergestellt und in der neuen Kirche wieder aufgestellt durch Sohn Julius

KOSTENANSCHLAGE - GUTACHTEN

- 1842 Sevelen. St. Antonius, Kostenanschlag, II, 1, ang. Ped., für Neubau
 t843 oder früher. Neukirchen (NeukirchenVluyn), reformierte Kirche, Kostenanschlag für Reparatur, möglichenweise auch durchgeführt
 1869 Krefeld, St. Stephan. Abnahmegutachten der neuen Sonreck-Orgel
 um 1877 Wachtendonk, St. Michael, nur Disposition, 19, II, Ped., für Neubau
 1878 Sevelen, St. Antonius, Kostenanschlag, ffir Generalüberholung
 1880 Vluyn, evangelische Kirche, Kostenanschlag für Reparatur
 1896 Anrath, St. Johannes, Gutachten der Gebrüder Rütter über die Orgel der alten Kirche

Arbogast vertelt verder veel over Rütter, zijn medewerkers en zonen. Ook een copie uit vtK betreffende het orgel in de St Joseph te Gouda, thans in Hilversum.

- z.d. Wolfgang Arbogast, *Romantischer Nachklang, Die Geschichte der Rütter-orgel vn 1829 in Sevelen* (kennelijk behorend bij het vorige, aan de paginanummering te zien
 1998 aug Onck aan vdHarst. Begeleidend schrijven bij exemplaar van zijn artikel voor het blad van de Cultuurhistorische Vereniging te Zevenaar.
 Onck aan J.Th.M.Giesen, archibavaris Streekarchief Zevenaar, idem

Gedeelte over Oud Zevenaar

- 25/2 1999 Nederlands Arxhitectenbureau, Museumpark 25, 3015 CB Rotterdam, Postbus 237, 3000 AE Rotteam tel 010-401200, E-mail info@nai.nl aan Onck. Het Nai beheert het archief van P.J.H.Cuypers, etc
 1/12 1999 Onck aan parochie Oud-Z.Begeleidend schrijven bij artikel orgel Oud-Z. Vouwblad betr. de kerk
 z.d. Lorenz Schwarze in Anholt, Kostenanschlag und Disposition für Erbauung einer neuen Orgel für die Kotolische Gemeinde zu AltsewenarKostenanschlag . Volgen drie disposities (gecopieerd): en een bijgaand schrijven, de eerste kost 1830,, de tweede 2000, de derde 2250 gulden.
 - Enige aantekeningen over famalie en bedrijf Schwarze (*Fotocopie gemaakt*) geschreve deel artikele Onck
 12/61985 vdHarst aan parochiebestuur. Verslag van zijn onderzoek aan het orgel. *Copie gemaakt*
 7/2 1855 M.Kersting, orgelbouwer aan Buchhändler Daams in Emmerich,. Reactie op de toegezonden disposities. Hij mist een 16' die "zur Deckung fehlt". Hij stuurt twee andete disposities op met de opmerking, dat ze dan ook (door hem gemaakt) qua prijs beter uit zijn.
 De duspisities luiden (tenzj anders vermeld: metaal):

Dispositie 1 (1 manuaal, f 1750.-)

Principal 8'	Flaut travers Discant 8'
Bourdon Bass?Discant 16', bas hout	Octav 2'
Hohlflaut 8' (Boudon) (1 oct hout)	Mixtur 3 Chor
Viola di Gamba 8'	Trompet Bass / Discant 8'
Praestant 4'	C-f", aangeh. P. C-g
Flauto dolce 4'	

Dispositie 2 (f 2149.-)

Hauptmanual	Zweiter Manual (Positiv)
Prinzipal 8'	Viola di Gamba 8' een octaaf hout
Bourdon Ba/s/Discant, bas hout.	Bourdon 8' idem
Hohlflaut 8' oct hout	Flaut travers 8'
Octaaf 4'	Discant
Superocrav 2'	Salizet Praestant 4'
Mixtuur 4 Chor	Flauto dolce 4'
Trompet Bas/ Discant 8'	
C-f", aangeh. P. C-g, Coppel	

- z.d. Reynders, kistenmaker prijsopgaaf betr.het volgende
- 1858 Aanbesteding betreffende afbreken en ontruimen orgel met zolder en maken van een nieuwe orgelzolder, de balken verankerd in twee muren en torenmuur, het maken van een wenteltrsp, dichtmetseln van de boog in de toren metseln van een of mer muren. De aanbesteding vond plaats op 23/1 1858. Het werk is verdeeld over drie aannemers, Jacobus Terheert, Marc Korthaus, Wm Kappers
- 23/10 1857 Verzoek aan de aartsbisschop toestemming het oude orgel tje uit 168 met 9 1/2 registers te mogen vervangen, gepaar gaande met bouwen van een nieuw orgelzolder.
- 1971 Friedrich Harling *Vor 300 Jahren: Anhplter Orgelbauer errichten Orgeln am Niederrhein und in den Niederlanden*, uit Unser Bocholt 22 1 (1972)
- okt 1858 Kontract Lorenz Schwarze en parochiaal Kerkbsteur, niet ondertekend zie fotocopie (van het wel ondtrekende contract heb ik destijds een fotocopie gemaakt in het Zevenaars archief.
- 10/6 1858 F.Schulz Shreinermeister, excuus, dat de orgelkas nog niet klaar is wegens ziekte vsn een paar knechten.. Ze zijn nu weer beter, kas einde juli klaar
- okt 1857 G.Mulder (pastoor) aan Schwarze. Over contract op te stellen in de Nederlandse taal.
- 30/11 1857 A. Rijnders aan pastoor M. dat er gezorgd moet worden voor goede kwaliteit hout.
- z.d. Idem over hetzelfde
- *z.d. Anoniem. Overzicht van allerlei zaken betreffende et orgel. (*Het stuk is niet chronologisch opgesteld. Fotocopie genaakt*)
- 1681 ten tijde van pastoor Hieronimus Killer nieuw orgel in de kerk geplaatst en voor 't eerste bespeeld op 's Heeren geboortefeest
- 1866 nieuw orgel geplaatst "alsook he zangkoor in de toren geplaatst"
- 8 juli 1871 overwogen verplaatsing koor en orgel nar de toren (*dat was toch al gebeurd?*)
- Opsomming van person die daarvoor een 1 of mer stukken kamnd aan de kek hebben geschonken en bedrag aan Schwarze uitbetaald, f 25 aan organist Hoff's van Huissen, die de dispositie ban hrt orgel heeft beoordeeld. Aantal andere uitgaven.
- 1664 "Is verordineed door de Heer Hieronymus Killer de solder bij den toorn steunende op vier pilaren met grote moeite en kosten, waartoe Reinier Massop kerkmeester ook getrouwelijk heeft geholpen. Is door gemelde pastoor aanbesteed en verordineerd een nieuw orgel van 10 1/2 register door Mr Roephartvan Anholt kostende met de kast 400 Dlr Kleefs
- 1748 aan Jan Hendr Lufft (?) orgelmaker Dlr
- 1761 en 1773 Aan Thoman Enders befdragen voor orgelstemmen
- 1782 Caspar Groenholt boor "blaasnlg nederdrukken"
- 1778 niet genoemde orgelmaker 32 dagen gewerkt
- mrt 1791 werk aan de Ytompet
- 1807 Buil stemmen 1806/07 werk darna door Cleff overgenomen wehens doofheid van Buil
- 1897 (bedoeld 1797?) Marcellus Kuppers voor kostgeld van den rgelmaker Buil 2 Dlr
- 1801 Half schapenvel gekocht "om de balkens te maken op het orgel"
- 1857 23 okt. Besloten het orgel uit 1681 met 9 1/2 register neit wer te herstellen, dat komt neer o water naar de zee dragen.
- Ze verder contract 19 oct 1857 rode boek
- z..d. (in dezelfde map als vorge) prijsopgaven van wat hout
- z.d. Onck ? kort artikel over het orgel, de eerste pagina dubbel aanwezig, corresponentie Onck-Streekarchivariaat
- 1999 Onck. Een loodgieter in de verpleging. Hierin gegen orgelgegevens

Diverse andere uitgaven.

Archief R.K. Sint Andreas parochie Zevenaar in beheer bij GA Zevenaar

Inv.nr 79.

1/6 1844 Overeenkomst tussen I.A.C.A. van Nispen tot Zevenaar, districts commissaris van Doesburg en Zevenaar, de weleerw. heer G.T. van Delden en de Heer D.Janssen, uitmakende het kerkbestuur der RK gemeente te Zevenaar met Wm Rutter (bedoeld Rütter), orgelmaker te Kevelaar. Daarbij als bijlage: Dispositie en voorwaarden, in het Duits. Samengevat (waar niet anders vermeld pijpwerk van metaal):

(M a n u a l)		P o s i t i v	
Principal 8 Fuss		Principal 4 Fuss	
Bourdon 16 Fuss	C-e" hout	Bourdon 8 Fuss	C-c' hout
Hohlpfeife 8 Fuss	C-c' hout	Salicional 8 Fuss	gr.oct. hout en gedekt
Viola di Gamba 8 Fuss		Schweizerflöte 8 Fuss Discant	grenen en Kiefer
Flauto 4 Fuss	C-c hout	Flauto traverso 4 Fuss	kersenhout (Birnbäum)
Octave 4 Fuss			overblazend
Octave 2 Fuss		Flauto dulce 4 Fuss	C-c hout
Blockflöte 2 Fuss		Pi(c)olo 2 Fuss	
Cornet 4 fach	op c': c" g" c"" e""	Krummhorn 8 Fuss Bass / Disc.	hout en metaal
Mixtur 3 fach 2 Fuss			
Trompet Bass / Disc		Ventil	
Trompet Disc 16 Fuss		Pedalkoppel	
P e d a l			
Subbass 16 Fuss	dennen, wijde mensuur	metaal 2/3 lood, 1/3 tin	
Octave 8 Fuss	hout, wijde mensuur	2 balgen	
Violoncello 8 Fuss	hout mit ganz enger Mensur	3 windladen, één in 2 delen gescheiden	
Octave 4 Fuss	hout, wijd	Ondertoetsen met beenbeleg	
Blockflöte 1 Fuss	(metaal)	Boventoetsen met ebbenhout	
Posaune 16 Fuss	hout verschillende soorten		

- Rekeningen e.d.

30/10 1843 Rütter doet opgave van het gewicht van het pijpwerk van de metalen orgelregisters

dec 1845 Klad voor advertentie, gedateerd dec. 1845, te koop aangeboden voormalig orgel

Man P 4, Hp 8, idem 4, O 2, F 2, Q 1^{1/2}, T1^{3/5}, Mxt 3 st 1', Flag 1, T 8
(2de man) Qdn 8, F 4, O 2, Qf dc 1^{1/2}, Šxq dc 1 (!), Simbal 1^{1/2}, 3 balgen.

28/8 1846 Lovend keuringsrapport opgesteld door (moeilijk leesbaar:) H.Hoft en I.Pergum, examinatoren en organisten (* klopt dat?? *).

Parochie-archief, inv.nr 318a. Notulen vergaderingen kerkbestuur 1855-1917.

19/2 1865 Verzoek aan de Aartsbisschop om toestemming om het 20 jaar oude orgel voor f 400.- te herstellen. Een aantal pijpen is ingezakt, vernieuwing van een aantal pijpen is nodig.

24/10 1884 (Kerk van Westoren voorzien). Aan de orde komt de herplaatsing van het orgel. "De leden zijn er voor dan eerst de orgelmaker Gradussen uit Winssen te raadplegen en dan verder te zien".

7/2 1886 Betr. de plaatsing van het orgel wordt aangenomen om de Heer Gradussen alles te laten onderzoeken en de onkosten op te maken.

4/11 1887 Reparatie van het orgel weer aan de orde: Bij de onmogelijkheid om dat van de kerkmiddelen te doen, wordt besloten geld te leenen. besloten de bisschop machtiging te vragen".

30/4 1888 ... "de vraag, wat te doen met de restanten van het oude orgel. Aangenomen om hiermee te wachten tot afmaking van 't orgel."

1889/1 ...

Inv.nr 332.

9/11 1887 Aartsbisdom Utrecht verleent machtiging tot wederopbouw en reparatie orgel (*dus kort na de torenbouw. De oude toren is in de 80-jarige oorlog verdwenen, mededeling archivaris*)

29/11 1890 Ontvangen op het orgel ... f 2250.- Gebr. Gradussen.

16/9 1927 Maarschalkerweerd & Zn Utrecht. Op verzoek begroting ombouw tot pneumatisch systeem. Disp. wordt:

I. P 8, B 16, Sal 8 (zachter geïntoneerd), Opf 8 (dc 12 p. bij dus vanaf c), Hp 8, O 4, Gedf 4, O 2, Rf 8, Mxt, T 8
II. VdG 8, Opf 8, B 8, Fl.oct 4, Fugara, Piccolo, VxC 8, af c,

Nieuwe pneum. speeltafel, 3 norm.k en I+II Suboct, 4 vaste C, "windkegelladen" (bedoeld pneum.keg.l.). Begroot op f 5500.- *Dit is kennelijk niet doorgedaan.*

14/4 1928 verzoek toestemming van Monseigneur ...

Th. Goossen.Kerkgeschiedenis Duiven (RK)

Overgeschreven Kerkekeningen.

1823 organist (* ?? *)
1827 trekken van de blaasbalg op het orgel
1805 treden blaasbalg aan ..
1805 bedrag voor een vracht naar Emmerik wegens de blaasbalken
1841 blaasbalgtreder
1847 probleemn bertaking organistr (inv.nr 101 kerkarch. Duiven, ook reparatie
1681 kerkzaken algemeen

Samenvatting **St.Andreas Zevenaar** gemaakt door Th.Goossen p 61

AD 1681 Conradus Ruprecxht me fecit Anno 1697

Mr.Roeprecht van Anholt heeft het vroegere orgel in Oud Zevenaar gemaakt voor 400 daalder Kleefs onder pastoor Kilder, en het eerst bespeelt nativitis 1681

p 62 1820 waterschade, overstroming kerk

p 81 1837 org,tractement en rekening kerkmuziek

p 83 1850 orgeltractement

p 91 Nr 140 AD 1817 Aan Klef voor het orgelstemmen 12, -, -

p 126 1864 verhoging tractement windbalkentrappet.

Zutphen, archief Spiegelstr. 13-17 en Wo 10.00 - 18.30, Do en Vr 10.00 - 16.30 0575-512157.

Zutphense Courant 1849-1941 hier aanwezig (merdedeling Nijman)

Oud archief Zutphen (OAZ)

OAZ 50. Memoriën ende (?) Resolutiënboek der Stad Zutphen over de jaaren 1780 en 1781

12 jan 1780. ... orgel met voetstuk en toebehoren staande in de Kerk van Rijssen in de Provincie van Overijssel, zo goed als nieuw, onlangs gemaaktNieuwstadkerk waar geen orgel was besloten het door deskundigen te laten onderzoeken. (* Is de naam Hageman hier niet genoemd, zie verderop en de door Timmer genoemde Nageman *)

26 jan 1780. Gehoord rapport van stadstimmerman Lebbink en de organist Jacob Rijnders ... schriftelijk verslag ... deugdzaam gemaakt en "in seer goeden staat" ... "houtwerk wat meer georneert" en met twee registers en enige houten pijpen verswaard voor resp. plm 300 gld en plm 200 gld. Besluit tot aankoop voor f 1050 ten gebr. van de Nieuwstadkerk.

(De naam Hageman wordt hier niet genoemd, al zou je dat uit het verslag van 1 apr. opmaken.

18 febr 1780. Besloten tot aanstelling van een organist voor het orgel, dat in de Nieuwstadkerk geplaatst wordt. f 100.- per jaar, Niet alleen zondagse godsdiensdienst maar ook in de week één uur spel, orgel schoonhouden en stellen. Verder: orgeltreders.

29 febr 1780. Reinder Jacob Reinders benoemd tot organist, Albertus van Eldik tot orgeltreder.

Sabathi 1 april 1780. Kerkmeesters geauthoriseert om met de persoon Johannes Engelberth Hageman, orghelmaker te Amsterdam aan wie 26 jan het maken van 2 nieuwe Regsisters aan het orgel in de Nieuwstadkerk is aanbesteed ... te contracteren over de vermeerdering van hetzelfde met nog één register deskundigen ... merkelijke verbeteringen van 't g(emel)te orgel en met weinig omslag en losten te bekomen zijn.

11 mei 1780. Broederkerk volgens resolutie 1757. Waalse gemeente. Besluit over lenen van het orgel in de Br.k. door het hier garnizoen houdende regiment en ophalen sleutel bij de organist Nicolaas Eberhard.

Sabbatthi 24 juni 1780. Aan Johannes Engelberth Hageman het toevoegen van nog een register aanbesteed: Vox humana voor 175 gld. Orgel thans voldoende klaargemaakt voor gebruik, zodat de tractementen van organist en orgeltreder beginnen te lopen.

OAZ 114 Eén der verzichten, naar categorie ingedeeld. Zie fotocopie. *Volgend bezoek: zie catalogus OAZ p 19 beneden.*

Nieuw archief Zutphen (NAZ)

NAZ inv.nr 1. Notulen der Vergaderingen over de Raad der Stad Zutphen, 1816 (Stadsresoluties)

31/7 1816. Zie vroegere aantekeningen. Ter sprake komt het verzoek van de Roomsden, preekstoel en orgel van de Nieuwstadkerk terug te mogen krijgen. De kwestie wordt aan een commissie doorgegeven.

woensdag 4/9 1816. Orgel noch preekstoel daar (in de N.stadkerk) aanwezig. 1794-95 engelse troepen. ... Hervormden in bezit kerk gebleven ... "bij eene eventuele Reperatie ... (?) de predikstoel en het orgel als hun eigendom zouden hebben gereclameerd. .. regel over aanspraak der R.C. gemeente op deze voorwerpen is ontwijffelbaar en moet geen schijn van reden kan worden betwist. Hebben Heren (?) Agtbaren goedgevonden voor eerst het verzoek des voornoemden Kerkenraads te anorderen (?) gelijk geaccordeert wordt bij dezen etc.

11/12 1816. ... ter bekroning van het orgel uit de Nieuwstadkerk hetwelk hun bij ... (?) dispositie is toegevoegd geworden, dat zij met der wandering van gez... (?) vernamen dat dit Orgel niet meer onder denzelven berustende was maar dat hetzelfde op schriftelijke order van den tijdelijken Heer Burgemeester aan de Hervormde Gemeente alhier ter stede, ter reparatie van het orgel in de Grote St.Walburgs Kerk is uitgereikt geworden en mede gehoord zijnde het schriftelijke rapport hier omtrent ... en Heer de Bruyn als toenmaligen Burgemeester, als mede van de Kerken raad der Hervormde Gemeente aan wien dit orgel is uitgereikt geworden ... heeft de Raad goedgevonden alvorens hier omtrent te declareren, deze request en bijlage aan den leden van den raad ter nadere examinatie te doen rondgaan.

KV-archief Zutphen

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 79 (1ste serie).

Over aanvullend metselwerk voor het orgel (W.S. Wilten R.zn) (geen fotocopie)

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 86 (1ste serie).

Bestek metselwerk (alleen eerste pag. gefotocopiëerd).

1813 / 1814. . Bijlagen bij notulen nr 88 (1ste serie).

Borstwerk wordt bovenwerk. Logisch Prestant 8 bij te maken. (fotocopie: 13926 rechts overmaken)

1813 / 1814. . Bijlagen bij notulen nr 92 (1ste serie).

28/7 1814. (Fotoc. aanw. 13916 overmaken). Contract zoldering, verplaatsing, etc., ombouw kassen. Onder de hoofdkas komt een stoel. Komt 5 1/2 voet hoger te staan dan voorheen (zie vooral dit in art. 4). Pedaaltorens omlaag (art. 6), kassen dieper, Rp.kas ongewijzigd (art. 7). Snijwerk over te plaatsen frontpijpen.

2 platte pilasters bijgemaakt en ...

Ondertekend o.m. door D.Lijsen en de laagst inschrijvende (voor f 1274.-)

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 93 (1ste serie).

9 sept 1813 Nadere overeenkomst.

Daar het Hoofdmanuaal onder in de grote kast komt en het nieuwe borstwerk een boven Manuaal wordt, zo is goedgevonden, dat de Prest. 8, die daar gestaan heeft, daar weer komt en bij het nieuwe werk gevoegd wordt. Het hm. krijgt een nieuwe Prestant 8 (specie) volgens art. 12 van het contract.

Bij de afbraak van het orgel is een ander tegengevallen o.a. dat C# ontbreekt. Daar de orgelmaker gebonden is het orgel in kamertoon te stemmen zullen nu voor elk register 2 pijpen bijgemaakt moeten worden van specie. Een uitzondering vormen C# en D# van Prestant 16, Quintadeen 16 en Prestant 8 bovenman., die van wagenscxhot zullen zijn, de eerste en de laatste open f 200.-

Ondertekend door Groneman en Timpe.

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 105, (1ste serie).

(geen fotocopie) datum? Timpe schrijft, dat f 440.- die hij ontvangen heeft niet toereikend is voor de aankoop van tin en lood. Hij vraagt f 400.- of 500.- erbij. Er is niet aan geld te komen. Beschrijving van enige ernstige toestanden in het Noorden des lands.

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 11, (2de serie).

(geen fotocopie) bevat een aantal korte briefjes, waarin een aantal lieden inschrijven (aannemen), het orgel te verven en vergulden (bronzen). Als de beelden gebronsd worden i.p.v. geverfd, dan schrijven de meeste voor plm f 40.- minder in.

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 12, (2de serie).

Bestek betr. het verven, 8 pag. folio, uitvoerige beschrijving (geen fotocopie)

1813 / 1814. Bijlagen bij notulen nr 31, (2de serie).

(fotocopie aanw). 2 aug 1814. Nadere overeenkomst.

Timpe zal de registers in het contract van 25/7 1813 genoemd, die niet met pijpen bezet zouden worden, vervaardigen:

Gr. Man. Cornet dc 4 st en Fagot 16

Rp I.p.v. Dulciaan 8: Hautbois 8, Woudfluit 2

Ped. Subbas 16 (wagenscot), Ged. 8 (gr.oct. hout, rest specie), Schalmey 4.

Overige specie van samenstelling als in contract. Tongwerken en Fluitstemmen volgens de nieuwste vindingen f 1180.-

Ondertekend door Groneman (namens het college der kerkelijke commissie der Nederl. Herv. en Fransche Gemeente te Zutphen) en Timpe.

1815. Bijlagen bij notulen nr 63.

Afschrift brief van M.J. (?) van Löbenvelt (?) (secr. der Commissie) aan Nieuwenhuijzen (Zie verder de notulen).

1815. Bijlagen bij notulen nr 64.

14/3 1815. Brief Nieuwenhuijzen: Graag 10 à 12 dagen tevoren bericht.

1815. Bijlagen bij notulen nr. 80.

z.d. Keuringsrapport (betr. Walburgorgel).

Het rapport luidt gunstig op enkele uitzonderingen na.:

- Een 5de blaasbalg zou nodig zijn. Het zijn de 4 oude, het orgel is met veel grondstemmen uitgebreid.

- De Viola di Gamba voldoet niet en is te zwak.

- Niet goede egalisatie, o.a. wat betreft de aanspraak.

- De gelijkzwevende temperatuur is niet toegepast. De tertsen zweven te sterk.

- Het orgel staat in koortoon, niet in kamertoon.

ondertekend door F. Nieuwenhuijzen, organist en klokkenist te Utrecht, kapelmeester a/d Academie

en J.Prins organist en klokkenist te Zutphen (van wiens hand het rapport is),

1824. Bijlagen bij notulen nr 53 (letterlijk afschrift)

Rapport aan de Commissie der Herv. Gemeente te Zutphen.

Mijne Heeren!

Wij ondergeteekenden hebben de eer UE te rapporteren, dat ons na een nauwkeurig onderzoek, en naar beste weten is gebleken, dat het Orgel (hetwelk door de Edelachtbare Heeren Burgemeesteren der stad Arnhem, volgens annonce in de Couranten op laatstleden vrijdag den 5 February 1824¹ is verkocht) in alle deelen, door een bekwaam orgelmaker is vervaardigd, zoo van windladen, Clavieren, Registers, Knoppen, Pijpen etc., dat hetzelfde door een deskundigen Orgelmaker in eenen goeden staat even bruikbaar als een geheel nieuw werk, kan worden hersteld. De dispositie is als volgt:

Prestant	8 vt van best Eng. Tin	f 150.-
id	id discant van Hout	50.-
Bourdon	16 vt " id	20.-
Holpijp	8 "	40.-
Gemshoorn	4 "	20.-
Roerfluit	4 "	20.-
Octaaf	4 "	20.-
id	2 "	10.-
Woudfluit	2 "	25.-
		<hr/>
		355.-

transp. 355.- (wegens overgang nieuwe pagina in origineel)

¹ In werkelijkheid was dit donderdag! Volgens der koopakte vond de koop op 6 febr. plaats. Dat was dus wel vrijdag!

Siflet	1 voet	12.-
Roerquint	3 vt	20.-
Sxquialter		40.-
Cornet		40.-
Mixtuur		20.-
Trompet	8 vt	150.-
Vox humana	8 vt	100.-
Tremulant		10.-
Calcantenklok en Ventiel		10.-
Twee windladen		80.-
Twee Clavierten		50.-
Welbord		10.-
Mahony en ander hout		25.-
Ornamenten en drie beelden		<u>36.-</u>
Aangekocht voor f 850.-		958.-

Wij wenschen de commissie , benevens der Gemeente van Zutphen, van harten geluk, met den aankoop van dit orgel, moge het eerlang bij den openbaren Godsdienst strekken tot luister van het Gezang en ter verheerlijking van 's Heeren naam.

Vergun ons, Nijne Heeren, UE, ten slotte te doemnm opmetken, dat aan dit orgel eene interessante verbetering konde worden gemaakt, door er namelijk een vrij pedaal in te plaatsen, met de navolgende stemmen.

Principaal 8 vt
 Subbas 16 vt
 Wijdedakt 8 vt
 Octaaf 4 vt
 Roerquint 6 vt
 Trompet 8 vt
 Clairon 4 vt

En hiermede vermeenende aan Uw Ed verzoek en last te hebben voldaan, hebben wij de eer ons met hare hoogachting te noemen.

Mijne Heeren uw D.V. Dienaren

Zutphen 8 Febr 1824

W.Hesselink

J.Prins

D.Lijzen

1824 Bijlagen bij notulen 84

(dit had ik op een los briefje staan.)

19.. Bijl. 1194. Brief Spit. Werkzaamheden. 3 stel nieuw koperwerk (voor de klavieren). Alle ventielen der windladen (190 stuks - *in werkelijkheid 189, nagerekend vO*) opnieuw te beleren. Zakjesplanken nu (?) nieuw koperwerk en 190 nieuwe zakjes (*hij bedoelt - denk ik - pulpeten*) voorruit (?). Pedaalklavier opnieuw "voorzien" (lijmverbindingen)

Er zullen 2 maanden voorbij gaan voor de orgelkast staat. Tot zo lang kunnen we niet veel doen. Werkplaats in de kerk s.v.p. afsluiten.

KV-arch. 1130. Acte van openbare verkoop (afschrift)

6/2 1824 orgel der gesloopte St.Janskerk te Arnhem 5 artikelen (zonder gegevens over het orgel)

f 850.- ontvangen.

ondertekend door D.Lijsen

R.J. Bouricius J.H. Stokebrood

in ordonnantie van de Wel Eerw. (?) J.J. van Hasselt H. van Schevichaven

Zutphen, arhief Ev.Lutherse Kerk in beheer bij GA (sinds 1959)

Inv.(vroeger nr 92).

Stukken en tekeningen betreffende diverse werkzaamheden aan het kerkgebouw, kostershuis en pastorie. 1737-1906. 1 omslag. Stukken hierin genummerd in rood (hier onderstreept).

17 t/m 19

1746 stukken over een legaat t.b.v. onderhoud van het orgel.

4

- 1810 28/7. Contract met H.J.Doorink betr. reparatie van het orgel
1. Blaasbalk "op meerder wind gebracht"
 2. Intoneren en schoonmaken pijpwerk
 3. rep. windlade (op doorspraak)
 4. rep. en afstellen registratuur en abstractuur tot verbetering:
 1. Bas der Voxhumana vervangen door Quint
 2. Een Woudfluit 2 v in de bas
 3. in de discant een prestant 8 v
"En dewijl er twee octaven in de discant zijn, zal men een octaaf vermaken tot een Quint 3 v
1.(?) in zes weken

3 (5?). Ongedateerd bestek over reparatie orgel, niet ondertekend, niet gedateerd (dus ontwerp)

1. De windlade wordt gemaakt van best dropog wagenschot, cancellen ruim voldoende, zo geboord, dat de volgende stemmen erop plaats kunnen vinden:

Prestant 8 v	Holpijp 8 v
Prestant 4 v	Fluit 4 v
Quint 3 v	Octaaf 2 v

Scherp 2 v 2 st
C-f", 54 tonen, alle slepen gehalveerd, dus 14 reg.knoppen.
2. Nieuw handklavier
3. (verder staat er niets)
4. over regeerwerk en abstractuur
5. 2 nieuwe blaasbalgen, wagenschot
6. Uit de disp.opgaaft blijkt, dat de Prestant 8 v in de bas nieuw bijgemaakt moet worden, specie (1 deel tin, 2 delen lood). Bij ieder register enkele pijpen erbij. De 2de pijp van de Scherp zal de Quint moeten geven.
7. Orkesttoon, gelijkzwevend.
8. Oude pijpwerk ronderen en solderen
- 9 en 10. aanvullende bepalingen.

6

1814 (jaar met potlood), z.d. niet onedrtekend. Ongeveer gelijkkluidend aan 4.

7

1819 16/9. Bestek met Timpe over reparatie orgel. Een 2e exemplaar, niet ondertekend (was getekend door Quellhorst, doch dit is doorgeschrapt en verbetered, zoals het bij het definitieve contract geworden is. (Men heeft dus het ontwerp van Quellhorst gebruikt en er wellicht in overleg met Timpe wijzigingen in aangebracht).

1. Windlade wordt gemaakt van wagenschot, zo dat de volgende stemmen erop kunnen:

Prestant 8 vt
Holpijp 8 vt
Prestant 4 vt
Fluit 4 vt
Quint 3 vt
Octaaf 2 vt
Woudfluit 2 vt
Quint 1 1/2 voet (bij het eerste ontwerp Scherp 2 vt 2 st
C-f", 54 toetsen.
 2. Nieuw handklavier
 3. Nieuw aangeh.pedaal C-c, 13 toetsen
 4. over abstractuur en registratuur
 5. Nieuwe blaasbalgen, wagenschot
 - 6 t/m 8. geheel als bij 3 (5?)
 9. Gezichtpijpen af te schrapen en met tinfolie beleggen
 10. Nieuwe balgenkast
 - 11 t/m 14. Aqanv. bepalingen
 15. 730 gulden
- Ondertekening o.m. door J.W.Timpe Groningen.
- Aanvullend contract op hetzelfde blad:
Gebleken dat de oude pijpen veel te dun en te onegaal van mensuur waren:
1. Nieuwe pijpen van specie volgens art.6 voor Prestant 8 v dc, Holp 8 v, prest 4 v, fluit 4 v, Quint 3 v, Octaaf 2 v, Woudfluit 2 v, Quint 1 1/3 v, 7 1/2 register.
Zoveel mogelijk pijpen in het gezicht, als voor in de kast mogelijk is, teneinde ruimte op de windlade te maken.
 3. Intonatie en stemming nu geheel volgenms art 6 en 7
 4. Binnen drie maanden gereed
 5. Voor deze overbouw f 220.-
- Ondertekend 31/5 1820, weer door J.W.Timpe.

8

1819 Contract met G.H.Quellhorst te Oldenzaal, ondertekend 20/7 1819

1. Nieuwe windlade voor deze stemmen:

- Prestant 8 v Bass (?)
- Holpijp 8 v
- Prestant 4 v
- Quinte 3 v
- Floet duss 4 v
- Octav 2 v
- Gemshorn 2 v
- alle gehalveerd bij c'
- 2. nieuw klavier C, Cs, D-f'''
- 3. nieuw aangehangen pedaal C, Cs, D-c
- 4. Regeerwerk, deels van oude regeerwerk
- 5. 2 nieuwe blaasbalgen
- 6. Prestant 8 Bass van hout, de disc. blijft gehandhaafd. Andere oude stemmenop ~Sesquialter na blijven gehandhaafd f 525.-

9.
z.d.

Prijsopgave van J.W.Timpe

1. 2 nieuwe blaasbalgen
2. Hij zal eene windlade leveren, gemaakt in 1787 door "den beroemden orgelmaaker Frytag te Groningen". Deze windlade is goed en bruikbaar, loopt van C-d''', 51 tonen, Er hebben 7 stemmen op gestaan. f 100.-
3. Handklavier van dezelfde maker en jaar, C-d''' f 43.-
4. Nieuwe registertrekkers, wippen, wellen
Dispositie zoals het nu is van 7 volle stemmen, zoals het worden zal

Holpijp 8 v	Holpijp 8 v
Prestant 4 v	Prestant 8 v dc
Fluit 4 v	Prestant 4 v
Prestant 8 v dc	Fluit 4 v
Octaaf 2 v	Quint 3 v
Fluit 2 v	Octaaf 2 v
Sesquialter dc	Sesquialter vol uit
Quint 3 v bas	Dan moeten er 48 pijpen worden bijgemaakt,
(5 st. bas, 8 dc.)	voorts nog bij elke stem 1 grote en 2 kleine <u>f 121.-</u>
	Samen <u>f 529.-</u>

Daarbij behorend: Bestek (niet gedateerd, niet ondertekend) waarsch. ook van de hand van Timpe:

1. Nieuwe windlade C-f''', voor 8 stemmen
2. Nieuw klavier
3. Nieuwe balgen
4. 3 registers nieuwe pijpen, nl Praestant 8 v, Octaaf 4 v, Scherp 3 st. Bij elke stem de 2 grootste en de 5 kleinste pijpen bij te maken.
5. Orkesttoon, gelijkzwevend
6. Dispositie: P8 Hp8 O4 Q3 O2 Wf23 Sch 3 st f 1430.- Zonedr P8 f 200.- minder, bij gebruik van oude windlade C-d''' f 240 minder (dus totaal f 440,- minder)

Bij vorige:

1898 (*datum kan niet*) 4/8 Schrijven Quellhorst, Oldenzaal: Daar het op de pijpen na praktisch een nieuw orgel wordt en in verband met de vochtigheid van het seizoen, vordert hij een tijd van 9 maanden.

9.
z.d.

Nog een schrijven van Quellhorst. Wordt de Prestant 8 v van metaal gemaakt, dan bedragen de kosten f 590.- Daarop een krabbeltje: Timpe f 97.- minder dan Quellhorst.

(9)

1919 10/8. Timpe schrijft, aanvulling op bestek van 26/7 1819: P8 geheel nieuw, Scherp 2 st geheel nieuw, bijleveren windlade van 7 stemmen, klavier 51 t, lade 50 t. windlade tot d''' (***) staat dat er ? (***) f 580.-

1819

30/7. Timpe schrijft: Bestek gelezen. Hij heeft enkele opmerkingen:

1. wippen registratuur van ijzer
2. blaasbalgen vrij lang
3. vergeten is de balgenkast en het verfoeliën van de houten (!) frontpijpen
4. Bezwaar tegen boete bij verlenging levertijd.

(9)

1819 1/9. J (I?).L.Groneman te Zutphen. Voor slechts f 40.- maakt hij de bekleding en treden aan de balgen en verfoeliet hij de frontpijpen en maakt hij het ijzerwerk. Dat zou U bij een ander niet gedaan krijgen. Hij stelt nog een dispositiewijziging voor, nl. i.p.v. de Scherp een Wf 2 en Q 1 1/3. Dan mag U zeer tevreden zijn. Hij stuurt het concept-contract terugmet doorhalingen en wijzigingen.

(9)

1819 27/4. Schrijven Groneman. Hij adviseert niet de oude windlade over te nemen, doch een nieuwe te laten maken, daar deze tot f''' loopt. Hij kan niet beoordelen of de oude goed is.

10.

1820 26/5. Keuringsrapport ondertekend door I.L.Groneman en D.Grutterink. Lade en klavier, pedaal en regeerwerk goed, de nieuw gemaakte pijpen ook, die ondanks de bekrompenheid van de kas goed uitspreken. Intonatie en stemming vallen tegen. Ze zijn onegaal, soms komen wel drie verschillende mensuren in registers voor. De meeste pijpen zijn te hoog opgesneden. De pijpen, vooral de Holpijp zijn veel te dun van specie. Dit is alleen door omsmelten te verbeteren. De orgelmaker heeft er al het mogelijke aan gedaan en zou nog wel 8 dagen aan het orgel willen werken. Volgens de orgelmaker staat het orgel te dicht onder het dak van de kerk, zodat er weersinvloeden op de stemming zijn.

11.

1820 28 mrt. Tweede keuringsrapport door dezelfde deskundigen. In het middelste veld heeft de aannemer sprekende pijpen aangebracht, maar niet in de beide zijvakken. Die zouden er bij de minste stemming van het orgel steeds weer uitgenomen moeten worden. Verder niets dan lof. Enkele pijpen konden beter zijn, maar gezien de bekrompenheid der kasetc.

13.
1822 25/6. Schrijven J.W.Timpe over het barsten en scheuren van het orgel. Door de geweldige droogte moerten er zeer veel orgels hersteld worden, onde welke die wel 200 jaar nooit iets gemankeerd hebben.
14.
1824 26/7. Schrijven J.Prins, die zegt, dat N.A.Lohman en zonen het orgel volgens bestek in orde hebben gemaakt en "in een reine Harmonij gebracht".
15.
1824 in juli. Contract met N.A. Lohman en Zonen te Groningen
1. Het pijpwerk van het orgel in de Luth.kerk te Zutphen is zeer onegaal, slecht ter spraak en van boven gehavend.
2. Het is zeer onzuiver, generale stemming noodzakelijk.
3. Veren in de windlade te slap
Dit alles te verhelpen voor f 90.-
Begroting verven Kerkj o.m. orgelkast
16.
17.
1828 21/11 Bestek en Condiitiën voor levering nieuw orgel door N.A.Lohman en Zonen, Groiningen, ondertekend
art. 1 M a n u a l (of hoofdwerk)
Prestant 8 voet front eng.tin
Holpijp 8 voet bas van hout
Octaaf 4 voet specie
Quint 3 voet "
Octaaf 2 voet "
Dulciaan 8 voet gehalv. en ruimte voor nog 2 stemmen
B o r s t w e r k (of positief)
Roerfluit 8 voet gehalveerd
Gemshoorn 4 voet specie
Speelfluit 2 voet "
Flageolet1 voet "
Ruimte voor Viola di G 8 voet dc
De tongen en mondstukken der Dulciaan van goed koper, in de bas met metalen platen belegd en de grootste "met leder bevoederd". Koppen en stozen (?) van best droog wagenschot, elke stoze apart samengelijmd.
art. 2 Tremulant en 2 windafsluitingen, verder over materiaal registratuur
art. 3 specie: 2 delen lood, 1 deel tin, frontp. opgew.labia
art. 4 front vlgs tekening, D of Ds Prestant 8 in 't gezicht. Veredr over de kas.
art. 5 handklaviereb=n C-f" mert koppeling
art. 6 Pewdaal C-d' aan man. aangewhangen
art. 7 Bestaande blaasbalgen zo veranderen, dat ze "de wind meerdere zwaarte en kracht worde bijgebracht" en een nieuwe erbij geplaatst
art. 8 Over stemming en intonatie. Gelijkzwevende temperatuur "of reine en welluidende harmonie".
art. 9 deugdzame materialen.
art.10 20 jaar garantie en in die tijd stemmen voor 25 gulden per jaar. Oplevering na een jaar. Keuring door onpartijdigen. Oude orgel zo lang mogelijk in de kerk te laten.
art.11 prijs f 2700.- in 4 termijnen
art.12 f3.- boete voor elke werkdag overschrijding van de arbeidstermijn.
1ste termijn ontvangen	21/11 1828
2de	29/6 1829
3de	22/12 1829
4de	10/9 1831, telkens door N.A.Lohman en Zonen ondertekend.
19.
1831 20/8. Keuringsrapport ondertekend door F.Nieuwenhuyzen, organist en klokkenist Domkerk te Utrecht.
Hij is in alle opzichten vol lof. Hij roemt vooral de grondigheid van de Holpijp en de lieflijkheid der Dulciaan. De Viola di Ga.dc. is er buiten bestek bij geplaatst, de Heren Kerkvoogden hebben er toen ook de bas bij laten vervaardigen. Verder is er nog plaats voor een 4 voets fluit en een 2 voet.

Oud archief gem. Lochem, sinds 2000 in beheer bij stadsarchief Zutphen.

Hierin: Lochem, Laren, Verwolde

Inv.nr 720

- z.d. Dispositie en nog aantal punten voor nieuw orgel en "De 48 clavieren met al haer heele en halve tonen". *Zie fotocopie.*
- 1707 12/12. *Transcriptie:* " Op heden den 12 December 1707 Hebben de Heeren van de Magistraat en Gemeenteluiden der Stadt Lochem een coop gemaakt met Monsr Conraet Rueprecht meester orgelmaker woonende tot Boxmeer, wegens het maken en Leveren van een orgel in de karke binnen Lochem op Condiitiën als volgt.
1. Het orgel zal bestaan uijt agt en halff register in het bestek van de Meester selfs, als mede in dat van den organist van Zutphen Monsr N (?) Pleuris gespecificeert en benoemt.
 2. De cast van het orgel sal sijn in gevolge die kleijne teekeninge alhier vertoont met twee deuren daarvoor alles van wagenschott.
 3. Den verderen aenkleve van dien soo van Clavieren, blaasbalken met sijn ef en dependantien sullen geleverd worden als in 't bestek van Monsr N(?). Pleuris vooruit gespecificeert en benoemt sijn.
 4. sal den bovengenoemden meester mede Leveren de borstweringe voor 't orgel met pannelen en Looffwerk nett en proper gemaakt blijvende de solderinge bekleden agter aen de toorn, de trap en daertoe nodige ijserwerck tot laste van de stad.
Kantekening: De 17 Meert 1708 heeft Monsr Ruprecht die borstweringe uijtgesondert het Looffwerk bestadet aen Jan Leverdink, Berent Leverdink en H: Zonneman voor sestig gll: Hollants.
 5. De meester aanbellooft gemelte orgel binnen een halff jaar off ten laagsten voor St Jun mid-somer volkomen in staat te brengen een week 2 à 3 overhaalt doch bij Langer trainissement sal voor ijder week een ducaat gekortet worden.
 6. De stad sal op haar costen het orgel van Cleeff laten affhalen alsmede den Meester met een knecht voor de tijd dat het orgel hijer in malkanderen maken behoort in cost en drank verplegen en logijs verschaffen.
 7. Dit orgel meerder prijs geleverd sijnde sal Monsr Coenraet Rueprcht daar voor hebben en profiteren eene somma van 925 gulden hollands.
 8. De betalinge van sevice (?) penn. sal geschieden voor de halffscheijt, soodra voorñ meester sufficiante borge tot genoeg van de Magistrat en gemeesluiden sal gestelt hebben voor de leverantie en bij manquement van geen borgstellinge sal bij (hij?) de leverantie de volle somma tegelijk ontvangen.
- Tot nacominge deser sijn heervan twee alleens luidende gemaakt en van weder sijden geteekend
- Conraet Ruprecht"
- Volgt aantekening van uitbetaling f 925.- op 14/8 1709
- borgstellingen
 - moeilijk leesbare brief van A: Hoet (Cloet?) te Zutphen aan Edelachtbare Heren.
 - Stuk over openbare aanbesteding levering hout voor het orgel. Aangenomen door Jan Leverdink en anderen op 6/9 1708. ..." dat bij 't overbrengen van 't orgel kast alle de materialen daartoe specterende hem alsdan sullen gestelt worden de S^a van een hondert Ryxdalers 't welck hem bij haar Ed en Agtb. en praesente Gemeensluiden is geaccordeert
- T(?) van Campe absente secretario
- 1708 4/1. Ruprecht aan Herm: Thomassen over vooruitbetaling terwijl hij toch fatsoenlijke borgstelling had.
- 1708 30/6. Ruprecht Boxmeer aan Mijn Heer "Alsoo voor omtrent 4 weecken aen mijn been door op vallen van een been gequetst geweest, soo hebbe niet uit het werck come, soo hebbe niet veel dit werck come, maar Godt sij loff ... herstelt Verzoek wapen van de stad te versenden. ... Ick make nog eene nieuwe register boven ons contract di seer nodige is aan 't orgel te weten een quinta dena van 8 voet.
- datum? (*buitenzijde:*) Request aan de magistraat. Aan de WelEdele en Agtbaren Magistraat der Stadt Lochem.
"Weledele en Agtb. Heeren.
Geeft met eerbiedig respect te kennen Koenraadt Rupregt Orgelmaaker .. dat bij supplement aangenoomen heeft ingevolg opgerecht Contract van den 12 xbr 1707 tussen UEd en Agtbaare ... suppl^{mt} een orgel ten dienste van de Kerke alhier te maaken; tot perfectie van welk orgel suppl^{mt} niet alleen alle middelen tot een prijslijk werkstuk nodigh zijnde aangewent, nemaar (?) boven bestek het zelve noch met een Register versiert en de kast ruim zoo in breedte als hoogte 5. voeten groter dan 't bestek: 't welk ten opzichte van de plaats in de kerk aldus moet geschieden en om in dezelve 't allen tijde daarenboven een bardeen van 16 voeten te kunnen ingevoegd worden: gemaakt heeft, willende zig over 't een en 't ander Suppl^{mt} het aandeel van meesters daarvoor kennis hebbende submitteren ten einde bij suppl^{mt} hier door UEd. en Agtbare begeerte mogte voldoen, en zig daardoor steeds in Gelderlant en elders gerecommandeert vinden en geemploieert te mogen worden; Tis dan dat g(eme)lte orgel dus ... tot contractement van een ijder ten minsten zig dies verstaende (zonder roem gesproken: in staat gebracht is om in 't kost te kunnen geperfecteert worden, egter niet zonder des suppl^{mts} merkelijke schade door het nodig lange werken en polijsten aan meerg(eme)lte orgel veroorzaakt) dergestelt dat suppl^{mt} alleenlijk aan materiele (waarvan de Quitantien desnoot zijnde kunnen bijgebracht worden) boven 't bestek (wel zoo guldens uitgeschoten (?)) heeft, invoegen dat in Comcientie verklaaren kan, door 't een en ander wel hondert rijxdaalders zullende moeten gehadt hebben bij aldien UEd en Agtb^{re} dit bovenstaande (als een point van noodzakelijkheid niet believen in consideratie te nemen en voorse: opgerigt contract ad unquem & striete (?) willen observeren; kaert (?) zig der E ...en tot praeventie van diergelijke schade se... suppl^{mt} zeer gedienselijk aan U Ed en Agtbaren steunende inmidtdels op de gront van UEd en Agtb. ge.... (?) de welke niet gewoon zijn rigeur voor acquiteit te prefereren met seer ootmoedig verzoek, dat UEd en Agtbaren des suppl^{mts} penningen voor 't maaken van duk ge.... orgel gelieven ter oirzaeke voor ... te augmenteren en suppleren, ende des suppl^{mts} redelijk verzoek bij Haar Edele Mr~g. de Heren gedeputeerde Staten der Graafschap Zutfen (aan wie suppl^{mt} insgelijks over voorsz. zaake heden een request zal praesenteren) smakelijk te maeken ... Twelck doende Conraet Ruprecht orgelmaker."
Het stuk is niet geschreven in de hand van de handtekening van Ruprecht. Hij zal het door een beroeps-schrijver hebben laten opstellen.
- 1708 2 okt. Ruprecht aan Burgemeester off Heer van Campus.
desen diend als dat U.E. gelieft op Woensdagh die wesen sal den 10 october twee karren tot Cleef te senden ende eene Wagen om den Orgelkast aff te halen ende alsoo ick geschreven hadde om 100 patacons, soo gelieft ... uit te senden 50 die ick tot Cleeff alsdan sal ontfangen, ick sal verder mede senden de secreetladen en Clavieren terwijl het goet vaeren is, sal eerst hierop UEd Antwoordt verwachten met den eersten post verwacht ende sal blijve
- Conraet Ruprecht
- 1708 p.s. den beelthouwer gaet naar brabant ... en moet sijn gelt niet nemen. ...
- 8 okt. (*Is dit een afschrift of is het niet verzonden?*) "Monsr Ruprecht. De Heeren van de Magistraat hebben veel brevedinge uijt uwer laatsten brieff de dato den 2 8br 1708 verstaan tot 2 karren (en ?) een wagen met 50 patacons aan gelt tegen den 10 dito octob. tot Cleeff souden oversenden waar op dient, dat Magistraat En gemeensluiden vermeint hadden tot UE het bestek van bestadinge alrede overtreden hebbende ten minsten het node versprokene bij UE. laatste praefentie soudt hebben aegtervolgt en een van U knechten overgesonden om de karren en de wagens af te halen en bij de leverantie van

- alle tot de orgel nodige materialen alsdan 100 Rijxdaelder binnen Lochem te ontfangen, waarbij blijven persisteren en sullen alsnog hoe liever ijmant uijt UE. name te ge moete sijn om de karren en de wagen af te halen met belofte van die 100 Rijxdaelder te sullen overtellen so ras die alle die materialen tot het orgel binnen Lochem sullen over gebragt sijn. Actum Lochem ten 8 oct 1708 Ten ordonn. van de selve H: Thomassen secr."
- Verdere correspondentie hierover en over betaling.
 - 1708 29 dec. Grave. Brief van (onleesbaar), kennelijk een onderaannemer bij wie R. hout heeft gekocht.
 - 1709 10 jan. Ruprecht aan T.van Campen, burgemeester te L. Nog geen antwoord op vervoer.
 - 1709 22 jan. R aan vC, "Vermeijne op eerstcomende sondagh selver niet de bewuste nodige materialen over te comen, ick hebbe tot die eijnde een kar aengenomen, die ick daeghs moet geven 10 schilling om deselve over te brengen versoecke dat UEd de penningen daer toe staende gelieve te vervaerdigen en make staet om met mijne knecht daer te blijven om alles in te stellen en Compleet te maken waartoe sal blijve" ..
 - 1708 3/11 6 punten, niet belangrijk,
 - 1708/09 26/11 1708, 27/5 en 28/5 1709. Verslagen. (*Nog eens doorkijken?*). Over orgel alleen iets gevonden in eerste deel van 26 nov: "Te verstaan per expresse aen den orgelmaker te schrijven om binnen den tijd van den dag van insinuatie in 19 dagen het orgel te leveren, dat andersints sullen weeten te doen na rade.
 - Heer (?) van Elsen aan Agtb.Heren over benoeming organist.
 - 1709 3 aug. Anton Heijmerick aan Burgemeester. Verzoek aan Ruprecht laatste penningen uit te betalen. Ondertekening voor ontvangst door Ruprecht.
 - 1710 21 jan en 19 febr. Over f 1000.- voor orgel.
 - Intekelijsten en bedragen
 - Anatisie van het Eijbergse Orgel. *Fotocopie*
 - Onse Registers (het Lochemse orgel met enige mensuren. *Er is geen Quintadeen en geen Bardoen 16 vt, wel SuperOctaef 3 voet, (Fotocopie)*
 - 1720 27 febr. Hoe het Lochemse orgel te veranderen in de zin van het Eibergse en opmerking dat het aldus is aanbesteed aan N.Jalink.

Collectie Gimberg. I (boek met aantekeningen) p 236, orgel en organist (Hieruit alleen de minder bekende zaken):

- 1456 Orgel reeds onder de toren tijdsch Reg II no 1088
- 1534 deed orgelmaker Hans Graurock de burgereed. Is hij dezelfde als Jan (Johanners) Graurock? waarsch. wel, die in 1518 met zijn zwager mr Bernt uit Emmerik een groot orgel van 40 reg. te Gorinchem bouwde. Deze Bernt leverde in 1506 een orgel voor de St.Maarten te Arnhem. Gelre 1925, 60-64. Dit orgel bestaat niet meer.
De organist Jan Morleth had in 1629 40 dienstjaren te Arnhem, Gelre 1925 blz 73.
Frederik v.d. Dussen org. Waalsde k. te Zutphen Gelre 1925 blz 76 vv.
- 1551 8 apr Johan Morlet tot organist aangesteld St. Walburg. Tijds Reg II nr 1223.

Acta classis Zutphen.

1. 1593-1628	4. 1699-1721	7. 1790-1816
2. 1629-1665	5. 1722-1744	
3. 1666-1699	6. 1744-1789	